

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**MALATYA’DA KIRSAL BİR BÖLGEDE
ERGENLİK DÖNEMİNDEKİ GENÇLERE
YÖNELİK ŞİDDET VE ETKİLEYEN
FAKTÖRLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BELİZ YEKELER
HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. ERKAN PEHLİVAN**

MALATYA-2010

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MALATYA’DA KIRSAL BİR BÖLGEDE
ERGENLİK DÖNEMİNDEKİ GENÇLERE
YÖNELİK ŞİDDET VE ETKİLEYEN
FAKTÖRLER

BELİZ YEKELER

Danışman Öğretim Üyesi: Prof. Dr. ERKAN PEHLİVAN

MALATYA-2010

“Herseyim Kardeşime, Anneme ve Babama”...

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Halk Sağlığı Programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Jüri Başkanı, Danışman

Prof. Dr. Erkan PEHLİVAN

Üye

Prof. Dr. Gülsen GÜNEŞ

Üye

Prof. Dr. M.Fikret GENÇ

ONAY :

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu...../...../2010 tarih ve 2010/.....sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ali OTLU
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam sırasında gösterdiği ilgiden ve özel katkılarından dolayı danışman hocam Sayın Prof. Dr. Erkan PEHLİVAN'a teşekkür ederim. Bölümdeki hocalarımız Sayın Prof. Dr. Gülsen GÜNEŞ'e ve Sayın Prof.Dr.Metin GENÇ'e , istatistik çalışmalarında katkıda bulunan Sayın Prof.Dr. Saim YOLOĞLU'na ve tezimin her aşamasında yanımda olan bölümümüzdeki asistan arkadaşlara teşekkür ederim.

Tezimin yazım aşamasında bana her zaman destek olan yardımlarını esirgemeyen Sayın Doç.Dr. Leyla KARAOĞLU'na, tezimde emeği çok olan Sayın Öğr. Gör. Tarhan OKAN'a, Sayın Öğr. Gör. Pınar HAYALOĞLU'na çok teşekkür ederim.

Tezimi yazmam için tüm olanakları sağlayan Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu'nun Müdürü Sayın Yrd.Doç. Kağan KILINÇ'a ve akademisyen arkadaşlara çok teşekkür ederim.

Ve son olarak bu sıkıntılı süreçte sıkıntılarımı her zaman azaltan, bana güç veren aileme ve anneanneme, dedeme teşekkür ederim.

Beliz YEKELER

ÖZET

MALATYA'DA KIRSAL BİR BÖLGEDE ERGENLİK DÖNEMİNDEKİ GENÇLERE YÖNELİK ŞİDDET VE ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Bu çalışmanın amacı kırsal bir bölgede ergenlik dönemindeki gençlerin evde, okulda, sokakta maruz kaldığı şiddeti tespit etmek, şiddetle sosyo-demografik özellikler, benlik saygısı düzeyi ve boyun eğici davranış özellikleri arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

Malatyanın kırsal bir bölgesi olan Hekimhan ilçe merkezi dışında iki küme ilavesi ile üç kümede yapılan kesitsel tipte bir araştırmadır. Araştırma evreninden yerleşim birimlerinin nüfuslarıyla orantılı olarak tabakalı örnekleme yöntemiyle 410 ergen üzerinde yapılmıştır. Araştırmacı gözetiminde anket uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamına giren ergenlerin %60.2'si erkek, %39.8'i kızlardan oluşmaktadır. Ergenlerin %53.7'si 14-16 yaşları arasında, %23.7'si 13 yaş altında, %22.7'si ise 17 yaş üzerinde ergenlerden oluşmuştur. Ergenlerin %66.3'ü lise döneminde, %33.7'si ilköğretim döneminde.

Ergenlerin %41.5'i evde bir ve daha fazla kez fiziksel şiddete, %55.2'si ise bir ve daha fazla kez psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade etmiştir. Okulda bir ve daha fazla kez fiziksel şiddete maruz kalan ergenlerin oranı %42.2, en az bir kez psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade edenlerin oranı ise %58.1'dir. Mahallede sokakta bir ya da daha fazla fiziksel şiddet gören ergenlerin oranı %41.5 ve en az bir kez psikolojik şiddet gören ergenlerin oranı ise %57.9'dur.

Araştırmada ergenlerin yaş, cinsiyet, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumları ile şiddet görme durumları arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Kırsal bölgede yapılan bu araştırmanın bulguları ile kentsel bölgelerde yapılan araştırmaların bulguları benzerlik göstermektedir.

Ergenlerin özsaygı düzeyleri arttıkça okulda fiziksel şiddet görmeleri %11.2 oranında, boyun eğici davranış düzeyleri arttıkça evde fiziksel şiddet görme durumu %13.9 oranında anlamlı derecede artmaktadır ($p<0.05$).

Önemli bir halk sağlığı sorunu olan şiddeti önlemek için; bölgedeki ailelerin eğitim seviyelerinin yükseltilmesi ve sosyo-ekonomik statüsünün iyileştirilmesinin yanında ergenlerin benlik saygısını arttırıcı çalışmaların yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Boyun eğme davranışı, Özsaygı, Ergen, Şiddet, Kırsal,,

ABSTRACT

VIOLENCE TOWARD THE YOUNG AT ADOLESCENT PERIOD IN A RURAL AREA OF MALATYA PROVINCE AND RELATED FACTORS

The aim of this study is to determine the violence the young at adolescent period in a rural area exposed to at home, school, street and to research the relationship between the violence and socio-demographic features, self-esteem level and sublime behavioral features.

A cross-sectional research was carried out in three sets by the addition of two sets from rural areas of Hekimhan district center of Malatya province. This research was carried out on 410 adolescents by the stratified sampling method with the proportional of settlement populations. The questionnaire has been conducted in the supervision of the researcher.

60.2% of adolescents who were participated in this study was male and 39.8% was female. Of all the adolescents surveyed, 53.7% are between ages 14-16, 23.7% are under the age of 13, and 22.7% are over the age of 17. 66.3% of the adolescent are at high school level, and 33.7% are at primary school level.

41.5% of the adolescents expressed that they had subjected to physical violence at home one or more times, and 55.2% expressed they had subjected to psychological violence at home one or more times. The percentage of adolescents' subjected to physical violence at school one or more times is 42.2%, and that of adolescents subjected to psychological violence at school at least once is 58.1%. The percentage of adolescents subjected to physical violence at neighborhood one or more times is 41.5%, and that of adolescents subjected to psychological violence at neighborhood at least once is 57.9%.

In the research, a significant relationship has been found between the violence and age, gender, mother's education level, father's education level of the adolescent ($p < 0.05$). The findings of this research conducted in a rural area show a similarity to those that conducted in an urban area.

As the level of self-esteem of the adolescents increases, the percentage of physical violence at school increases by 11.2%; as the level of sublime behavior increases, the percentage of physical violence at home increases by 13.9% ($p < 0.05$).

In order to prevent violence, one of the important public health problems, beside increasing the education level of the rural families and enhancing the socio-economical statutes of the families it can be recommended to conduct studies to increase the self-respect levels of the adolescents.

Keywords: Sublime behaviors, self-esteem, adolescent, violence, rural.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
TABLolar DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ ve AMAÇ	1
2. GENEL BİLGİLER	6
2.1. Ergenlik Dönemi Nedir?	6
2.1.1. Ergenlik Döneminde Fizyolojik ve Cinsel Gelişim	7
2.1.2. Ergenlik Döneminde Psiko-Sosyal Gelişim	9
2.1.3. Ergenlik Döneminde Bilişsel Gelişim	12
2.1.4. Ergenlik Döneminde Ahlak Gelişimi	15
2.1.5. Ergenlikte Aile, Akran ve Çevre İlişkisi	19
2.2. Şiddet Nedir?	22
2.2.1. Şiddeti Açıklayan Kuramsal Görüşler	24
2.2.2. Şiddet Türleri	25
2.2.2.1. Fiziksel Şiddet	26
2.2.2.2. Duygusal Şiddet	28
2.2.2.3. Cinsel Şiddet	29
2.2.2.4. Ekonomik Şiddet	30
2.2.3. Ergen ve Şiddet	31
3. YÖNTEM	34
3.1. Araştırma Bölgesi Hakkında Genel Bilgiler	34
3.2. Araştırmanın Tipi ve Örneklem	34
3.3. Araştırmanın Değişkenleri	35

3.4. Veri Toplama Aracı Ve Veri Analizi	35
3.5. Tanımlar	36
3.6. Sınırlılıklar	37
3.7. Süre ve Maliyet	37
4. BULGULAR	38
4.1. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	38
4.2. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Kimlik Özellikleri ve Ebeveyn İlişkilerine İlişkin Bulgular	43
4.3. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Şiddet Görme Durumuna İlişkin Bulgular	49
4.4. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Boyun Eğme Davranışlarına İlişkin Bulgular	79
4.5. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Öz Saygılarına İlişkin Bulgular	80
5. TARTIŞMA	83
5.1. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulguların Tartışması	83
5.2. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Kimlik Özellikleri Ve Ebeveyn İlişkilerine İlişkin Bulguların Tartışması	84
5.3. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Şiddet Görme Durumuna İlişkin Bulguların Tartışması	87
5.4. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Boyun Eğme Davranışlarına İlişkin Bulguların Tartışması	102
5.5. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Öz Saygılarına İlişkin Bulguların Tartışması	103
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	106
KAYNAKLAR	110
EKLER	123
Ek .1: Anket Formu	124
Ek. 2: Anket Uygulama İzin Belgesi	132
ÖZGEÇMİŞ	133

KISALTMALAR

BEDO	:	Boyun Eğme Davranışı Ortalaması
ÇHS	:	Çocuk Hakları Sözleşmesi
DSÖ	:	Dünya Sağlık Örgütü
İTO	:	İstanbul Ticaret Odası
SES	:	Sosyo Ekonomik Statü
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TNSA	:	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
TÜBA	:	Türkiye Bilimler Akademisi
WHO	:	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No:	Sayfa
2.1. Şiddetin Sınıflandırılması	26

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo No	Sayfa
4.1. Araştırma kapsamına giren ergenlerin cinsiyet, yaş grupları ve öğrenim düzeylerine göre dağılımı.	38
4.2. Araştırma kapsamına giren ergenlerin anne- baba eğitim düzeyine göre dağılımı	39
4.3. Araştırma kapsamına giren ergenlerin anne-baba mesleklerine gruplarına göre dağılımı	40
4.4. Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde yaşayan kişi sayısı, yaşadığı yer, kaldığı oda ve ailenin aylık gelir düzeyine göre dağılımı	41
4.5. Araştırma kapsamına giren ergenlerin yaşadığı ailenin yapısı ve cinsiyete göre dağılımı	42
4.6. Araştırma kapsamına giren ergenlerin kardeş sayısı ve ailede kaçınıcı çocuk olduklarına göre dağılımı	42
4.7. Araştırma kapsamına giren ergenlerin kendi ifadelerine göre okul hayatında gösterdikleri başarı durumu ve cinsiyete göre dağılımı	43
4.8. Araştırma kapsamına giren ergenlerin ailelerinin beklediği başarı durumuyla kendi başarılarının uyuşup uyuşmadığına ilişkin değerlendirmelerinin cinsiyete göre dağılımı	44
4.9. Araştırma kapsamına giren ergenlerin sigara içme (*) durumu ve cinsiyete göre dağılımı	44
4.10. Araştırma kapsamına giren ergenlerin duygusal arkadaşlık ilişkisi varlığı ve cinsiyete göre dağılımı	45
4.11. Araştırma kapsamına giren ergenlerin duygusal arkadaşlık ilişkisi varlığını ailesinin nasıl karşıladığı ve cinsiyete göre dağılımı	45
4.12. Araştırma kapsamına giren ergenlerin anne babalarının çocukluk döneminde şiddet görme ve cinsiyete göre dağılımı	46
4.13. Araştırma kapsamına giren ergenlerin çocuk iken anne-babaları tarafından şiddet görme ve cinsiyete göre dağılımı	47
4.14. Araştırma kapsamına giren ergenlerin anne-babasının birbirine sözel şiddet uygulama durumu ve cinsiyete göre dağılımı	47

Tablo No	Sayfa
4.15. Araştırma kapsamına giren ergenlerin anne-babasının birbirine fiziksel şiddet uygulama durumu ve cinsiyete göre dağılımı	48
4.16. Araştırma kapsamına giren ergenlerin intihar etmeyi düşünmeleri ve cinsiyete göre dağılımı	48
4.17. Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde kendisinin ve başka birinin şiddete maruz kalmalarının dağılımı	50
4.18. Araştırma kapsamına giren ergenlerin kendisinin ve başka birinin okulda şiddete maruz kalmalarının dağılımı	51
4.19. Araştırma kapsamına giren ergenlerin kendisinin ve başka birinin mahallede şiddete maruz kalmalarının dağılımı	53
4.20. Araştırma kapsamına giren ergenlerin yaş grupları ve okulda fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı	55
4.21. Araştırma kapsamına giren ergenlerin cinsiyet ve okulda fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı	55
4.22. Araştırma kapsamına giren ergenlerin annelerinin eğitim durumu ve okulda fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı	56
4.23. Araştırma kapsamına giren ergenlerin babalarının eğitim durumu ve okulda fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı	57
4.24. Araştırma kapsamına giren ergenlerin yaş grupları ve okulda psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı	57
4.25. Araştırma kapsamına giren ergenlerin cinsiyet ve okulda psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı	58
4.26. Araştırma kapsamına giren ergenlerin annelerinin eğitim durumu ve okulda psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı	59
4.27. Araştırma kapsamına giren ergenlerin babalarının eğitim durumu ve okulda psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı	60
4.28. Araştırma kapsamına giren ergenlerin yaş grupları ve mahallede fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı	60
4.29. Araştırma kapsamına giren ergenlerin cinsiyet ve mahallede fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı	61

Tablo No	Sayfa
4.30. Araştırma kapsamına giren ergenlerin annelerinin eğitim durumu ve mahallede fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı	62
4.31. Araştırma kapsamına giren ergenlerin babalarının eğitim durumu ve mahallede fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı	63
4.32. Araştırma kapsamına giren ergenlerin yaş grupları ve mahallede psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı	64
4.33. Araştırma kapsamına giren ergenlerin cinsiyet ve mahallede psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı	65
4.34. Araştırma kapsamına giren ergenlerin annelerinin eğitim durumu ve mahallede psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı	65
4.35. Araştırma kapsamına giren ergenlerin babalarının eğitim durumu ve mahallede psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı	66
4.36. Araştırma kapsamına giren ergenlerin yaş grupları ve evde fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı	67
4.37. Araştırma kapsamına giren ergenlerin cinsiyet ve evde fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı	67
4.38. Araştırma kapsamına giren ergenlerin annelerinin eğitim durumu ve evde fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı	68
4.39. Araştırma kapsamına giren ergenlerin babalarının eğitim durumu ve evde fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı	69
4.40. Araştırma kapsamına giren ergenlerin yaş grupları ve evde psikolojik şiddet görme durumlarına dağılımı	69
4.41. Araştırma kapsamına giren ergenlerin cinsiyet ve evde psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı	70
4.42. Araştırma kapsamına giren ergenlerin annelerinin eğitim durumu ve evde psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı	71
4.43. Araştırma kapsamına giren ergenlerin babalarının eğitim durumu ve evde psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı	72
4.44. Araştırma kapsamına giren ergenlerin, anne ya da babalarının küçükken şiddet görme durumları ve ergenlerin evde fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı	73

Tablo No	Sayfa
4.45. Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde psikolojik şiddet durumları ve anne babalarının birbirine sözel şiddet uygulama durumuna göre dağılımı	73
4.46. Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde fiziksel şiddet durumları ve anne babalarının birbirine fiziksel şiddet uygulama durumuna göre dağılımı	74
4.47. Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde fiziksel şiddet durumları ve kendi sosyo-ekonomik düzeylerini tanımlama durumuna göre dağılımı	74
4.48. Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde psikolojik şiddet durumları ve kendi sosyo-ekonomik düzeylerini tanımlama durumuna göre dağılımı	75
4.49. Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde psikolojik şiddet durumları ve ailede psikiyatrik hastalık olma durumlarına göre dağılımı	75
4.50. Araştırma kapsamına giren ergenlerin izledikleri TV programı türü ve son bir yıl içerisinde kavgaya karışma durumlarına göre dağılımı	76
4.51. Araştırma kapsamına giren ergenlerin son bir yıl içerisinde kavgaya karışma durumları ve cinsiyete göre dağılımı	77
4.52. Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde fiziksel şiddet durumları ve sigara içmelerine göre dağılımı	77
4.53. Araştırma kapsamına giren ergenlerin intihar eğilimleri ve okulda psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı	78
4.54. Araştırma kapsamına giren ergenlerin intihar eğilimleri ve evde fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı	78
4.55. Araştırma kapsamına giren ergenlerin boyun eğme davranış puanlarının cinsiyete göre ortalamaları	79
4.56. Araştırma kapsamına giren ergenlerin BEDO ile okulda fiziksel şiddet ve evde fiziksel şiddet değişkenleri arasındaki basit korelasyon katsayıları	79

Tablo No	Sayfa
4.57. Araştırma kapsamına giren ergenlerin boyun eğme davranışlarının okulda fiziksel şiddet durumu üzerindeki etkisi	80
4.58. Araştırma kapsamına giren ergenlerin boyun eğme davranışlarının evde fiziksel şiddet durumu üzerindeki etkisi	80
4.59. Araştırma kapsamına giren ergenlerin özsaygı düzeyleri ve cinsiyete göre dağılımı	81
4.60. Araştırma kapsamına giren ergenlerin özsaygı düzeyleri ile okulda fiziksel şiddet ve evde fiziksel şiddet değişkenleri arasındaki basit korelasyon katsayıları	81
4.61. Araştırma kapsamına giren ergenlerin özsaygılarının okulda fiziksel şiddet durumu üzerindeki etkisi	82
4.62. Araştırma kapsamına giren ergenlerin özsaygılarının evde fiziksel şiddet durumu üzerindeki etkisi	82

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Şiddet, “insanların bedensel veya ruhsal açıdan zarar görmesine, yaralanmasına ve sakat kalmalarına neden olan bireysel veya toplu hareketlerin tümü “olarak tanımlanmaktadır (1). Bu tanım bilimsel anlamda değişik yaşam dönemlerinde maruz kalınan fiziksel, duygusal, ekonomik ve cinsel şiddet durumunu kapsamaktadır. Dünyada, şiddet nedeniyle her yıl 1.6 milyon kişi hayatını kaybetmekte, bundan daha fazla kişi de yaralanmaktadır (2). Şiddet olgusunun bir başka önemli özelliği, büyük bir kısmının gizli kaldığı düşünüldüğünde, Türkiye’de dâhil olmak üzere dünyada da giderek yaygınlaştığına inanılan şiddet olaylarının ciddi bir halk sağlığı sorununa yol açtığı ortaya çıkmaktadır (3,4).

Sağlıksız aile düzeninin bir sonucu olarak ortaya çıkan aile içi istismar ve ihmal davranışlarından en çok etkilenenler hayatının ilk yıllarını henüz yaşamakta olan çocuklar ve ergenlerdir (5). Kadınlara yönelik şiddetin izlerini arkeolojik çalışmalar sayesinde 3000 yıl öncesinden görülmesine rağmen ergenlerde şiddet ve çocuk istismarı ilk defa 1962’de Kempe tarafından ortaya atılmıştır. Çocuklar ve ergenler gerek aile içinde, gerekse içinde bulundukları diğer ortamlarda, zaman zaman başkalarına yönelik istismar ve ihmale şahit olmakta, zaman zamansa istismar ve ihmale birebir maruz kalmaktadır (5).

Ergenlik dönemi, bir yandan fırtına ve stres dönemi olarak tanımlanırken, diğer yandan ergenin bireyselliğinin geliştiği bir dönem olarak görülmektedir (6). Ergenlik insanda bedence-boyca büyümenin, hormonal, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve zihinsel değişme ve gelişmelerin olduğu buluğla başlayan ve bedence büyümenin sona ermesi ile sonlandığı düşünülen özel bir evredir. Bu dönem ayrıca “cinsel olgunlaşma ile başlayan ve bireyin ana-baba denetiminden kurtulması ile sona eren dönem” olarak da tanımlanabilir. Ergenlik dönemine geçişte çocuk, anne-baba ve yakın çevredeki yetişkinler tarafından ne tam yetişkin ne de çocuk olarak algılanmaktadırlar. Öte yandan anne-baba ve yetişkinler gençlerin neleri yapabilecekleri neleri yapamayacakları konusunda birbirinden farklı fikir ve yaklaşımlar öne sürmektedirler. Oysa bu dönemde ergen “Ben kimim?” sorusunu

kendi kendine kanıtlamak durumundadır. Ergenliğin esas teması bireyin kim olduğunu, neye inanıp değer verdiği, hayattan ne elde etmeyi beklediğini değerlendirmesini içeren bir kimlik kazanma sorunudur (7). Ergenler kendi kimliklerini kazanırken ve hayatlarıyla ilgili anlamlar ve amaçlar oluştururken, toplumun kurallarına meydan okuyabilir ve alınan bu roller toplumsal normlar tarafından kabul görmeyebilir (8). Bu dönemde ergenin yeni kimlik arayışı, ailesinden ve otorite saydığı kişilerden uzaklaşarak kendi ayakları üzerinde durma çabaları göze çarpmaktadır (9).

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının, ergenlik dönemindeki şiddet davranışının gelişimiyle yakından ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar, aile içi ilişkilerde ilgisizlik, ihmal ve reddedilme yaşantıları olan çocukların anti sosyal ve saldırgan davranışlar için büyük bir risk oluşturduğunu göstermektedir (10). İhmalkâr ya da ilgisiz ebeveynler, çocuklarının ihtiyaçlarına ve isteklerine karşı duyarsız bir şekilde davranan kişilerdir. Ebeveynlerin terk etmesi ve iletişimsizliği, çocuğun psikolojik durumu üzerinde yıkıcı etkiler oluşturabilmektedir. Çocuk, ebeveyninden şefkat görmediği ve onların yakınlığını, sevgisini kaybettiği zaman acı çeker ve kendini güvensiz hisseder. Bu tip çocuklar kendilerini kontrol edemeyen ve hemen şiddete başvuran bir yapıdadırlar (11).

Özgün bir davranış örüntüsü olarak üretilen şiddet özdeşim sürecinin bir nesnesi haline dönüşerek farklı sonuçlar doğurabilir. Bireyi şiddete yatkınlaştırabileceği gibi, benlik saygısında azalma, özgüven yitimi ve depresyona yatkın, boyun eğici bir davranış örüntüsü geliştiren bir nitelik kazanabilir ki (12, 13) zaten ergenlikte çocukluğa kıyasla uyum sağlaması gereken değişim alanları ve hızı artınca, ergenlikte ruh sağlığı sorunları olan kişi sayısı da artmaktadır. Günümüzde geçmişe göre daha fazla ergenin ruh sağlığı sorunu yaşadığı da bildirilmektedir. Ergenlik depresyonuyla ilişkili olan özelliklerden biri benlik saygısıdır (14). Benlik saygısı (öz saygı), bireyin özünü bir nesne olarak ele alıp onu değerlendirmesi sonucunda kendisi hakkında vardığı yargı ve geliştirdiği tutumdur. Kişinin kendini beğenmesi ve kendi benliğine saygı duyması için üstün niteliklere sahip olması gerekmez. Çünkü benlik saygısı, kendini olduğundan aşağı ya da üstün görmeden kendinden memnun olma durumudur; kendini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevilmeye değer bulmaktır (15).

Seligman'ın “öğrenilmiş çaresizlik kuramı’nda tanımladığı gibi, süregelen strese ve şiddete maruz kalan organizma tepkisizlik içeren bir davranış geliştirmektedir (12,13). Günümüzde gençlerin kişilik gelişimlerinde, şiddet eğilimi ve ilgili davranışları kadar boyun eğici davranışların varlığı da önemli yer tutmaktadır. Türkiye’de boyun eğici davranış ile saygı ve itaat kavramlarının karıştırıldığı, ağırlıklı olarak bu benzetmenin doğu kültüründe daha egemen olduğu tahmin edilmektedir. Boyun eğici davranış; başkalarını kırmamaya, incitmemeye özen gösteren, herkesi memnun etmeye çalışan, iyiliksever olmaya eğilimli olan, aşırı verici, “hayır” diyemeyen, “evet” demeye eğilimli, hoşlanmadığı durumları ifade etmekte zorlanan, öfkelerini göstermekte zorluk çeken, sürekli onaylanma gereksinimi duyan, düşüncelerini ve haklarını savunamayan vb. davranışlarla gözlenebilen bir kişilik özellikleri kümesidir (16). Bu davranışın oluşmasında daha çok çevresel faktörler belirleyicidirler (17).

Eşler arası, anne-baba çocuk arası ilişkilerinde, kırgınlık ve saldırganlık gibi şiddet davranışlarını daha çok gösterenlerin daha otoriter ve kontrolcü oldukları, boyun eğici davranışlar ve zayıf otoritenin de başta depresyon olmak üzere, birçok ruhsal sorun ile ilişkili olduğu bildirilmektedir (18).

Dünya Şiddet ve Sağlık Raporunun bulgularına göre genç bireyler arasındaki şiddet olayları oldukça yaygındır. Yılda her yüz bin gençten 9.2’ si hayatını şiddet olayı nedeniyle kaybetmektedir. Aynı rapor verilerine göre 2002 yılında 199 bin genç bu nedenden ölmüştür. Gençler arasında şiddetin en yoğun yaşandığı yer Afrika ve Latin Amerika iken en az düşük oranda yaşanan yerler ise Batı Avrupa, Asya’nın bazı kısımları ile Pasifik’tir. Amerika Birleşik Devletleri’nde ve hızlı değişim yaşayan ya da gelişmekte olan ülkelerde gençler arasında şiddet diğerlerine oranla daha yoğundur. Özellikle ABD’de gençler arasındaki şiddet 1980’lerden sonra artmaya başlamıştır (19). Dünya Çocuk Günü’nde Türkiye Çocuk Vakfı’nın yayınladığı 1999 Özet Çocuk Raporu’nda; Türkiye’de çocukların %72’sinin anne-baba, %22’sinin ise öğretmen dayaağı yediğı, her üç çocuktan birinin istismara uğradığı, çocuk istismarının %91’inin psikolojik, %63’ünün fiziksel, %38’inin cinsel ve %9’unun ise ihmalden kaynaklandığı bildirilmiştir (20).

Şiddet davranışının kökeni, ergenlerin çocukluk dönemlerinde aile içerisindeki sosyalleşme biçimi ile yakından ilişkilidir. Şiddet eylemlerini gerçekleştiren bireylerin, şiddet davranışı sergilemeyen bireylere kıyasla daha çok aile içi şiddete maruz kalan aile ortamlarında büyüdükleri söylenebilir. Thornberyy çalışmasında şiddet davranışının görülmediği ailelerden gelen gençlerin %38'sinin ergenlik dönemlerinde şiddet veya suç davranışlarını gerçekleştirdiklerini saptamıştır. Şiddet davranışlarından (eşler arasındaki şiddet, aile çatışma iklimi veya çocuğa kötü muamele) sadece bir biçiminin uygulandığı ailelerden gelen gençlerin suç işleme oranı ise %60 olarak tespit edilmiştir ve aile ortamında şiddet davranışının her üç biçimine (eşler arasındaki şiddet, aile çatışma iklimi veya çocuğa kötü muamele) de maruz kalan adölesanlar için bu oran %78 olarak saptanmıştır (21).

Bir toplumda hangi davranışların şiddet olarak kabul edildiği, o toplumun kültürel yapısı ve değer yargıları ile yakından ilişkilidir (22). Çoğu şiddet eylemlerinin önemli bir gerekçesi olarak ileri sürülen “hakarete uğrama” mazereti de, kültürel bir tanımlamadır ve bu duruma yönelik geliştirilecek her hangi bir tutum da yine kültürel yapıyla ilişkili olmaktadır. Bu toplumsal gerekçe, ülkemizdeki şiddet olaylarının önemli bir nedenini oluşturmaktadır. Bu çerçevede, günümüzde kentsel mekânlar da ortaya çıkan şiddet pratiklerinin kaynaklarının sosyal kurum ve değerlere uzandığı söylenebilir. Gerek kırsala ilişkin şiddet davranışında etkili olan unsurların kentlerde hala varlığını devam ettirmesi gerekse de, kente özgü olarak ortaya çıkan problemlerin şiddet olaylarını tetiklemesi, kentsel mekânlar da ki şiddetin geleneksel toplumlara kıyasla daha çok kaynaklı bir görünüme sahip olmasına yol açmaktadır.

Kırsal yerleşim yerlerinde gerçekleşen, göç ile birlikte kırsal alana ilişkin bazı şiddet kodlarının kentlere taşındığı bir vakıadır. Bu durum, şiddetin kentsel kaynaklarına kırsal değerlerin de eklendiği anlamına gelmektedir. Ayrıca, kentsel alanlarının anatomik yapısı ve göç edenlerin kentte karşılaştıkları sosyo-ekonomik, ve kültürel sorunlar bireyleri şiddete daha çok eğilimli kılmaktadır. Bu nedenle, kent ortamında tecrübe edilen şiddet pratikleri, daha çok değişkenli ve kompleks bir nitelik sergilemektedir. Modern toplumlarda şiddet eylemlerinin kaynaklarının artması, şiddet eylemlerini de gündelik yaşamın olağan bir fenomenine dönüşmesine yol açmıştır. Özellikle sorunsallaşan ve toplumsal yaşamın

güvenirliliğini tehdit eden kente özgü şiddet biçiminin kırsal bölgelerde nasıl yaşandığına ilişkin bilgilerimiz yeterli değildir (23).

Gençler arasındaki şiddet önemli bir halk sağlığı sorunudur. Halk Sağlığı yaklaşımı ve tanımlanmış uygun politikalar şiddet sorununu ortaya çıkmadan engelleyebilir. Türkiye’de ergenler üzerinde gerçekleştirilen şiddet çalışmalarına bakıldığında kırsal bölgede ergenlerin şiddet içeren davranışları, bu davranışların oluşmasına neden olan etkenler ve bunların engellenmesine yönelik çalışmaya rastlanmamaktadır. Ergenlik döneminde meydana gelen şiddet davranışlarını ve ergenlere yönelik şiddeti anlayabilmek ve önleyici müdahale programları geliştirebilmek için tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de “şiddet” olgusunun ergen yaşantısındaki yeri ve ergenler tarafından şiddetin nasıl algılandığı, ergenlerin şiddete yönelik tutumları, ergenlik döneminde meydana gelen şiddet davranışlarının oluşmasındaki risk etkenlerinin belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır (24).

Bu çalışma kırsal alanda ergenlerin şiddete maruziyetleri ve etkileyen faktörleri incelemek için Malatya Hekimhan ilçesinde yapılmıştır.

Hekimhan İlçe Merkezi ve iki beldesinde 2008 yılı Ekim-Kasım aylarında gerçekleştirilen bu araştırmanın amaçları şu şekilde sıralanabilir:

1-Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde, okulda ve sokakta şiddete maruziyet sıklığını tespit etmek.

2-Ergenlerin şiddete maruziyetleri ile sosyo-demografik özellikleri ve ebeveyn ilişkileri arasındaki ilişkileri incelemek.

3-Ergenlerin benlik saygısı düzeyi ile şiddete maruziyetleri arasındaki ilişkiyi belirlemek.

4-Ergenlerin boyun eğici davranış özellikleri ile şiddete maruziyet arasındaki, ilişkiyi belirlemek.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ergenlik Dönemi Nedir?

Ergenlik, bireyin gelişim süreci içerisinde çocukluk döneminin bitişiyle başlayan fizyolojik olarak erişkinliğe ulaşıncaya kadar geçen bir gelişim dönemidir. Ergenlik dönemi, bulûğ çağına erme sebebiyle biyo-psikolojik bakımdan çocukluğun sona ermesiyle, toplumsal yaşamda sorumluluk alma dönemi olan yetişkinlik döneminin başlangıcı arasında kalan bir gelişim süreci olarak da tanımlanabilir. Unesco'nun tanımına göre ise; bireyin, öğrenim gördüğü ve hayatını kazanmaya çalıştığı için ekonomik bağımsızlığına kavuşamadığı ve medenî durum olarak da evli olmadığı bir gelişim dönemidir. Fransız Psikanalist Dolto'a göre ergenler kırılgan ve dayanıksız oldukları için yaşamın ilk döneminde yaşama alışmaya çalışan yeni doğan bebekler gibidir ve onları kabuk değiştiren yengeçlere benzetir. Yengeçler kabuk değiştirdikleri dönemde zayıf ve savunmasızdır, bu dönemde yaralanırlarsa, bu yaranın izini tüm yaşamları boyunca taşırlar. Ergenlikte bireyin oldukça zayıf ve duyarlı olduğu bir süreçtir (25). Bazı çalışmalarda ergenlik ve gençlik kavramları birbirinin yerine kullanılmaktadır. Ergenlik, modern endüstriyel toplumlardaki ileri teknoloji ve kontrolsüz nüfus artışları sebebiyle uzatılmış olsa da gelişim evreleri içerisinde özellikle fizyolojik ve psikolojik değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Gençlik ise, ergenliği de kapsayan ve üst yaş sınırının daha geniş olduğu bir dönemdir. Bu açıdan bakıldığında gençlik dönemi, ergenliği içine alan ve kronolojik olarak özelliklerini de bünyesinde taşıyan bir gelişim dönemidir (26).

Dönem içinde çeşitli yaşlar, farklı gelişim ataklarını içerir. Ancak her bireyde bu sürecin ne zaman başlayacağı, ne zaman sona ereceği, nasıl uyum problemleri ile karşılaşacağı, bunlarla nasıl başa çıkacağı, bu dönemden ne tür öğrenmelerle çıkacağı kişisel bir süreçtir. Bu kişisellik bireyin kalıtım yolu ile getirdiği mirasından, içinde yaşanılan toplumun iklimsel özellikleri ve kültürel değerlerinden, beslenme alışkanlıklarından, aile tutumlarından kaynaklanır (27). Örneğin; Akdeniz ikliminin hâkim olduğu yerlerde kızlar 8-10 yaşları arasında ergenlik dönemine

girerken, bu durum kutuplarda yaşayan Eskimolarda 20'li yaşlara kadar uzayabilmektedir. Bunun yanı sıra, sosyolojik veriler de genç ve yetişkin ayrımı hakkında bir fikir verebilir. Bu bağlamda olaya Türk Toplumunu açısından bakıldığında; evli olmak, askerliğini yapmış olmak, ekonomik bağımsızlığını kazanmış olmak, meslek sahibi olmak ve anne-babadan ayrı yaşamak gibi durumlar, yetişkinlik belirtileri şeklinde algılanabilmektedir (26).

Ergenlik aşamasında bulunan bir birey, ergin sayılabilmesi için gerekli bedensel özelliklerin tümünü kazanmış demektir. Ama bu kazanım, ergenlik dönemi içinde aşamalı bir şekilde gerçekleşir. Bu aşamalar puberte denilen erinlik ya da bir başka deyişle ön ergenlik, buluş ve adölesan denilen ve erinliği de içine alan ergenlik aşamalarından oluşur. Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda, dönemle ilgili yaş sınırlaması bazı küçük farklılıklar göstererek değişik şekillerde sınıflandırılmıştır. Örnek bir sınıflandırma olarak ise ergenlik dönemini kendi içinde kabaca üç farklı evreye ayırabiliriz (28).

- 1- Buluş (erinlik- püberte) Kızlarda ortalama 11 - 13, erkeklerde 13 - 15
- 2- Orta dönem: Ortalama 13 - 15 yaşlarından 17 yaş civarına kadar.
- 3-Son dönem: Ortalama 18'den 20'li yaşların başlarına kadar olan dönem (27).

2.1.1. Ergenlik Döneminde Fizyolojik ve Cinsel Gelişim

Ergenlik, çocukluk döneminde göreceli olarak yavaşlayan bedensel büyüme ve gelişmenin yeniden hızlandığı ve özellikle cinsel nitelikteki fiziksel özelliklerin olgunlaştığı aşamadır. Yaşam evrelerindeki gelişim görevlerini tanımlayan Havinghurst'a göre, ergenlik döneminin birincil gelişim görevlerinden biri, bedendeki değişiklikleri kabul etmek ve anlamaktır.

Gelişim özellikleri açısından erinlik dönemi, seksüel organların olgunlaştıkları sırada, oldukça kısa süren fizyolojik değişiklikler evresi olarak görülür (29). Ergenliğin buluş döneminde birincil ve ikincil cinsiyet özellikleri kazanılır ve ayrıca büyümede bir atılım ortaya çıkar.

Ergenin büyümesi, bedenin uç kısımlarından gövdeye doğrudur; eller, ayaklar, burun en önce büyür, daha sonra kol ve bacaklar ve en son kalça ve gövdede büyüme olur. Erkeklerde omuzlar, kızlarda ise kalçalar daha fazla genişler. Ergenlerde büyümesi ilk hızlanan vücut kısmı bacaklardır. Gövde uzamasındaki

hızlanma bacaklardan bir yıl sonradır. Ergenlerin yüzünde de şekil ve büyüklük değişikliği gerçekleşir; alın, çene, burun büyür. Deri altı yağ dokusu, her iki cinsten de ergenliğin ilk yıllarında azalır. Yağ dokusundaki azalma, boy uzama atağında en yüksek değere ulaşır. İskelet kitlesi, akciğer, kalp, karaciğer, dalak, böbrek gibi organlar da büyüklük ve ağırlıklarını ikiye katlarlar (30). Ergenliğin ilk dönemlerinde ağırlık artım hızında giderek artma, ağırlık artım hızının doruğa ulaşması ve son dönemde ağırlık artımında yavaşlama olur. Ergenlik öncesinde kızlar erkeklerden daha hafiftirler. Ergenliğin başlangıcında kızların erkeklerden daha ağır olduğu görülür. Çocukluk döneminde kaslar vücudun toplam ağırlığının %30'unu, olgunlaşma sonucu ise %63'ünü oluşturur (31).

Ergenin bir yandan boyunda ve kilosunda artış olurken bir yandan cinsel gelişimi belirten bazı değişiklikler olmaktadır. Birincil cinsiyet özellikleri üremeyle doğrudan doğruya ilişkili olan cinsiyet özellikleridir (32). Cinsellik insan yaşamının hemen her döneminde vardır ve her dönem gelişmeye devam eder, üreme yeteneğinin kazanıldığı ergenlik döneminde de ayrı bir önem kazanır (33). Kızlar erkeklere göre ortalama iki yıl kadar önce bu döneme girerler. Kızlarda uterusun ağırlığı artar, fallop kanalları ve vagina gelişir. Erkeklerde önce testisler, bundan kısa bir süre sonra penis gelişmeye başlar ve daha sonra ejakulasyon yaşanır.

Ergenlik döneminde, cinsler arasındaki cinsiyet değişiminden dolayı meydana gelen farklar, başka hiçbir gelişim döneminde bu kadar belirgin değildir (26). Kızlarda ilk adet görme, erkeklerde ıslak rüyalar toplum tarafından büyümenin dönüm noktası olarak algılanır. Üreme sistemindeki bu olgunlaşmaya, ergenlerin ikincil cinsiyet karakterlerindeki değişimler de eşlik eder (27).

İkincil cinsiyet özellikleri üremeye doğrudan doğruya katkısı olmayan, ancak cinsiyete özgü bedensel özelliklerin taşınması açısından cinsel gelişimle ilgili olan özelliklerdir. İkincil cinsiyet özellikleri arasında göğüslerin ve kalçaların gelişimi, vajina ve koltukaltının kıllanması, derinin yapısındaki değişiklikler, yağ ve ter bezlerinin ve kasların gelişimi, ses değişikliği ve göğüs gelişimi gibi değişimler yer alır (32).

Kızlarda cinsel gelişimin ilk belirtisi olan memelerin büyümesi ortalama 11 yaşlarında başlarken ilk adet kanaması bundan yaklaşık iki yıl sonradır. Kısa bir süre sonra kasık arası ve koltuk altı kıllanması oluşur (30). Kızlarda gövde, özellikle kalça

ve karnın genişlemesi, kol ve bacaklardan daha fazla gelişir. Genç erkeklerde, gövde göğüs kısmı genişler ve kol ile bacaklar daha güçlü kaslarla bağıntılı olarak daha üstün bir gelişme gösterirler. Ayrıca sesin kalınlaşması, yüzde sivilcelerin artması, ter bezlerinin çalışmasının artması, erkek çocuklarda cinsel bölgedeki kıllanmadan iki yıl sonra koltuk altı ve yüzde bıyık-sakalın belirginleşmeye başlaması, gırtlakta kıkırdaklaşmanın olması gibi değişiklikler ikincil cinsiyet değişiklikleri olarak ortaya çıkmaktadır (34). İkincil cinsiyet özelliklerinin de gelişimiyle kadına ve erkeğe özgü bedensel görünümüne erişilir (32).

2.1.2. Ergenlik Döneminde Psiko-Sosyal Gelişim

Ergenlik geçici bir rol karamsarlığı dönemidir. Çeşitli roller düşünülür, değerler denenir, benimsenir, sonra terk edilir ve yenileri aranır (35). Ortaokul dönemine denk düşen ilk gençlik çağının ruhsal özellikleri inişli çıkışlıdır. Bu dönemde bedensel ve cinsel açıdan bir yetişkinin sahip olduğu özelliklere kısa bir zaman dilimi içinde ulaşan ergen, fiziksel anlamda ulaştığı olgunluğu sindirebilecek psikolojik ve toplumsal olgunluğa aynı hızla ulaşamadığı için ruhsal hayatında bir takım çalkantılar yaşar. Bu fizyolojik değişiklikler sırasında ergenin ilgisi kendi bedenine yönelmiş durumdadır. Bedenine ve o güne kadar taşıdığı kişisel rolüne karşı yabancılaşma hisseder, sonuçta da sebepsiz öfke patlamaları, durup dururken ağlamalar, sinirlilik halleri sık görülen durumlardır. Bu tepkiler, ergenin içinde bulunduğu toplumsal çevrenin ergene yönelik tutum ve davranışlarına göre olumlu ya da olumsuz olabilir.

Ana-baba, öğretmenler ya da yakın çevresinde yer alan diğer bireyler, ergende gözlemlenen bedensel ve cinsel büyüme belirtilerine karşı olumlu tutum ve davranışlar gösterdiği ve ergeni bu konuda bilinçli bir şekilde yönlendirdiği sürece ergende olumlu bir benlik bilinci ve kendini sorgulamanın geliştiği ve ergenin bu dönemi daha az çalkantılı geçirdiği gözlenir (28).

Hızlı cinsel gelişiminin sonucu, bedensel görüntüsünden memnun olmayan ergen, sıklıkla kendi bedenini başkaları ile karşılaştırır çıplak görünmekten korkar, utanır hatta mahcup tavırlar sergiler. Cinsel anatomi ve fizyoloji ile ilgilenme, menstruasyon ve ejakulasyon, masturbasyon hakkında merak, meme ya da penis büyüklüğüyle ilgili endişe eder. Bu dönemde ergen yaşadığı duygusal yoğunluk ve

zihinsel gelişimine paralel aşırı hayalperesttir. Hayalleri geleceğe yönelik tasarılar olabileceği gibi, gerçekleşmesini istediği her hangi bir isteği de olabilir (28).

Ergen "kim" olduğu, "nasıl" bir insan olduğu sorusuna yanıt arar. Ben kimim? Sorusuna yanıt arama sürecindeki ergen, aile çevresinden ana-baba etkisinden giderek uzaklaşarak, aile dışı dünyadan bilgiler alma, arkadaşlar bulma arayışına girer. Aileden uzaklaştıkça arkadaşların yanında kendini daha iyi hissetmeye başladığından zamanının büyük bir bölümünü akranları ile geçirir. Aileye olan bağımlılığın bağımsızlık davranışı şeklinde değişmeye başlaması ve ergenin arkadaşları ile yakın-yoğun ilişkisi ailesiyle hafif ya da yüksek oranda çatışmaya yol açar (36, 37). Ebeveynlere zaman zaman kabalık gösterebilir, onların mükemmel olmadıklarını düşünür ve ailenin eleştiri ya da tavsiyelerine uymada isteksizlik görülür (25).

Ergenliğin orta döneminde, bedence büyüme hızı azalarak devam etmektedir. Kişinin kendi bedenindeki değişikliklere uyumu artmış ve dolayısıyla cinsiyet rollerinden kaynaklanan gerilimleri azalmaya başlamıştır. Aileler ile olan çatışmalar daha fazladır, aileden bağımsız olma çabaları çelişkili duyguları da beraberinde getirir. Bağımsızlık mücadelesini ebeveynlerin engellediğini düşündüğü ve kendi bireyselliğini ispatlamak için hem aileden uzaklaşma hem de onların sevgi ve desteğine büyük ihtiyaç duyarlar.

Özerklik ihtiyacı üst seviyededir ve kendini gereksizce çevreleyen sınırlamalara tepki gösterir. Geçmişle ve çocuklukla ilgili bütün bağlantıları ve anıları söküp atmak ister. Giyinişine, konuşmalarına, eve geliş-gidiş saatlerine, zevklerine ve isteklerine karışılmasından hoşlanmaz. Kendisine verilen sorumluluktan kaçarken, bir yandan da yeni sorumluluklar yüklenmek ister (25, 27, 34, 35, 36).

Ergen yeni kimliği ile toplumdaki yerini aramaya başlamış, arkadaşlık ilişkilerinin sosyal yönden önemi artmıştır. Arkadaşlarca aranmak, beğenilmek ve benimsenmek benlik saygısının önemli bir koşuludur. Yardımlaşarak, paylaşarak duygusal alışverişe girerek dostluk bağları kurar ve arkadaş grubu içinde bağlılığa ve dayanışmaya önem verir. Onlar gibi giyinir ve davranır, argo konuşur. Kendisine sırdaş ve dert ortağı seçer. Grupta kalabilmek, kendini benimsetmek için kendine uygun olmayan davranışlarda bulunur. Çoğu zaman kendilerini akranlarının

gözlerinden görürler ve görünüm, giyim tarzı ve davranışlarının akranları tarafından onaylanmaması benlik saygılarında azalmaya neden olabilir (27, 37, 38).

Tipik bir ergenin duygusal dünyası, çıkışları çok yükseklerle ve inişleri çok aşağılara olan, bir dizi inişler ve çıkışlardır. Örneğin hiçbir şey, ilk kez âşık olmaktan daha canlandırıcı ve hiçbir şey ilk kez aşkı kaybetmekten daha çaresiz olarak yaşanmaz. Duygusal beraberliklerin artması, flörtünün olması, cinsel deneyim yaşaması bu dönemde görülmeye başlar. Ergenlerin kendi duygusal iniş ve çıkışlarını değerlendirecek yaşantısal bir temelden yoksun olmaları, olayların genellikle olduklarından çok daha iyi ya da olduklarından çok daha kötü olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır (25, 36).

Ergende toplumsallaşma ve yeni bir kimlik kazanma özdeşleşme süreciyle gerçekleşir. Bilinçli ya da bilinçsiz yaşanan özdeşleşme kavramıyla, aile arkadaş veya grupla özdeşleşme süreci içinde olan ergenin kimlik oluşumunda model aldığı kişi, olumlu ya da olumsuz yönde kişiliğini zenginleştirici öneme sahiptir (25, 28, 35, 39). İdealler geliştirip rol modelleri seçer ve amaç belirleme yeteneğinde artış olur.

Ergen erken ve orta adölesan da destekleyici bir aile ve arkadaş grubunda bulunduyorsa geç adölesan dönemi başarı ile geçirebilir ve erişkin dönem için sorumluluklarını üstelenebilirler. İlk dönemlerin dengesizliği giderek dengeliliğe dönüşür (35). Bu dönemde sakinleşme ve tekrar aileye bağlanma vardır. Aile ile olan ilişkiler değişmiş, ailenin önemi ve değeri daha fazla anlaşılmış, ailenin önerileri tekrar kabul edilmeye başlanmıştır. Akranlarla ilişkiler daha az önemlidir, kendi değer ve düşünceleri vardır. Arkadaş olduğu bir kişi ile daha uzun zaman geçirilir. Tek kişi ile yaşanan bu ilişkide daha fazla paylaşma, deneyim kazanma ve düşüncelerini ifade edebilme yer alır. Genellikle duygusal bir beraberlik akranlarla olan iletişimine tercih edilir. Akademik ve sanatsal arayışlar, sosyal bağlar ergenin kendini daha iyi tanımlamasına ve kendini bir topluluğa ait hissetmesine yardımcı olur. Kelimeleri daha iyi kullanma ve kendini daha iyi ifade etme, daha tutarlı ilgilere sahip olma, tek başına karar verebilme yetilerine sahiptir. Kişisel saygınlık ve kendine güvene önem verir (36, 38, 25).

Ergenlik döneminde daha önceki gelişim basamaklarında elde edilmesi beklenen temel güven duygusu, özerklik, girişimcilik, çalışma ve yapıcılık gibi kazanımlar olmaksızın tutarlı bir kimlik kazanılması zordur. Kazanılan özdeşimler

ergenin yeni değerlerine ve rollerine uygun nitelik kazandırılarak benimsenir. Yani ergenliğin başından beri yaşanan duygular, kazanılan beceriler, kurulan özdeşimler harmanlanıp sentezlenir ve bu sentez sonucunda kimlik duygusu oluşur.

Bu dönem kimlik duygusunun bütünleşmesi ile sona erer. Ergenliğin sonuna gelip halen cinsel, toplumsal ve mesleki kimlik gelişimini tamamlamayan gençlerde kimlik karmaşası görülür. Ergenlik döneminde kimlik gelişim sürecini psiko-sosyal kuram çerçevesinde Erikson ele almıştır. Bu kurama göre her bir gelişim döneminin kendine özgü çatışmaları ve kazanımları vardır. Dönemin sonunda kimlik duygusu edinebilmiş gençlerde iş ve eş seçebilme, yakın ilişkiler kurma ve bu ilişkileri sürdürebilme becerileri gelişir (38). Ben merkezliiden çok, problem merkezli hale gelen ergenin yaşam değerleri ile ilgili sorgulamaları artmış, toplumsal sorunlara bakış açısında gelişmeler olmuş, toplumsal konulara ve kültürel geleneklere ilgi artmıştır (25, 27, 39). Başkalarına ve geleceğe duyduğu ilgi artar ve yaşamdaki rolünü düşünmeye başlar. Ekonomik bağımsızlığı için meslek seçimi üzerinde ciddi bir şekilde düşünür ve iş seçimi kaygı arttıran bir durum olarak gündemde olsa da, genç bununla başa çıkabilecek olgunluğa erişmiştir (27, 39).

Gerçekte ergenlik yılları, benliği yaratma dönemi değil, var olan benliği keşfetme dönemidir (25). Her dönem kendisinden önceki gelişim dönemlerinin etkisiyle şekillenir ve kendisinden sonraki gelişim dönemi için basamak oluşturur. Fakat adölesanların hepsi gelişimleri sırasında psiko-sosyal gelişim evrelerine tamamen uymamalarına rağmen birçoğu bu süreci yaşamaktadır (36, 38).

2.1.3. Ergenlik Döneminde Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim algılama, bellek, düşünme, mantık, öğrenme, betimleme, kavram kazanma, problem çözme ve akıl yürütme gibi bilişsel özelliklerin tümünün gelişimini içeren karmaşık bir süreçtir. Bu özellikler bilişsel kuramcılar tarafından kişinin zihninde meydana gelen öğrenme yansımaları olarak görülmüş ve davranıştaki değişme olarak tanımlanmıştır.

Öğrenme, bireyin çevresinde olup bitenlere anlam yüklemesidir (40). Bilişsel kuramcılara göre, öğrenme bireyin var olan şemalarının gelişmesi ya da yeni şemaların oluşması ile mümkün olur. Bu da anlamlı öğrenmeyi gerektirir. Anlamlı öğrenme sürecinde birey yeni gelen bilgilerle ön bilgilerini karşılaştırarak sahip

olduğu şemaları geliştirir ya da yeni şemalar oluşturur. Yani zihinsel yapılanma sürecinde bireyin, bilgi üzerine işlem yapması önemlidir. Birey eski bilgilerle yeni bilgileri bütünleştirmesine olanak tanıyacak etkinliklerle uygulama yapmaya çalışmalı, böylece öğrendiklerini kullanmalıdır (41).

Bu görüşlerin şekillenmesinde önemli bir katkısı olan Piaget insan zihnini organizasyon ve adaptasyon olarak tanımlamaktadır. Organizasyon, temelde dış dünya ile ilgili algılamaların sistematize edilmesi ve tutarlı bir bütün haline dönüştürülmesi eğilimidir yani küçük yaşlardaki birey, tüm bilgileri zihninde organize edemezken daha sonraları bu işlemin olgunlaştığı ve ergenlikte başlayarak yetişkin yaşlarda yeterlilik gösterildiği gözlenir. Adaptasyon ise çevreye uyum gösterme eğilimidir (42).

Piaget'nin bilişsel gelişim kuramı, temelde gelişim süreci içerisindeki insanın doğumundan yetişkin düşüncesine sahip oluncaya kadar geçirdiği bilişsel değişiklikleri içinde dünyayı nasıl anladığı, dünyası içindeki nesne ve olayları nasıl yorumladıkları ve onlara nasıl uyum sağladıklarını açıklamaya çalışmaktadır (43). Yani sindirim sisteminin yenilen besinleri sindirip organizmaya uygun hale getirmesine benzer olarak zihinsel gelişim de, yaşananları kişinin daha sonraki durumlara yönelik nasıl kullanacağını belirleyen bir yapılanma gösterir (42). Piaget bilişsel gelişim açısından belirli bir süreklilik zinciri içerisinde ardışık olarak birbirini takip eden dört evre tanımlamıştır (42). Bu dönemler (43);

- 1.Duyusal motor dönem (0-2 yaş)
- 2.İşlem öncesi dönem (2-7 yaş)
- 3.Somut işlemler dönemi (7-11 yaş)
- 4.Soyut işlemler dönemi (11 yaş ve yukarısı)

Somut işlemler evresi bilişsel gelişimin temel evresidir. Çünkü bu dönem bireyin işlem yapma becerisinin ve bir nesnenin görünümü değişse de sayı, miktar, ağırlık, hacim gibi belli özelliklerinin değişmemesi durumunun çocuklar tarafından anlaşılabilirdiği korunum becerilerinin kazanılmasıdır (43). Dördüncü dönem olan soyut işlemsel dönem ergenliği tarif eder. Soyut işlemler dönemi 11-12 yaş civarında başlamakta, yaklaşık 14-15 yaş civarında kararlılık kazanmaktadır (25). Ergenlik döneminin başlangıcından itibaren çocukların düşünme biçimleri yetişkinlere benzer

hale gelir. Bu dönemde artık soyut düşünme başlar (44). Hayali ve irrasyonel düşünceler de bu dönemin özelliği olarak belirginleşmektedir (42).

Ergenin düşüncesi somut olaylara çocuğunkinden daha az bağlıdır. Somut işlemler dönemindeki çocuklarla soyut işlemler dönemindeki ergenler arasındaki temel fark, ergenlerin bir olayın çok değişik yönlerini görebilmeleri ve bilgiyi soyut olarak üretebilmeleridir (25). Çocukların aksine ergenler, gördüklerinin ötesinde olasılıklar hakkında düşünebilirler. Toplumun gelenek ve göreneklerine, kurallarına karşı tutumu değişir, bunların değişmez olduklarını düşünen çocuğun tersine, bunların yetişkinler tarafından kararlaştırıldıklarını ve değişik gruplara göre farklılıklar gösterebileceklerini kavrar (34).

Ergenlerin soyut olasılıklar konusunda yorum yapma yetisi kazanması, kişiliklerinin gelecekte nasıl gelişeceği ya da farklı meslek seçimleriyle yaşamlarının nasıl şekilleneceği yönündeki düşüncelerine de yansır (45). Bu dönemde soyut işlemlere ulaşan ergenler varsayımlar kurabilir, mantıksal sonuçlar çıkarabilir ve ister somut ister soyut biçimde sunulsun, karmaşık sorunları sistemli biçimde çözebilirler (25). Yaşadıkları sorunlar karşısında neden-sonuç ilişkisini kurabilmek için olası tüm değişkenleri göz önüne alıp bunlardan birini sıarken diğerlerini dışarıda bırakabilirler (34).

Ergenlik çağından başlayarak gençler soyut düşünme yetisi sayesinde anne babalarının davranışlarını yeniden değerlendirmeye başlarlar. Onların doğru dediklerinin her zaman geçerli olmadığını görürler, tutarsız davranışları daha iyi ayırt eder, çelişkileri sezerler, tartışmaya girer, eleştirirler. Genç bunu yaparken kendine özgü bir ahlak anlayışı, tutarlı bir değer sistemi yaratmaya çalışmaktadır (46). İdealizm ve eleştiricilik kazanır; cinsellik, ahlak, din gibi konularla ilgili gerçekten kendilerine ait bir değerler takımı edinirler. Ayrıca dil gelişimi bakımından atasözlerini, deyimleri anlayabilirler, yazılı dili de bir yetişkin kadar etkili olarak kullanabilirler.

Inhelder ve Piaget'ye göre, ergenin soyut işlemleri başarabilmesi için beynin olgunlaşmasının yanı sıra soyut işlem yapmasını gerektirecek bir çevre de bulunmalıdır. Diğer bir deyişle, tüm gelişimde olduğu gibi, soyut işlemler döneminin özelliklerini kazanabilmek için de, olgunlaşma ve ergenin çevresiyle etkileşim içinde olması gerekmektedir. Piaget, birçok yetişkinin soyut işlemleri geliştiremediğini

ifade etmektedir. Bunun nedeni de; içinde yaşadıkları çevrenin niteliğidir (6, 25). Aslında soyut işlemleri gerçekleştirme konusundaki bu potansiyel tüm ergenlerde var olmakla birlikte bazı araştırmalar özellikle çocukken aileleriyle daha güvenli ilişkileri olan ergenlerin güvensiz yaşlıtlarına ve tümdengelimsel akıl yürütmede dışsal yönlendirme alanlara oranla daha fazla soyut düşünce gösterdiklerini ileri sürmektedir (45).

Günümüzde ise pek çok ampirik çalışma da bilişsel gelişimin dört evre ile sona ermediği vurgulanmaktadır. Yetişkinlik yıllarının ortalarına doğru, insanların formal düşünceyi de aşp, problem üreten ve meta bilişsel süreçleri işleten bir özellik sergiledikleri belirtilmektedir. Bazı eleştirilere karşın Piaget'nin bilişsel gelişim kuramı oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır (42).

2.1.4. Ergenlik Döneminde Ahlak Gelişimi

Ahlak kavramı, bireyin doğru ile yanlış ayırt edebilmesini sağlayan ilkeler ve değerler bütünü olarak tanımlanabilir. Bu tanım evrensel boyutta tüm insanların uymak zorunda olacağı genel geçer kurallara vurgu yaparken toplumsal boyutta toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık gösteren kurallarla ilgilidir (47). Bisosyal, organizmik ve öğrenme kuramlarındaki vurgu, temel olarak bireyin içerisinde ya da bireylerin özel çevreleri içinde onun gelişimini ya da davranışlarını biçimlendiren güçler yönündeyken, ergenliğin ahlaki gelişim kuramları grup olarak ergenin toplumda nasıl büyüdüğünü anlamaya girişir (45). Söz konusu kuramlara göre, bireyin toplum içerisinde mutlu olması temelde toplumun kurallarına uygun davranış sergilemesi ile mümkün olabilir. Bu bağlamda ahlaki gelişim, bireyin sahip olduğu değerler sisteminin oluşmasını ifade eden bir dönemdir (34). Ahlakın gelişmişliği bireyin bazı temel evrelerde bulunduğuna göre tanımlanabilir (42).

Ahlak gelişimi başta bilişsel, davranışsal ve duygusal olmak üzere diğer gelişmişlik alanları ile de ilişkilidir (48). Bilişsel olarak insanlar, bir durumda yapılması ya da yapılmaması doğru olan şey hakkında düşünürler, akıl yürütürler ve kavramlar, değerler, tutumlar oluştururlar. Davranışsal olarak insanlar, kendi ahlâkî akıl yürütmeleriyle tutarlı olabilen veya olmayabilen biçimlerde davranabilirler. Duygusal olarak insanların, neyin doğru neyin yanlış olduğuna ilişkin “duyguları” vardır ve bu duygular da düşüncelerine ve davranışlarına uygun düşebilir veya

düşmeyebilir. Ahlâkî gelişim, kişilik ve düşüncenin gelişimi ile birlikte ele alınabilmektedir (49).

Psikoanalitik psikolojinin kurucusu olan Sigmund Freud ahlâk ve kişilik gelişimini duygusal-güdüsel bir süreç olarak ele almıştır ve ahlâkî gelişimi, id, ego ve süperegö ilişkilerindeki denge kavramına bağlamaktadır (50). Bu yaklaşımın felsefî temeli insanın doğuştan kötü olduğu ve sosyalleşme süreci içerisinde doğruyu bulabilmek için yetişkinlerin yardımına ihtiyacı olacağı görüşüne dayanmaktadır (47). Bu kuramda çocuk bir id olarak veya irrasyonel tutkuları ve içgüdüleri olan bir “o” olarak doğar ve tutku ve içgüdüler tarafından zevk veren şeye ve hazzı yönlendirilir. Zamanla, gerçek bir dünyaya yönlendirilen ego veya “ben” ortaya çıkar. Daha sonra doğru ve yanlış konularına yönlendirilen bir süperegö veya “vicdan” gelişir. Dolayısıyla çocukluktan yetişkinliğe gelişim, bir toplumda başkalarıyla birlikte yaşayabilme bakımından daha iyi, ayrıca tutum ve davranışları denetleyen vicdan anlamında da ahlâklî bir fert meydana getirmek olarak da görülebilir (51).

Psikanalitik kuramın yanı sıra ahlak gelişimini açıklayan kuramlar içerisinde Piaget ve Kohlberg’in kuramları önemli bir yere sahiptir (51). Bu kuramcılara göre bireyde ahlak anlayışı rastgele değil, belirli evrelerden geçerek oluşur. Zihinsel ve duygusal süreçler paralel gelişim göstermekte, ahlaki yargı da bilişsel gelişime paralel olarak gelişmektedir (52). Bilişsel bakış açısında ahlak gelişimi, ahlaki akıl yürütmenin gelişimi olarak ele alınmıştır. Piaget, ahlaki akıl yürütmenin ilk çocuklukla ergenlik arasında giderek anlamlı bir şekilde değiştiğini, bu değişimlerin düzenli ve kestirilebilir olduğunu, düşüncedeki değişimlerle aynı zamana rastladığını sonucuna varmıştır (53). Buna göre ahlak gelişimi, ahlaki gerçekçilik ve özerk ahlâk ya da karşılılık ahlakî evrelerinde yaşanır. Ahlaki gerçekçilik evresinde kuralların değişmez, sabit, uyulması zorunlu olduğu inancı güçlüdür. Yanlış, kurala uymayan; doğru, kurala uyandır (48).

Kohlberg’in ahlaki gelişim kuramını evrensel ahlaki ilkelerin keşif süreci diye belirtir ve her biri kendi içinde iki alt gruba ayrılan, gelenek-öncesi düzey (preconventional level), geleneksel düzey (conventional level) ve gelenek-sonrası düzey (postconventional level) olarak adlandırdığı üç temel devreyle açıklamaktadır (34). Gençlik yılları boyunca bazı aşamalar diğerlerinden daha belirgin olmalarına

rağmen ergenler yetişkinler gibi, ahlâkî anlayışın bütün aşamalarını yaşayabilirler (51).

Ahlaki gelişimin birinci aşamasına denk düşen bir ergen, öğretmen bakmadığı sürece sınavda kopya çekmenin, ailesi fark etmediği sürece hızlı araba kullanmanın ya da kendisinin yaptığını bilmediği sürece kız veya erkek arkadaşını aldatmanın yanlış olmadığını söyleyebilir. Yapılan iş, sadece yakalanılması durumunda ve istenmeyen sonuçların ortaya çıkması halinde yanlış olmaktadır (51).

İkinci dönemde egoistik bakış açısı yerini grubun kurallarını tanımaya terk etmiştir. Bu aşamadaki ergen hem kurallara uyacak hem de kuralları haklı görmeye başlayacaktır (47). Bu düzeydeki bireyler, başkalarının standartlarını içselleştirmeye başlamışlardır. Başkalarının beklentilerine uymak isterler, bunlar hem özdeşleştikleri özel bireylerdir hem de genel toplumsal düzen kavramıdır. Birey otoriteyi içselleştirmiştir, sorgulanamaz ancak davranışın doğuracağı sonuç önemlidir. Öğretmen öğrenciyi dürüst olduğu için mükafâtlandırmalı; eğer iyi araba kullanıyorsa anne-baba çocuğa arabanın anahtarlarını vermeli; erkek veya kız arkadaşta sadık kalabilmelidir. Eğer başkaları kendi görevlerini yapmıyorlarsa, ergeninde görevini yapma sorumluluğu yoktur (51).

Üçüncü Aşama genellikle ergenlik öncesinde başlar ve ergenlik süresi boyunca belirgin bir dönem olur (51). Ergen ahlaki değer ve ilkeleri kendi bakış açısından yola çıkarak ele almaya ve değerlendirmeye başlar. Bu düzeye ulaşmış olan ergenler geniş bir bakış açısına sahiptirler (47). Birinci ve ikinci aşamalara göre daha hızlı bir yükselişi ifade eder; çünkü artık ergen iyi davranışı, ait olduğu gruplarda sadakat ile bir tutmaktadır. Başkalarının size ne yapacakları değil, sizin hakkınızda ne düşündükleri önde gelir. Ahlâklı olma, başkalarının onayına olan ilgiyi içerir. “Birbirimizi anlayalım”, ikinci aşama’nın “anlaşmaya varalım” ından daha önemli olur. Pek çok ergen, kendilerini birkaç grubun veya alt grubun üyesi olarak görmektedirler. Bu durum, bir şahsın nasıl davranması gerektiğini farklı şekillerde belirleyen gruplara karşı bağlılık hususunda karışıklıklara sebep olabilir. Eğer bir genç, öğretmenleriyle ve sınıf arkadaşlarıyla iyi geçinmek istiyorsa; sınıf arkadaşları onayladıkları halde öğretmenleri de kopya çekmesini uygun görmüyorsa, bu durumda hangi yönde davranacağına karar vermek durumundadır (51).

Ergenlik döneminde ahlak gelişimi ile kişilik gelişimi arasında da önemli bir ilişki vardır. Bu bağlamda kendini doğru değerlendirebilmesi, dengeli ve sürekli bir öz/benlik kavramına sahip olabilmesi ve kendini kabul edebilmesi gibi önemli bazı faktörler ergenin uyumlu bir kişilik geliştirmesinde ayrı bir önem arz eder (26).

Ergen için çocuk kimliğinden yetişkin kimliğine geçişi tüm gençlere genellenemese de kimlik krizi olarak adlandırılan bir sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu süreçte genç, içinde bulunduğu ailede, çevrede, grupta, toplumda, amacını, beklentisini, duygularını, düşüncelerini, inançlarını, tutum ve davranışlarını belirlemeye ve saptamaya çalışır. Dolayısıyla ergen, tutum ve davranışlarını örnek alacağı yani özdeşim kuracağı bireylere gereksinim duyduğundan genelde anne ya da baba örnek alınır. Erkek ergen baba ile kız ergen ise anne ile özdeşim kurmaya çalışır. Bu süreçte hoşgörü ile karşılanmayan ergenler, ailenin ve toplumun değer yargılarına karşı bir tepkisellik geliştirerek uyumsuz davranışlar içine girip gerek ailesi ve gerekse de toplum için sorunlu gençler haline gelebilirler (34).

Ergenliğin ahlaki kuramlarının odaklandığı önemli bir konu da kuşaklararası çatışmadır. Söz konusu kuramlara göre ergenler ve yetişkinler farklı koşullar altında büyüdüğünden farklı tutum, değer ve inanç düzeyleri geliştirmeleri de kaçınılmazdır. Bu durum ergen ve yetişkin kuşaklar arasında da kaçınılmaz bir çatışmayı beraberinde getirmektedir (45).

Sonuç olarak, gençlerin toplumsal değerleri kazanma (ahlaki gelişim) süreci hem kişisel hem de toplumsal özelliklerden etkilenen bir dönem olarak ifade edilebilir. Söz konusu kuramlar bireylerin ahlaki gelişimlerinin seyri ve sebepleri üzerine bir takım görüşler içerirler. Ergenlik dönemine ilişkin geliştirilen ahlak anlayışları çerçevesinde söz konusu dönemdeki ahlaki değerler, olduğu gibi aktarılıp ergenin benliğinin bir parçası haline gelerek gelişirler. Başka bir deyişle bireyin kişisel bir değer sisteminin varlığının farkına vardığı dönem ergenlik dönemidir. Çünkü ergen tarafından bu dönemdeki pek çok değişken, ahlakın seviyeli bir biçimde benimsenip benimsenmeyeceğini veya değer yargılarının toplumda mevcut olan otoriteye bağlı kalınarak geleneksel tarzda şekillenip şekillenmeyeceğini belirler (26).

2.1.5. Ergenlikte Aile, Akran ve Çevre İlişkisi

Bireylerin gerek kişisel gerekse toplumsal uyumları, içinde yaşadıkları toplumsal çevreyle bağlantılıdır. Dolayısıyla aile yapısı, arkadaş çevresi, okul çevresi ve televizyon ergenin toplumsal uyumunu etkileyen başlıca faktörlerdir (34).

Aile evrensel bir nitelik taşır ve ortak amaçlar çerçevesinde bir araya gelmiş insanlardan oluşan toplumun temel bir kurumudur (34). Değişik toplumlar çocuğa farklı işlevler yüklenmesine ve onlar için farklı yaşam biçimleri uygun görmesine karşın, genellikle çocuklar, ailenin yanında, onların bir parçası olarak büyümektedir. Günümüz modern toplumlarındaki aile kavramı dikkate alındığında her bir toplumda çocuğa çok fazla önem verildiğini ve ailenin bir bireyi olarak kabul edildiğini görebiliriz. Ancak, aile ülkeden ülkeye, kültürden kültüre farklılıklar gösterdiği gibi, aynı ülke içinde de kentten kırsal kesimde de, ekonomik duruma ve yörelere göre de farklılıklar gösterir (54).

Bireyin sosyalleşmesi ilk olarak ailede başlar (26). Çoğu aile için ergenliği bir çatışma dönemi olarak adlandırmak yanlış olsa da, bu dönemin ailede bir değişim ve yeniden yapılanma dönemi olduğunu akılda tutmak önemlidir (45) Ergenin fiziksel, biyolojik ve toplumsal değişimleri, orta yaşlarda yetişkinlerce yaşanan değişimler ve bu dönemde ailenin başından geçen değişimler sayesinde aile ilişkilerinde bir dizi dönüşüme başlanır. Çoğu aile için asimetrik ve eşit olmayan etkileşim biçimlerinden, ana babalar ve ergen çocukların daha eşit bir düzlemde oldukları, yeni etkileşim süreçlerine doğru bir geçiş söz konusudur (45). Aile içinde sağlanan bu etkileşimin tarzı, ergenin bireyselleşmesi ve toplumsallaşması açısından önemlidir. Anne babanın gençle kurdukları ilişki düzeyi, onun özgüven duygusunu olumlu ya da olumsuz etkileme özelliğine sahiptir (34).

Öte yandan anne babanın birbirleriyle olan ilişkilerinin sağlıklı olması gencin onlara olan güven duygusunu olumlu yönde etkilerken, anne-baba arasındaki sağlıklı ilişkiler ise, genci olumsuz yönde etkileyerek onun psikolojik durumunun bozulmasına, aile, arkadaş ve okul çevresiyle olan ilişkilerinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olabilir. Örneğin annenin aşağılandığı, dayak yediği, hakarete uğradığı bir ailede çocuklar belli etmeseler de eziklik ve güvensizlik duygusuna kapılabilir ve bunun sonucunda çevreleriyle olan ilişkileri de olumsuz yönde

etkilenebilir. Bu durumda ise ergenin ya grup dışına itilmesi ya da normlardan sapan davranışlar sergileyen gruplara katılması söz konusu olabilir (34).

Ayrıca değişik ana babalık tarzlarının farklı ergenleri farklı biçimlerde etkilemesi de olasıdır. Bazı ailelerde kararlar herkesin katıldığı tartışmalar yapılarak alınırken; bazılarında kurallar konur ve kurallara uyulması beklenir. Örneğin ana babası düşmanca ya da ilgisiz olan ergenlerin anti-sosyal davranış sergileme olasılıklarının yüksek olacağı bilinmektedir. Olumsuz ana babalık ile sorunlu ergen davranışı arasındaki bağ daha öfkeli bir doğaya sahip ergenler arasında daha güçlüdür (45).

Aile, birey sayısına (çekirdek ya da geniş), bireylerin rollerine (anaerkil ya da ataerkil), aile içi ilişkilerin niteliğine (otoriter ya da demokratik) ve bölünmüş (parçalanmış) olmasına göre farklı özellikler gösterirken çocuğun gelişimini de önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Örneğin, boşanmanın söz konusu olduğu ailelerde boşanmanın gerilimlerinden çocuklar zarar görmektedir. Boşanmış aile çocuklarında ruhsal uyumsuzluk oranı, özellikle okul çağına gelmemiş çocuklar ile ergenlik çağındaki gençlerde yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (34).

Aile okul öncesi dönemde bireyin hayatında en etkili unsur iken, yedi yaşlarından sonra arkadaşların çocuk üzerinde etkisi hissedilmeye başlayacaktır. Özellikle ergenlik yılları arkadaş ve akran değerlerinin önem kazandığı yıllardır (56). Bu bağlamda ergenin sosyalleşme süreci aslında çocukluk döneminde başlamış ve ergenlik döneminde ise bu süreç ailesinin dışına taşarak okul çevresi ve dolayısıyla arkadaş grupları ekseninde hızla devam etmektedir. Bu sosyalleşme sürecinde ergen için önemli gördüğü konularda ailesi hala bir başvuru kaynağı olmaya devam etmektedir (26). Ancak ebeveyne bağımlılık daha az kabul edilebilir oldukça, ergenler yaşlılarıyla arkadaşlık, gizlilik, destekleme, öğüt verme amaçlı daha sık vakit geçirmektedirler. Yaşla birlikte uyum ve kontrol ihtiyacı azalmakta; arkadaşlık ilişkilerinde daha fazla tolerans geliştirilmektedir (25, 55).

Akran gruplarının ergenlerin toplumsallaşmasında oynadıkları rol pek çok araştırmacı tarafından tartışılmaktadır. Akran grupları bir dizi araştırmacı tarafından yetişkin değerlerine karşı olan ayrı bir gençlik kültürünün gelişiminin kaynağı olarak görülürken, diğer araştırmacılar akran gruplarının toplumların hızlı bir biçimde gelişimindeki gerekli ve eğitimsel rolüne vurgu yapmaktadır (45). Arkadaş grubu,

ergenin eşitlikçi toplumsal ilişkiler kurmasına, sadakat ve cesaret gibi duygularının gelişmesine, toplumda yasak olarak kabul edilen konuları özgürce tartışabilmesine, kendine güven duymasına, başkalarıyla işbirliği yapmayı öğrenmesine ve gelişimine katkıda bulunabilecek oyun vb. faaliyetlere katılmasına yardımcı olur. Ayrıca kendi sorunlarından ve toplumsal baskılardan kaçmak, arkadaş gruplarındaki egemen pratiklere katılarak kendilerini kabul ettirmek, toplumdaki egemen iletişim ve ilişki kalıplarına karşı gelmek, boş zamanlarına yeni bir içerik kazandırmak ve fiziki doyum sağlamak gibi nedenlerden dolayı bulundukları çevrenin de etkisiyle bağımlılık yapan maddeleri kullanmaya yöneltebilir (34). Bazı ergen grupları da dışarıya kapalı, kendi aralarında ilişki kuran, çoğunlukla çevresini etki altında tutan bir iki gencin önyak olduğu gruplardır. Özellikle bu çeşit gruplarda ergenler kolayca suça yönelebilir. Kısaca arkadaş grubunun davranışları ergen için iyi ya da kötü örnek teşkil edebilir (56).

Eğitim, toplumsal yapı içinde yer alan temel kurumlardan biridir bu yüzden ergenlerin gelişim sürecinde önemli paya sahip olan bir diğer etken de okul ve okul çevresidir. Okul, öğrenciler için yeni bilgiler öğrenilen bir yer ve insan ilişkileriyle ilgili becerilerini geliştirebilecekleri bir ortamdır. (57, 34). Okullar yetişkinler tarafından ergenlerin bilişsel ve kariyer gelişimlerine katkıları açısından değerlendirilmekle birlikte tipik bir ergen için okul, temel bir toplumsallaşma ortamıdır. Dolayısıyla okulların ergenlerin bilişsel ve psiko-sosyal gelişimlerine olan katkıları kadar onların toplumsal gelişimleri üzerindeki etkileri de göz önüne alınmalıdır. Çalışmalar ergenlerin deneyimlerinin bir okul içerisinde bulundukları akademik gruplara, ait oldukları akran gruplarına ve katıldıkları ders dışı etkinliklere göre değişebileceğini göstermektedir. Örneğin akademik olarak yetenekli ve ekonomik açıdan avantajlı öğrencilerin okulda daha az yetenekli ve daha yoksul akranlarına göre daha olumlu deneyimler yaşayacakları söylenebilir (45). Yani okul, hem toplumsal yaşamın küçük bir örneği hem de belli bir düzen içerisinde yeni kuşakların yeteneklerinin geliştirildiği bir mekân ve aileden sonra gençlerin toplumsallaşmasına yardım eden bir kurum olarak ifade edilebilir (34).

Okulun güvenli bir ortam olması ise eğitim işinin korkudan-kaygıdan uzak bir ortamda gerçekleşmesi açısından önemlidir. Ergenler için güvenli ortamı oluşturmuş okul; zorbalıktan uzak, davranış beklentilerinin açık bir şekilde iletildiği, sürekli

destekleyici ve özenli bir şekilde uygulandığı bir yerdir. Eğer böyle bir ortam sağlanamazsa ergen sosyal olarak istenen davranışları da gösteremeyecek olumsuz yönde etkilenip uyumsuz davranışlar sergileyecektir (58).

Çocuklar ve gençler yetişkinlere göre daha fazla öğrenmeyi arzulayan, değişiklere açık bir çağıdadırlar. Kitle iletişim araçları bu bakımdan çocuk ve gençleri daha çok etkilemektedir. Başta televizyon olmak üzere iletişim araçları giderek daha fazla bir şekilde gençlerin tutum ve davranışlarına şekil vermekte ve onların dünya görüşlerini değiştirmektedir. Öyle ki bazı durumlarda, televizyon gençler üzerinde aileden ve eğitim kurumlarından daha etkili olmaya başlamıştır. Televizyon yolu ile gençler başka toplumlarda yaşayanları gözlemekte ve onların müziklerinden, giyim tarzlarından, yaşama biçimlerinden ve giderek dünya görüşlerinden etkilenmektedir. Böylelikle dünyanın birçok yöresinde bir örnek giyinen, benzer tür müzikten hoşlanan, günlük hayatını benzer davranışlarla geçiren geniş bir gençlik kesimi var olmakta ve ortak bir gençlik kültürü oluşmaktadır (56).

Öğretici, eğlendirici ve gençlerin kişiliklerini geliştirici tarzda olumlu yanlarına karşın, onların kişisel gelişimlerine zarar verici ve normlardan sapan tutum ve davranışlara yönelmelerine neden olan etkili bir araç olduğu da söylenebilir. Özdeşleşme ve toplumsallaşma sürecini yaşayan gençler izledikleri film ve dizilerdeki kahramanlardan birinin davranışlarını bilerek ya da bilmeden benimseyebilirler. Olumlu örnekler izlendikçe bu benimsemenin kişilik gelişmesine iyi katkıları olurken, olumsuz örnekler ise bu gelişmeyi kötü biçimde etkileyebilir. Çünkü gelişim sürecindeki fertler, öğrenme sırasında daha az seçicidirler ve gözlem yolu ile öğrendiklerini daha çabuk benimseyebilirler. Dolayısıyla olumsuz örneklerin doğuracağı istenmeyen sonuçları engellemek için, aileler gençleri internette veya televizyonda görülmesi muhtemel olan şiddet, cinsellik içeren yayınlara karşı bilgilendirmelidir (34).

2.2. Şiddet Nedir?

İnsanoğlunun 5600 yıllık kayıtlı tarihine tam 14600 savaş, yani her üç yıla bir savaş sığdırmasından şiddetin insanlık kadar eski olduğu çıkarımına varılmaktadır (59). Şiddet, görüldüğü toplumda varlığını uzun süre devam ettirmekte, insanların yaşamına öylesine girmektedir ki gündelik yaşamın bir parçası haline gelip, kişi

konusurken, tartışırken, haklılığı göstermeye çalışırken de şiddete başvurulabilmektedir (60, 61).

Şiddet, tanımlanması oldukça güç kavramlardan biridir. Söz konusu güçlük; şiddetin insanlık tarihinin her döneminde etkili bir biçimde kendisini göstermiş bir kavram olmasının yanında, farklı birçok boyutu nedeniyle karmaşık bir yapıya sahip olmasından da kaynaklanmaktadır (60). Şiddeti bir olgu olarak, kaynağı, nedenleri, boyutları ve ortaya çıkış biçimleri açısından ele alıp incelerken, her toplum ve her zamanda geçerli olabilecek standart bir şiddet tanımlaması ve sınıflamasına ulaşmanın da mümkün olmadığı görülecektir (27). Şiddet olgusunu, kalıtsal etkenlerden içgüdülere, kişilik özelliklerinden engellenme karşısında verilen tepki biçimine toplumsal ve kültürel etkenlerden, merkezi sinir sistemindeki iletiler ve hormonlara kadar pek çok faktör etkilemektedir. Kısaca, şiddetin saldırgan dürtülerde artma ve bu dürtülerin içsel kontrolünde azalma sonucu ortaya çıktığı belirtilmektedir (62).

Şiddet; her sosyal, kültürel ve ekonomik düzeyde, etnik grupta, coğrafik yerleşimde ve tüm yaşlarda görülebilen, güçlünün güçsüz üzerinde egemenlik kurma, isteklerini kabul ettirme motifi üzerine kurulu, dengeleri bozucu, yaşamı tehdit edici hatta yok edici bir davranış türü olarak, toplum sağlığını olumsuz etkileyen bir olgudur (62, 63, 64). Şiddet, ayrıca insanların bedensel, ahlaki ve manevi bütünlüğüne, mallarına, simgesel ve kültürel değerlerine zarar verecek şekilde gerçekleşen davranışları da ifade etmektedir (13, 65). Şiddet terimi bir yanda olgular ve eylemleri; diğer yanda da, gücün, duygunun varoluş üslubunu belirlemektedir. Buna göre şiddet huzurun karşıtı olduğu gibi, toplumun bağlı bulunduğu kuralları çiğneyen kaba güç anlamına da gelir (66).

Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre şiddet; *“Bir yaralanma ya da yaralanma tehlikesi, ölüm, psikolojik hasar, gelişim bozukluğu ya da yoksunlukla sonuçlanan, bir kişiye, kişinin kendi kendine, bir grup ya da topluma kasıtlı olarak fiziksel ya da duygusal zor kullanması ya da güç uygulaması ya da tehdidi”*dir (1).

Şiddet olgusunu zararlı sonuçlanan aşırı bir fiziksel güç kullanımı ile sınırlandıran çeşitli tanımlara (67, 68) karşın, Dünya Sağlık Örgütü'nün vurguladığı biçimiyle şiddet, hem fiziksel hem de fiziksel olmayan olumsuz davranış biçimine vurgu yapan bir içeriğe sahiptir (21).

Yakupoğlu'na (1997) göre, ahlaki kuralların yaşamı düzenleme yetersizlikleri her zaman şiddete yol açar. Toplumsal ahlaki kurallar yetersiz kaldığında yaşamı düzen altına almak için devletin hukuksal veya hukuk-dışı (diktatörlük, krallık vs.) şiddet devreye girer. Bireysel ahlak kuralları yetersiz kaldığında bireyin toplumla ilişkileri hep şiddet ilişkileri olarak gerçekleşir. Yakupoğlu'nun bireysel ahlak kurallarından kastı ise, toplumsal ahlak kurallarının bireysel düzeyde içselleştirilmesi, varoluşun gerçekleşme nedeni olan özgürlüğün yitirilmesi anlamına gelir. Özgürlük ahlaksallaşma sürecine giremediğinde ise şiddet ortaya çıkar (28, 69).

2.2.1. Şiddeti Açıklayan Kuramsal Görüşler

Şiddeti açıklayan birçok kuramsal görüş vardır. Bu görüşler, şiddeti insan doğasının bir parçası ya da öğrenme yoluyla sonradan kazanılan bir davranış olarak ele almaktadır.

Birincisi içgüdü kuramıdır. Bu kurama göre şiddet bir içgüdü ya da dürtü olarak açıklanmaktadır. İnsanlar kendilerini aç, susuz ya da cinsel olarak uyarılmış hissedebildikleri gibi, saldırgan da hissetmektedirler. S. Freud ve K. Lorenz'in temsilciliğini yaptığı içgüdü kuramı katılımsal temelde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu kuram, organizmadaki biyolojik mekanizmanın bireyleri, ister istemez saldırgan ve şiddet içeren davranışlara yönelttiğini savunmaktadır. Bu kişiler için yapılacak tek şey, şiddet içgüdüsünün yarattığı enerjiyi daha az zararlı hedeflere yönelterek boşaltma ve yüceltme mekanizmasını kullanmaktır (60).

İkinci olarak biyolojik açıdan ele alındığında; şiddet davranışının temelinde sosyal, kültürel, psikolojik ve gelişimsel faktörlerin yanında bazı beyin bölgelerinin de etkili olduğu belirtilmektedir. Şiddet davranışı sırasında beyindeki, frontal lobda ve limbik bölgede değişikliklerin olduğu vurgulanmaktadır. Saldırganlıkla ilgili diğer bir biyolojik yaklaşımda ise nörobiyolojik faktörler ve hormonların şiddet davranışlarının oluşumunda etkili olduğu belirtilmektedir. Örneğin; testosteron seviyesi yüksek olan erkeklerin şiddete eğilimli oldukları belirtilmiştir (70). Bunun yanında genlerdeki farklı kombinasyonlar da saldırganlığa yol açabilmektedir. Bazı araştırmalarda, XYY (bir Y kromozomu fazla) kromozom anormalliğinin, ciddi suç işlemiş erkeklerde daha fazla görüldüğüne dair bulgular elde edilmiştir (71). Kadınların adet dönemlerindeki tepkileri üzerine yapılan araştırma sonuçları ise kadınların bu dönemlerde daha saldırgan olduklarını göstermektedir.

Biyolojik temelli yaklaşım, somut ve nesnel verileri içermesi açısından önemli olmakla birlikte, saldırganlığın oluşumunda etkili olan, bireyin zihinsel, duygusal ve sosyal süreçlerini göz ardı etmesi nedeniyle yetersiz kalmaktadır (71).

Üçüncü ise sosyal öğrenme kuramıdır ve şiddet olgusunu anlamada önemli bir perspektif sunmaktadır. Scherer, Abeles, Fischer şiddetin oluşumunu açıklarken araçsal öğrenme ve gözlem yoluyla öğrenmeden söz ederler. Yani bu kurama göre; birey, sergilediği davranışları gözlemleri sonucu öğrenerek edinmektedir. Bu davranışlar, bireylerin içerisinde yer aldıkları ya da en fazla ilişki içerisinde bulundukları aile, akran ya da okul çevresi gibi grupları model alarak kazanılmaktadır (72). Kuram, bireyin model aldığı bu davranışları zihninde şifreleyeceğini ve sonrasında kendi davranışlarına aktararak söz konusu davranış biçiminin doğruluğuna inanç besleyeceğini ileri sürmektedir. Örneğin, babasının annesine şiddet uyguladığına tanık olan bir ergen, gözlemlediği bu davranışı kendi davranış biçimine aktararak kız arkadaşına şiddet uygulama eğilimi gösterebilecektir (73, 74).

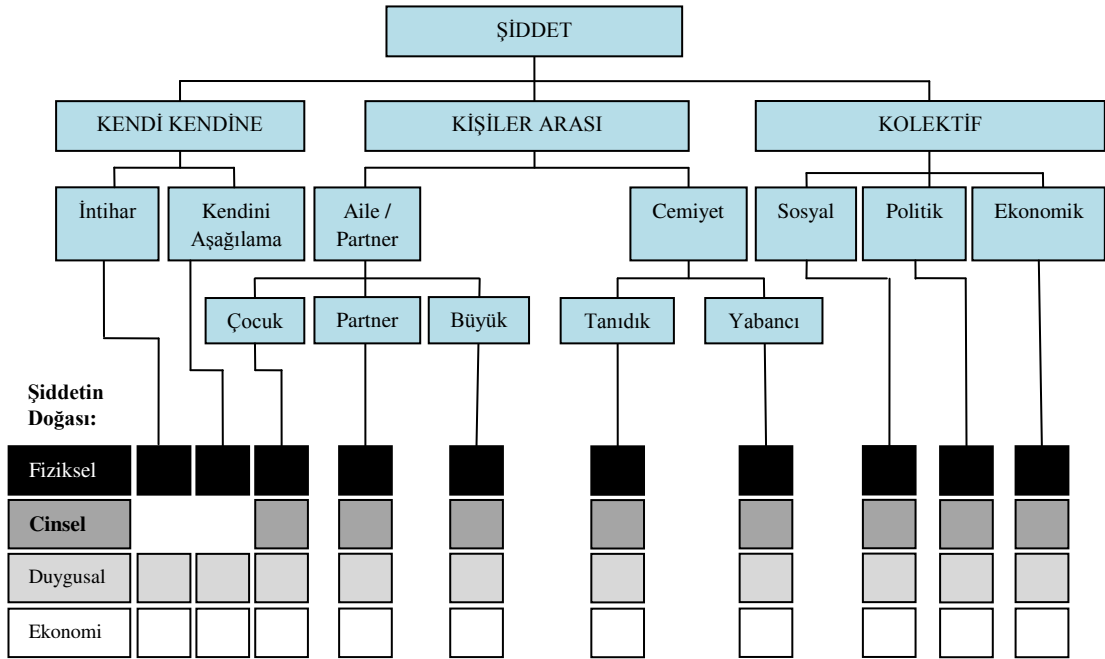
Sosyal öğrenme kuramında, şiddetin oluşumunun bireyin bilinç altına, dürtülerine, yaşadığı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik koşullarına bağlı olmak üzere farklı yönlerden açıklanabileceği görüşü önem kazanmaktadır (75). Sosyal öğrenme kuramını savunanlardan Bandura'ya göre şiddet de teşvik faktörü de tahrik kadar önemlidir. Saldırgan davranışların büyük çoğunluğu, sonuçtan beklenen yararlar aracılığıyla desteklenir. Bandura'nın kuramında insanların birbirlerine karşı saldırgan tutumlar göstermelerinin nedenleri (70):

1. Geçmiş deneyimleri sonucunda saldırgan bir davranış kazanmaları,
2. Bu türden tepkileri yüzünden takdir görmeleri veya ödüllendirmeleri,
3. Özel sosyal ve çevresel şartlar tarafından doğrudan teşvik edilmeleridir.

2.2.2. Şiddet Türleri

Toplumların en önemli sorunlarından biri olan şiddet, çeşitli şekillerde ortaya çıkabilen ve çeşitli gruplara yönelik olabilen bir davranıştır. Şiddete yönelik yapılan araştırmalarda şiddetin çeşitli türlere ayrıldığı görülmektedir. “Fiziksel zarar ve ölümü kapsayacak şekilde kişiye ve başkalarına dönük tehdit veya fiziksel, sözel ve simgesel güç” ayrışmalarıyla şiddetin kapsamı genişlemektedir (61).

Şekil 2.1: Şiddetin Sınıflandırılması

Kaynak: DSÖ(76)

Bu bağlamda Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), raporunda şiddeti, kişinin kendine uyguladığı şiddet, kişilerarası şiddet ve kolektif şiddet olmak üzere üç ana kategoriye ayırmıştır. Şekil 1 de ifade edilen bu kategorilerden her biri spesifik şiddet türlerini, şiddetin uygulandığı bağlamı ve uygulanan şiddetin doğasını yansıtacak alt kategorilere ayrılmaktadır. Bu sınıflama içerisinde şiddetin doğası; duygusal, cinsel, fizyolojik ve ekonomik olarak belirlenmiştir (76). Şiddetin fizyolojik, duygusal ve cinsel boyutlarına ilişkin bu sınıflamanın şiddet olgusunu çeşitli örneklemeler üzerinde inceleyen pek çok araştırmacı tarafından da benimsendiği görülmektedir (77, 78, 79, 80, 81).

DSÖ'nün sınıflamasına ve ilgili literatür temeline dayanılarak, şiddet türleri fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik şeklinde sınıflandırılabilir.

2.2.2.1. Fiziksel Şiddet

Kişilerin bedenine yönelik olan ve yine kişilerin bedensel olarak zarar görmesine yol açan şiddettir. Burada kaba kuvvet bir korkutma, sindirme ve yaptırım aracı olarak kullanılır. Fiziksel şiddet vurma, fırlatma, tekmeleme, yakma, tokat atma, dövme, çimdikleme, itme, ısırma, boğazını sıkma, kemiklerini kırma, saç

çekme, tükürme, bıçak çekme, kadının yüzüne yakıcı (asit gibi) bir madde dökme, bedeninde sigara söndürme, fiziksel kuvvet kullanarak evden çıkmasına veya eve girmesine engel olma, özel eşyalara zarar verme, eşyaları fırlatma ve kırma, hasta, yaralı veya hamileyken hassas bölgelerine vurma, yiyecek ve tıbbi tedavi almasını engellemek gibi bireyde ciddi fiziksel yaralanmalara neden olan tehlikeli davranışları içerir (70).

Fiziksel şiddet; aile içi şiddetin en sık olarak uygulanan biçimidir. DSÖ'nün 2005 yılındaki "Çok Ülkeli Kadın Sağlığı ve Aile İçinde Kadına Yönelik Raporu"na göre; kadınlar arasında yaşam boyu fiziksel şiddet görme sıklığı %6-59 arasında saptanmış ve kadınların eşleri tarafından "yumruklama", "tekmeleme", "yerde sürüklenme", "silahla tehdit edilme" gibi ağır şiddet şekillerine maruz kalma sıklığı %4-49 arasında bulunmuştur (82). Türkiye'de ise 2008 yılında Aile İçi Şiddet araştırmasında ülke genelinde yaşamın herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %39'dur. Yani her 10 kadından biri son 12 ay içinde fiziksel şiddet yaşamıştır (83).

Aile içi şiddetin algılanması ve tanımlanması her zaman toplumun ve bireylerin kültürel değerleri üzerine şekillenmektedir. Bu nedenle şiddet kullanımı, toplumun benimsediği ve meşru gördüğü bir amaç için gündeme geldiğinde o davranışın şiddet olarak algılanıp algılanmaması da oldukça güç olmaktadır (84). KAMAR tarafından 23 ilde 2007 kişiyle yapılan çalışmada; görüşülenlerin %64'ü erkeklerin eşlerini dövmesini doğru bulmuştur. Kadınların da %35.1'i dayak yemeyi hak eden davranışlarda bulunduklarını ifade etmişlerdir (82).

Aile içi şiddet sonrasında kadında değersizlik, kötü olduklarını düşünme ve öfke duyguları içinde kendilerine zarar verici davranışlarda bulunma, korku ve depresyon, nedensiz ağrı, sessizlik, uykusuzluk, yalnızlık hissi, insanlara güvensizlik, yakın ilişkilerde zorluk sık görülür. Aile içi şiddette uğrayan ya da şiddeti gözlemleyen çocukların da sağlıkları kötüleşmekte, daha çok sağlık sorunu yaşamakta ve davranış bozuklukları göstermektedirler. Yapılan çalışmalar; annelerine karşı şiddet uygulanmasına tanık olan çocukların bedensel, ruhsal ve sosyal gelişimlerinin yaşitlarına göre daha yavaş olduğu, ileriki yaşlarda fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları yaşadıklarını göstermektedir (59, 62).

Bir yandan kendisinin, bir yandan da çok ihtiyaç duyduğu annenin incinmesi, yaralanması çocuklara iki ayrı şekilde zarar vermektedir. Kadının güçsüzlüğü, çaresizliği ve zarar görmesi çocuğu da tehdit eder. Fiziksel veya seksüel olarak eşi tarafından istismara uğrayan kadınların çocuklarının, beş yaş altında ölüm riskinin diğer çocuklardan, altı kez daha fazla olduğu tespit edilmiştir (62). Şiddetle iç içe yaşayan çocukların olaylara karşı farklı tepkilerde bulunduğu görülür. Duygusal olarak ailede yaşanan şiddeti durduramamak ile ilgili suçluluk duyguları, anne-babasına karşı duygularında karışıklık, evde olan bitenden utanma gibi duygusal karışıklıklar yaşar. Davranışlarına hırçınlık, isyankârlık, okulda başarısızlık, başkalarını memnun etmek için aşırı çaba harcama, altını ıslatma gibi durumlar yaşanır. Arkadaşlarından ve akrabalarından uzak durma, şiddet içeren aşırı sert oyunlar oynama, kendine zarar verecek tutumlar içine girebilir (85).

2.2.2.2. Duygusal Şiddet

Kişilerin bedensel veya kişilik özellikleri kullanılarak, baskı kurularak, duygu kullanılarak istemediği muameleye maruz bırakılmasıdır. Korkutmak, tehdit etmek, aşağılamak, reddetmek, özgüvenini sarsmak amacıyla yapılan her türlü sözlü ve fiili tutum ve davranış biçimleri, duygusal şiddet türlerindendir.

Genelde fiziksel ya da cinsel istismarla duygusal şiddet birlikte yaşanmakta bazen tek başına da görülmektedir. Bir ilişkide şiddet genellikle duygusal şiddetle başlayıp, gittikçe tırmanarak fiziksel şiddete ulaşmaktadır. Duygusal istismara oldukça sık rastlanmasına rağmen tanımlanması ve fark edilmesi güç olduğu için kanıtlanmasında zorluklar yaşanmaktadır. Duygusal şiddet kadınlarda çoğunlukla aşağılama, bağırma, küfür, yetersiz olduğunu, hiçbir şey beceremediğini, çocuklarına bakamadığını söyleme, aşırı kıskançlık, monoton bir yaşama alanına ve tarzına kapatma, gizliliği bozma, batıl inançlar veya paranoya düzeyinde inanmama, ne yaptığını araştırma, kişinin dinine, ırkına, diline, kültürel grubuna veya geçmişine ait değer verdiği inançların aşağılanması veya onlara aykırı davranmaya zorlanması şeklinde kendini gösterir (70, 86).

Duygusal şiddet çocukların, ebeveyn tarafından olumsuz tutumlara maruz kalmaları ve gereksinen sevgi ve ilginin karşılanamamasıdır (61). Duygusal şiddet psikolojik gelişmenin duraklamasına neden olabilen, çocuğun kimliğini zedeleyen ve bozuk davranışları ortaya çıkaran durumları içerir. Örneğin; çocukların bazılarını çok

sevmek ve önemsemek, bazılarını da ihmal edip bazı haklardan veya imkanlardan mahrum etmek ve gereksiz yere cezalandırmak, sürekli eleştiri, aşağılamak, terk etmekle korkutmak duygusal şiddetlerdendir. Genel olarak çocukta duraklama, engelleme, gerileme oluşturan davranışlar duygusal istismar türlerine girmektedir. Çocuğun olumlu yönde gelişimine ket vuran ve fiziksel şiddeti içermeyen davranışlar, duygusal istismar kapsamına girmektedir. Duygusal istismarın etkileri, fiziksel istismarın etkilerinden daha geç iyileşir (61)

2.2.2.3. Cinsel Şiddet

Kişilerin istekleri dışında, baskı ya da güç kullanarak istemedikleri biçimde eyleme zorlanmasıdır. Cinsel şiddetin kapsamına giren davranışlar; tecavüz etmek, kadının kabul edemeyeceği şekilde cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel içerikli imalarda bulunmak ve cinsel içerikli sözler söylemek, el ve parmak atmak, kişiye cinsel eşyaymış gibi davranmak, aşırı kıskançlık ve şüphecilik göstermek, cinselliği bir cezalandırma yöntemi olarak kullanmak, açıkça karşı cinse ilgi göstermek, kaba kuvvet ve duygusal baskı kullanarak cinsel ilişkiye zorlamak olarak tanımlanmaktadır (70).

Türkiye de Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında yapılan Aile İçi Şiddet araştırmasında evlenmiş kadınların %15'i cinsel içeren şiddet davranışlarından bir ya da birkaçına hayatlarının bir dönemlerinde maruz kalmıştır. Belirtilen cinsel şiddet eylemleri arasında en fazla ifade edilen erkeğin şiddet uygulayabileceği, terk edeceği ya da başka kadınlarla birlikte olabileceği yönündeki korkulardan dolayı kadının istemediği bir cinsel ilişkiye girmesidir. Ülke düzeyinde fiziksel şiddet cinsel şiddetten daha fazladır. Sadece fiziksel şiddet yaşadığını belirten kadınlar %39 iken, her iki şiddet biçiminden en az birinin yaşanması %42'dir. Yani cinsel şiddet yaşandığı durumların çoğunluğunda fiziksel şiddet de yaşanmaktadır (83). Kadın Danışma Merkezinin 9 merkezde yaptığı çalışmada ise; kadınların %50'sinin sözel, %47.9'unun fiziksel, %18.5'inin cinsel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır (82).

Çocuk ve erişkin arasındaki temas ve ilişki, o erişkinin veya başka birinin cinsel stimülasyonu için kullanılmışsa, çocuğun cinsel olarak istismarı olarak kabul edilir. Cinsel istismar diğer bir çocuk tarafından, eğer bu çocuğun diğeri üzerinde

belirgin bir gücü veya kontrolü söz konusuysa veya bariz bir yaş farkı varsa da gerçekleştirilebilir (87).

Türkiye’de 1994 yılında Adli Tıp Kurumu’na rapor için başvuran 120 kişinin 109’u kız olup, 11 tanesi erkektir. Başvuranların en yoğun yaş grubunun 12-18 yaş arası olduğu belirtilmiştir. Cinsel istismara yazılı tarihin başlangıcından itibaren çeşitli kaynaklarda rastlanmasına rağmen istatistik verilerine en az yansıyan istismar türüdür (88).

Cinsel istismar en travmatik ve en acı veren istismar tipi olarak belirlenmiştir ve çocuklar üzerindeki etkileri, travmatik olayın olduğu sıralarda ve travmatik olay sonrasındaki dönemlerde de görülebilmektedir. Cinsel istismara bağlı ortaya çıkan semptomlar; anksiyete, dissosiasyon, cinsel işlev bozukluğu, uyku bozuklukları, öfke, uyuşturucu madde kullanımı, düşük özsaygı, intihar eğilimi, obsesyonlar ve somatizasyon olarak belirlenmiştir (86).

1989’da Birleşmiş Milletler’ce kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) günümüze uzanan bu süreçteki en önemli gelişmedir. ÇHS 1989 yılında benimsenmiş 2 Eylül 1990 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme tarihte çocuk hakları ile ilgili yasal bağlayıcılığı olan ilk sözleşmedir. Sözleşme 54 maddeden ve dört temel maddeden oluşmaktadır. Bunlar; çocukların yaşama, gelişme, korunma ve katılım hakları olarak belirlenmiştir (84).

2.2.2.4 Ekonomik Şiddet

Ekonomik güç kullanılarak kişilerin yaşamını devam ettirebilecek maddi gücünün elinden alınmasıdır. Türk toplumunda ailelerin ekonomik gücü, kadınlar çalışsa da çalışmasa da genel olarak erkeklerin elindedir. Ailenin temel ihtiyaçlarının ve aile bireylerinin özel ihtiyaçlarının karşılanmaması, bu şekilde ailedeki bireylerin mağduriyet yaşamalarına sebep olmak, ekonomik şiddet türüdür (89).

Ekonomik şiddetin kapsamına giren bazı davranışlar; aile bireylerine gerekli olan harçlığı vermemek, kadının çalışmasına izin vermemek, elinden parasını almak, paranın ve mal/mülkün kontrolünü elinde bulundurmak, paranın nereye harcadığını kontrol etmek, para yönetimi konusunda eleştirmek ve etiketlemek (müsrif kadın, aptal kadın), kadının iş yaşantısında ilerlemesine yardımcı olacak fırsatları değerlendirmesine engel olmak, kadına çok az harçlık verip bununla yapılması

mümkün olmayan şeyleri talep etmek, ailenin geliri konusunda kadına bilgi vermemek, kadının gelirini harcamak vb. davranış şekilleridir (70).

Kadınların %23'ü eşi veya birlikte olduğu kişi(ler)nin kendi çalışmasına engel olduğunu ya da işten ayrılmasına neden olduğunu belirtmektedir (83). Türkiye'de gayrimenkullerin % 92 gibi büyük bir oranının erkeklerin elinde olması gerçeği, kadının ekonomik güçsüzlüğünü açıkça göstermektedir. Bu tutum, aile geleneğinde erkek çocuklarına atfedilen değer (soyun devamı, mirasın ailede kalması) ve kadınların erkek çocuk doğurduklarında edindikleri sosyal statüyle de ilişkilidir (70).

Ekonomik şiddet diğer şiddet biçimlerinden farklı bir yapı göstererek, kentsel yerleşim alanında yaşayan kadınlar arasında kırsal alanda yaşayan kadınlara göre iki kat fazla bulunmuştur (83). Uygulanan şiddetin türü ya da nedeni ne olursa olsun, şiddetin temelinde bir güç dengesizliği yer almaktadır (62). Şiddet davranışına başvurmak, bireyin karşısındaki birey üzerinde güç uygulama ve kontrol koyma gereksinimi karşılamaktadır (84).

2.2.3. Ergen ve Şiddet

Saldırganlık eğilimini doğal bir güç olarak bünyesinde taşıyan insanda bu eğilimini şiddete dönüştüren etmenler çoğu zaman, hem bireyin temel ihtiyaçlarını karşıladığı doğal çevreden, hem de sosyal bir varlık olmasında rol oynayan kurumlar, değerler ve diğer bireylerden kaynaklanmaktadır. Yani yaşanan şiddet olayları doğal ve toplumsal nitelikleriyle bir bütün oluşturan çevre koşulları ve bu koşullar içinde bireyin sahip olduğu imkânlarla yakından ilişkili olmaktadır (28). Ergenlerde şiddetin uygulandığı üç temel mekân bulunmaktadır. Bunların ilki ve en önemlisi yaşadığı ailesinde şiddetle tanışmasıdır. İkinci mekân; okulda şiddet, üçüncü mekân ise sosyal çevredir. Yani oyun alanları, parklar vb. yerlerde yaşanan şiddet sorunudur (90).

Sağlıklı bir aile, ergenin içinde bulunduğu koşullara en iyi biçimde uyum sağlamasına yardımcı olan etkenlerin başında gelir (28). Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemleri şiddet içerikli davranışların arttığı dönemler olarak belirtilmektedir (9). Bu dönemde, ebeveynin çocuğa ilgisizliği, disipline etmek için kullandığı sert fiziksel cezalandırmalar, sadece saldırgan davranışlara yol açmakla kalmaz, aynı zamanda

sonraki dönemde de çocuğun bir takım davranış problemleri yaşamasına neden olabilir (11). Bu bağlamda, sosyalleşme sürecinin ilk ailede başladığı ve bireyin davranışlarını büyük oranda öğrenerek ve başkalarını model alarak geliştirdiği düşünülecek olursa, sağlıklı aile içi ilişkileri, bireyin gelişim sürecinin başından itibaren artan bir öneme sahip olacaktır (28).

DSÖ'nün Şiddet ve Sağlık Raporu (2002)'na göre gençlerin şiddet davranışı gelişiminde ebeveyn davranışları ve aile ortamı temel faktör olarak belirtilmiştir (1). Cullen' (2006) de zayıf aile denetimi, yetersiz aile bağları ve ailenin çocuğunu takip ve gözetimindeki ilgisizliğinin çocuk suçluluğunun en güçlü sebepleri olduğunu belirtmektedirler (86).

Ailenin ergene ilgisizliği sadece saldırgan davranışlara yol açmakla kalmaz aynı zamanda sonraki dönemde de çocuğun bir takım davranış problemleri yaşamasına neden olabilir. Saldırganlıklarını içe yöneltip ve intihar girişiminde bulunabilirler (19).

Ergenlik döneminde ailenin yanı sıra okulun da ergen üzerinde önemli etkisi vardır. Okulda şiddet; okul iklimi üzerinde olumsuz sonuçlar üreten, öğrencilerin öğrenme süreçlerine zarar veren, onların gelişimlerini engelleyen, saldırgan ve suç benzeri davranışları ifade eder. Okul bağlamındaki şiddet, öğrenci ile öğrenci ve öğrenci ile öğretmenler veya okul yöneticileri/okul personeli arasında yaşanmaktadır (21).

Okullarda, şiddet olaylarına genellikle ortaya çıktıktan sonra müdahale edilmektedir. Oysa olaylar meydana gelmeden önce, önleyici girişimler oluşturmak daha uygun olacaktır. Okulda şiddeti önlemek için alınan önlemler bireylere yönelik olduğu kadar çevre ile de ilişkili olmalıdır. Çünkü çalışmaların çoğu şiddetin aynı zamanda belirli mekan ve zamanla yakından ilintili olduğunu göstermiştir (90).

Okula daha az ilgi gösteren ve akademik performansı düşük olan çocuklar sadece okul başarısızlığı ve atılma riski değil aynı zamanda suçlu akranlarla yakın olma ve şiddet içeren anti-sosyal davranışlara yönelme riski de taşımaktadırlar. İlkokul yıllarında başlayan başarısızlık daha sonraki dönemde şiddet ve suç için artan risk etkenleri oluşturmaktadır (19).

Okullarda görülen şiddet olaylarının bir nedeni de başarısız kimlik ve olumlu anlamda aidiyet duygusu yokluğu olarak düşünülebilir. Kendisini okulun anlamlı bir parçası olarak algılayan ergen, etkileşim süreçlerine daha yüksek oranda katılmakta buna bağlı olarak sağladığı grup yaşantıları ve yüksek bağlılık duygusu ergene, psiko-sosyal gereksinimlerini daha yüksek oranda karşılayabilmesi için uygun ortam ve fırsatlar sunmaktadır. Yani aidiyet duygusunun bir fonksiyonu olarak okula bağlılık duygusu geliştiği için ergenler daha az şiddet eğilimindedir (91). Okulda görülen şiddet olaylarının bir diğer yönü de medyanın şiddet içerikli programlarının ergenlerin davranışları üzerine etkisi ile ilişkilidir. Saldırgan modelleri seyreden ergen daha saldırgan davranışlar gösterme eğilimindedir. Tekrarlı bir şekilde seyredildiğinde insanlarda şiddete karşı duyarsızlaşma ve şiddeti modern dünyada yaşamın zorunlu bir parçası olarak kabul etme görülebilir. Diğer yandan şiddet içerikli programlardaki davranışların kınanması, onaylanmaması saldırgan davranışları azaltmaktadır (91).

Şiddetin toplumsal bir sorun olduğu, çevreden kaynaklandığı ve engellenme sonucunda ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Buna göre gelişmekte olan toplumlarda bireyin kendini gerçekleştirme ve geliştirme konularında kısıtlı olanaklara sahip olduğu, bu durumun bireyin yaratıcılığını engellediği ve bireyin kendini kanıtlamak için şiddete yöneldiği görüşleri ileri sürülmektedir (19).

Anlatılanlar ışığında önemli bir halk sağlığı sorunu olarak gündeme gelen şiddet sorunuyla başa çıkmanın bir yolu, ergenlerin kendilerini geliştirme olanaklarının arttırılmasıdır. Çocuklara, ergenlere özellikle büyük kentlerde, trafik kazası gibi değişik tehlikelere maruz kalmadan gönül huzuruyla oynayabilecek, spor yapabilecek ve kendi dünyalarını yaşayabilecek geniş mekânlar ve yeşil alan ayrılmalıdır. Tiyatro, sinema, konser gibi etkinliklere katılarak yaşadıkları toplumu tanıyacaklardır. Seçici davranarak önce ailesiyle katılan ergenler sosyal değerleri öğrenecekler ve arkadaşlarıyla gittiklerinde yapıcı rol üstleneceklerdir (90).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Bölgesi Hakkında Genel Bilgiler

Araştırmanın yapıldığı Hekimhan ilçesi Malatya'nın 75 km kuzeyinde Malatya Sivas yolu üzerindeki son ilçedir. Yüzölçümü 1869 km² ve rakımı 1040 metredir. 2007 yılı adrese dayalı nüfus tespitine göre ilçe merkez ve köyleri dahil olmak üzere toplam nüfusu 23.739'dur. Bunun 7.708 kişisi merkezde ve 16.031 kişisi ise kasaba ve köylerde yaşamaktadır.

Kara ikliminin hakim olduğu ilçede nüfusun büyük bölümü tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Tarım yüksek dağlar arasındaki dere yataklarında yapılmaktadır. Yüksek bölgelerde hububat ekimi vardır.

Bölgede krom ve demir madeni bulunmaktadır. Demir üretim kapasitesi yıllık bir milyon ton olmakla birlikte son yıllarda üretimi durdurulmuştur. Tuğla fabrikası, kayısı işleme fabrikası dışında sanayisi bulunmamaktadır.

Okuma yazma oranının %95 civarında olduğu tahmin edilen ilçede yeterli miktarda lise ve meslek liseleri bulunmaktadır. İlçe içerisinde eğitim vermemekle birlikte bir de meslek yüksekokulu bulunmaktadır (92).

İlçe merkezine 49 köy bağlıdır. Merkezde 50 yataklı bir devlet hastanesi ve merkez dahil köyleri ile birlikte 7 sağlık ocağı vardır. Devlet hastanesinde ve sağlık ocaklarında çalışan toplam sağlık personeli sayısı 110'dur.

3.2. Araştırmanın Tipi ve Örneklem

Araştırma kesitsel tipte (cross-sectional) bir araştırmadır. Araştırma Merkez dışında iki küme ilavesi ile üç kümede yapılmıştır. İlçe sınırları içerisinde bulunan Güzelyurt Kasabası ve Hasançelebi kasabası kura ile belirlenmiştir. Merkez nüfusu 7734, Güzelyurt nüfusu 2665 ve Hasançelebi nüfusu ise 2055 olduğundan, bu nüfuslara orantılı sırasıyla 225, 110 ve 85 olmak üzere 420 ergene ulaşılması planlanmıştır. Merkezlerde bulunan her okulun sınıf kümelerinden tesadüfi seçimle araştırmacı gözetiminde anket uygulaması yoluyla veriler toplanmıştır. Merkezlerde okullaşma oranı çok yüksek olduğundan ilköğretim okullarının ikinci kademesinden ve lise ve dengi okullardan örneklemin çoğuna ulaşılmıştır. Her üç merkezde mahalle

aralarında okula devam etmeyen ergenlerden rastgele seçilen toplam 50 ergene de anket uygulaması yapılmıştır.

Örneklem büyüklüğü araştırma evreni ve prevalansın bilinmediği durumlar için önerilen örneklem büyüklüğü tespit formülü kullanılarak saptanmıştır (93). Kullanılan formül;

$$n = \frac{(t_{1-\alpha})^2 (p \cdot q)^2}{S^2}, \text{dür.}$$

Yanılma düzeyi 0.05 olarak alındığında ulaşılabilecek örneklem büyüklüğü 384 olarak elde edilmiş, % 10 fazlası ile 420 civarında ergene ulaşılması hedeflenmiştir.

3.3. Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın bağımlı değişkeni “okulda, evde ve mahallede” fiziksel, psikolojik şiddete maruziyet durumudur.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri ise;

- 1- Cinsiyet
- 2- Yaş
- 3- Anne-baba eğitimi
- 4- Okul başarısı
- 5- İzlediği TV programları
- 6- Anne-babanın çocukken şiddete maruziyeti
- 7- Boyun eğici davranış düzeyi
- 8- Öz saygı

3.4. Veri Toplama Aracı ve Veri Analizi

Veriler konu için hazırlanmış 106 soruluk bir genel ankete dayalı olarak toplanmıştır. Anket 4 bölümden oluşmuştur. Anket formu Ek-1’de verilmiştir. Araştırma kapsamına giren ergenlerin doldurdıkları anketten 10 tanesi eksiklikleri nedeniyle analiz dışı bırakılmış ve 410 anket değerlendirmeye alınmıştır.

1- Ergenlerin sosyo-demografik, kimlik, kişilik ve ebeveyn ilişkilerine dair 46 sorudan oluşan anket bölümü.

2- Şiddete maruziyet anketi son bir yıl içerisinde okulda, ailede ve mahallede duygusal, fiziksel şiddete maruziyeti ölçen 33 sorudan oluşmuştur. Sorular ABD Hastalık Kontrol Merkezi (CDC) siteleri taranarak elde edilmiştir (94).

3- Rosenberg öz-saygı ölçeği: 5 olumlu 5 olumsuz ifade içeren 4'lü likert tipi tepki skalası üzerinde yer alan 10 sorudan oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan en 6'dır. Ölçekten 0-2 puan alanlar öz-saygısı "yüksek", 3-4 alanlar "orta", 5-6 puan alanlar ise "düşük" olarak değerlendirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlemesi Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır (95).

4- Boyun eğici davranış ölçeği (BEDÖ): Savaşır ve Şahin (1992) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış, geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış ve Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ) olarak adlandırılmıştır (96). Ölçek, depresyonla ilgili olarak boyun eğici sosyal davranışları değerlendiren 16 sorudan oluşmaktadır. Maddeler 5'li likert tipi tepki skalası üzerinde değerlendirilmektedir. Ölçekten en düşük 11, en yüksek 80 puan alınmaktadır. Grup ortalamasının altında düşük puanlar düşük boyun eğici davranışa, ortalama üstünde yüksek puanlar ise yüksek boyun eğici davranışa işaret eder.

Verilerin analizi SPSS 16.0 paket programında yapıldı. Ölçülebilir veriler ortalama ($\bar{X}$), $\pm$ standart sapma (SS), nitel veriler ise sayı ve yüzde ile sunuldu. İstatistiksel değerlendirmede Ki-Kare testi, unpaired t testi ve regresyon analizi kullanılmıştır. $P < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

3.5. Tanımlar

Şiddet: Bu araştırmada şiddet ergenlerin son bir yıl içerisinde aile içinde, mahallelerde sokakta akranlar arasında ve okulda öğrenci, öğretmen veya personel tarafından fiziksel veya psikolojik travmaya yol açan davranışa maruz kalma olarak tanımlanmıştır.

3.6. Sınırlılıklar

1-Araştırma ankete dayalı olarak yapıldığı için, verilerin güvenilirliği, ergenlerin sorulara doğru ve samimi cevap verdiklerine dayalı olarak değerlendirilmelidir.

2-Araştırma örnekleme kırsal bir bölgede ve küme örnekleme yöntemi ile yapıldığı için örneklemden kaynaklanan sınırlılıklar taşıyabilir.

3.7. Süre ve maliyet

Araştırma Malatya Valiliğinin 7 Aralık 2008 tarihli izni ile Ekim-Kasım ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Anketlerin basılması ve uygulaması maliyetleri araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamına giren ergenlerin % 60.2'si (247) erkek, % 39.8'i (163) kızlardan oluşmaktadır. Ergenlerin %23.7'si (97) 13 yaş altında (en düşük yaş 11-en yüksek 19) yani erken adölesan dönemde, %53.7'si (220) 14-16 yaş grubunda yani orta adölesan dönemde ve %22.7'si (93) 17 yaş ve üstü (en büyük yaş 19) yani son adölesan dönemdedir. Ergenlerin %33.7'si (138) ilköğretim döneminde, %66.3'ü (272) ise lise döneminde öğrenim görmektedir (Tablo 4.1).

Tablo 4.1: Araştırma kapsamına giren ergenlerin cinsiyet, yaş grupları ve öğrenim düzeylerine göre dağılımı.

Cinsiyet	n	%
Erkek	247	60.2
Kız	163	39.8
Yaş Grubu		
13 yaş altı	97	23.7
14-16 yaş	220	53.7
17 yaş ve üstü	93	22.7
Öğrenim Düzeyi		
İlköğretim	138	33.7
Lise	272	66.3

Tablo 4.2: Araştırma kapsamına giren ergenlerin anne- babalarının eğitim düzeyine göre dağılımı

Anne eğitim düzeyi	n	%
Okur yazar değil	81	19.8
Okur yazar ve ilkokul mezunu	198	48.3
Ortaokul mezunu	77	18.8
Lise ve dengi okul mezunu	49	12.0
Yüksek okul mezunu	5	1.2
Baba eğitim düzeyi		
Okur yazar değil	38	9.3
Okur yazar ve ilkokul mezunu	145	35.4
Ortaokul mezunu	97	23.7
Lise ve dengi okul mezunu	108	26.3
Yüksek okul mezunu	22	5.4

Tablo 4.2’de görülebileceği üzere araştırma kapsamına giren ergenlerin annelerinin %19.8’i (81) okur yazar değil, %48.3’ü (198) okur yazar ve ilkokul mezunu, %18.8’i (77) ortaokul mezunu, %12.0’si (49) lise ve dengi okuldaki, %1.2’si (5) ise yüksek okuldaki mezun olmuştur. Babalarının %9.3’ü (38) okur yazar değil, %35.4’ü (145) okur yazar ve ilkokul mezunu, %23.7’si (97) orta okul mezunu, %26.3’ü lise ve dengi okuldaki, %5.4’ü (22) ise yüksek okuldaki mezun olmuştur.

Tablo 4.3: Araştırma kapsamına giren ergenlerin anne-baba meslek gruplarına göre dağılımı

Anne mesleği	n	%
Ev hanımı	402	98.0
Diğer meslek grubu	8	2.0
Baba mesleği		
Memur ve emekli	53	12.9
Esnaf	82	20.0
Çiftçi	122	29.8
İşçi	125	30.5
İşsiz	28	6.8

Araştırma kapsamındaki ergenlerin annelerinin %98.0'i (402) ev hanımı, %2.0'si (8) diğer meslek gruplarındandır. Babalarının ise; %12.9'u (53) memur ve emekli, %20.0'si (82) esnaf, %29.8'i (122) çiftçi, %30.5'i (125) işçi, %6.8'i (28) ise işsizdir (Tablo 4.3).

Araştırma kapsamına giren ergenlerin evlerinde birlikte yaşadıkları kişi sayısına göre dağılımları incelendiğinde; %26.1'i (107) 1-4 kişi, %65.6'sı (269) 5-8 kişi, %8.3'ü (34) 9 ve üstü kişi ile birlikte yaşadıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 4.4).

Ergenlerin %69.8'i (286) ailesi ile birlikte, %2.9'u (12) akrabalarının yanında, %27.3'ü (112) yurttta kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Odada birlikte kaldıkları kişi sayısına bakıldığında; %18.3'ü (75) odada tek başına, %37.3'ü (153) kardeşiyle birlikte, %17.6'sı (72) birden fazla kişiyle, %26.8'i (110) de yurt yatakhaneinde uyuduklarını ifade etmişlerdir.

Ergenlerin ailelerinin %62.9'u (258) 0-500 TL. arasında, %24.6'sı (101) 501-1000 TL. arasında, %12.4'ü (51) 1000 TL. ve üstünde gelire sahip olduklarını ifade etmişlerdir (Tablo 4.4).

Tablo 4.4: Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde yaşayan kişi sayısı, yaşadığı yer, kaldığı oda ve ailenin aylık gelir düzeyine göre dağılımı

Evde yaşayan kişi sayısı	N	%
1-4 kişi	107	26.1
5-8 kişi	269	65.6
9 ve üstü kişi	34	8.3
Yaşadığı ortam		
Ailesi ile birlikte	286	69.8
Akrabaları ile birlikte	12	2.9
Yurtta	112	27.3
Kaldığı oda		
Tek başına	75	18.3
Kardeşi ile birlikte	153	37.3
Birden fazla kişi ile birlikte	72	17.6
Yurt yatakhane	110	26.8
Aylık gelir		
0-500 TL	258	62.9
501-1000 TL	101	24.6
1000 TL ve üstü	51	12.4

Tablo 4.5: Araştırma kapsamına giren ergenlerin yaşadığı ailenin yapısı ve cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Yaşadığı aile							
	Anne-baba sağ		Anne veya baba ölü		Anne baba ayrı		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	233	94.3	13	5.3	1	0.4	247	100.0
Kız	147	90.2	12	7.4	4	2.5	163	100.0
Toplam	380	92.7	25	6.1	5	1.2	410	100.0

P=0.118

$X^2=4.273$

SD=2

Tablo 4.5’de görülebileceği gibi ergenlerin yaşadığı aile yapısı ile cinsiyet durumu incelendiğinde; erkeklerin %94.3’ünün (233) anne-babaları sağ, %5.3’ünün (13) anne veya babasından birisi ölü, %0.4’ünün (1) ise anne ve babası ayrı olan aile ortamında yaşamaktadırlar. Kızların ise %90.2’sinin (147) anne-babaları sağ, %7.4’ünün (12) anne veya babasından birisi ölü, %2.5’inin (4) ise anne ve babası ayrı olan aile ortamında yaşamaktadırlar. Ergenlerin yaşadığı aile yapısı ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.118).

Tablo 4.6: Araştırma kapsamına giren ergenlerin kardeş sayısı ve ailede kaçınıcı çocuk olduklarına göre dağılımı

Kardeş sayısı	n	%
Kardeş yok	9	2.2
1	30	7.3
2	93	22.7
3 ve üstü	278	67.8
Ailede kaçınıcı çocuk		
Birinci çocuk	124	30.2
İkinci çocuk	121	29.5
Üçüncü çocuk	77	18.8
Dört ve üstü çocuk	88	21.5

Araştırma kapsamına giren ergenler %2.2'si (9) evin tek çocuğu, %7.3'ü (30) bir kardeşi, %22.7'si (93) iki kardeşi ve %67.8'i (278) 3 ve daha fazla kardeşi olduklarını ifade etmişlerdir. Ergenlerin %30.2'si (124) ailede birinci çocuk, %29.5'i (121) ikinci çocuk, %18.8'i (77) üçüncü çocuk ve %21.5'i (88) ise dördüncü veya daha üst sıradaki çocuk olduklarını ifade etmişlerdir (Tablo 4.6).

4.2. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Kimlik Özellikleri ve Ebeveyn İlişkilerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.7: Araştırma kapsamına giren ergenlerin kendi ifadelerine göre okul hayatında gösterdikleri başarı durumu ve cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Okul hayatında gösterdiği başarı									
	Çok iyi		İyi		Orta		Başarısız		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	51	56.7	142	60.4	44	67.7	10	50.0	247	60.2
Kız	39	43.3	93	39.6	21	32.3	10	50.0	163	39.8
Toplam	90	100.0	235	100.0	65	100.0	20	100.0	410	100.0

P=0.413 $X^2=2.866$ SD=3

Ergenlerin cinsiyet ve okul hayatındaki başarılarını nasıl tanımladıkları incelendiğinde; erkeklerin %56.7'si (51) çok iyi, %60.4'ü (142) iyi, %67.7'si (44) orta ve %50.0'si (10) başarısız olduklarını ifade etmişlerdir. Kızların ise; %43.3'ü (39) çok iyi, %39.6'sı (93) iyi, %32.3'ü (21) orta ve %50.0'si (10) başarısız olduklarını ifade etmişlerdir (Tablo 4.7). Ergenlerin okul başarı durumları ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.413).

Tablo 4.8: Araştırma kapsamına giren ergenlerin ailelerinin beklediği başarı durumuyla kendi başarılarının uyuşup uyuşmadığına ilişkin değerlendirmelerinin cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Değerlendirme uyumu							
	Tam		Orta		Hiç		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	83	33.6	157	63.6	7	2.8	247	100.0
Kız	61	37.4	94	57.7	8	4.9	163	100.0
Toplam	144	35.1	251	61.2	15	3.7	410	100.0

P=0.346 $X^2=2.120$ SD=2

Tablo 4.8’de görülebileceği gibi ailelerin ergenlerden beklediği başarının ergenlerin gösterdiği başarıyla uyuşup uyuşmadığına ilişkin verilen yanıtlara göre; erkeklerin %33.6’sının (83) “tam uyuşuyor”, %63.6’sının (157) “orta uyuşuyor”, %2.8’inin (7) “hiç uyuşmuyor” şeklinde cevap verdikleri saptanmıştır. Kızların ise %37.4’ü (61) “tam uyuşuyor”, %57.7’si (94) “orta uyuşuyor”, %4.9’u (8) “hiç uyuşmuyor” şeklinde cevap vermişlerdir. Ergenlerin ailesinin beklediği başarının kendi gösterdikleri başarı durumuyla uyuşması ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.346).

Tablo 4.9: Araştırma kapsamına giren ergenlerin sigara içme (*) durumu ve cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Sigara içme durumu					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	13	5.3	234	94.7	247	100.0
Kız	1	0.6	162	99.4	163	100.0
Toplam	14	3.4	396	96.6	410	100.0

P=0.011 $X^2=6.437$ SD=1

(*) “Sigara kullanıyor musunuz?”

Ergenlerin sigara içme durumu ve cinsiyetler durumları incelendiğinde; erkeklerin %5.3'ünün (13), kızların ise %0.6'sının (1) sigara içtiklerini tespit edilmiştir (Tablo 4.9). Sigara içme durumu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmuştur ($P=0.011$).

Tablo 4.10: Araştırma kapsamına giren ergenlerin duygusal arkadaşlık ilişkisi varlığı ve cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Duygusal arkadaşlık durumu					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	90	36.4	157	63.6	247	100.0
Kız	25	15.3	138	84.7	163	100.0
Toplam	115	28.0	295	72.0	410	100.0

$P=0.000$ $X^2=21.662$ $SD=1$

Ergenlerin cinsiyetleri ile duygusal arkadaşına sahip olma durumları incelendiğinde; erkeklerin %36.4'ünün (90), kızların ise %15.3'ünün "karşı cinsten arkadaşınız var mı?" sorusuna "evet" şeklinde cevap verdikleri tespit edilmiştir (Tablo 4.10). Ergenlerin duygusal bir arkadaşına sahip olma durumu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmuştur ($P=0.000$).

Tablo 4.11: Araştırma kapsamına giren ergenlerin duygusal arkadaşlık ilişkisi varlığını ailesinin nasıl karşıladığı ve cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	İlişkiyi ailenin değerlendirme durumu									
	Kızıyor		Şiddet gösteriyor		Bırakmasını istiyor		Bir şey demiyor		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	5	10.9	2	4.3	6	13.0	33	71.7	46	100.0
Kız	1	5.3	2	10.5	0	0.0	16	84.2	19	100.0
Toplam	6	9.2	4	6.2	6	9.2	49	75.4	65	100.0

$P=0.256$ $X^2=4.048$ $SD=3$

Tablo 4.11’de görülebileceği gibi ergenlerin duygusal yönden bir arkadaş varlığını ailesinin nasıl karşıladığına ile cinsiyet durumları incelendiğinde; erkeklerin %10.9’u (5) ailelerinin bu duruma kızdığını, %4.3’ü (2) şiddet gösterdiğini, %13.0’ü (6) duygusal arkadaşını bırakmasını istediğini, %71.7’si (33) bir şey demediğini ifade etmişlerdir. Kızların ise %5.3’ü (1) ailelerinin bu duruma kızdığını, %10.5’i (2) şiddet gösterdiğini, %84.2’si (16) bir şey demediğini ifade etmişlerdir. Ailenin duygusal yönden arkadaş varlığını değerlendirme durumu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.256$).

Tablo 4.12: Araştırma kapsamına giren ergenlerin anne babalarının çocukluk döneminde şiddet görme ve cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Anne babanın çocukken şiddet görme durumu							
	Evet		Hayır		Bilmiyorum		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	32	13.0	74	30.0	141	57.1	247	100.0
Kız	15	9.2	59	36.2	89	54.6	163	100.0
Toplam	47	11.5	133	32.4	230	56.1	410	100.0

$P=0.288$ $X^2=2.492$ $SD=2$

Ergenlerin cinsiyet ile anne babalarının çocuk iken şiddet görme durumları incelendiğinde; erkeklerin %13.0’ü (32) anne babalarının çocukluk döneminde şiddet gördüğünü, %30.0’u (74) şiddet görmediklerini belirtirken, %57.1’i (141) bilmediklerini ifade etmişlerdir. Kız ergenler incelendiğinde ise %9.2’si (15) anne babalarının çocukluk döneminde şiddet gördüğünü, %36.2’si (59) şiddet görmediklerini belirtirken, %54.6’sı (89) bilmediklerini ifade etmişlerdir (Tablo 4.12). Ergenlerin anne babalarının çocuk iken şiddete maruz kalma durumları ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.288$).

Tablo 4.13: Araştırma kapsamına giren ergenlerin çocuk iken anne-babaları tarafından şiddet görme ve cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Ergenlerin çocuk iken şiddet görme durumu							
	Evet		Hayır		Hatırlamıyorum		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	16	6.5	176	71.3	55	22.3	247	100.0
Kız	11	6.7	124	76.1	28	17.2	163	100.0
Toplam	27	6.6	300	73.2	83	20.2	410	100.0

P=0.454 $X^2=1.579$ SD=2

Ergenlerin cinsiyet ve çocuk iken aileleri tarafından şiddet görme durumları incelendiğinde; erkeklerin %6.5'i (16) çocukken şiddet gördünüz mü sorusuna "evet", %71.3'ü (176) "hayır" derken %22.3'ü (55) hatırlamadıklarını ifade etmiştir. Kızların ise %6.7'si (11) "evet", %76.1'i (124) "hayır" derken %17.2'si (28) hatırlamadıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 4.13). Ergenlerin çocuk iken ailelerinden şiddet görme durumu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.454).

Tablo 4.14: Araştırma kapsamına giren ergenlerin anne-babasının birbirine sözel şiddet uygulama durumu ve cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Anne baba birbirine sözel şiddet uygulama durumu					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	109	44.1	138	55.9	247	100.0
Kız	58	35.6	105	64.4	163	100.0
Toplam	167	40.7	243	59.3	410	100.0

P=0.085 $X^2=0.291$ SD=1

Ergenlerin cinsiyet ile anne babalarının birbirine sözel şiddet uygulama durumları incelendiğinde; erkeklerin %44.1'inin (109), kızların ise %35.6'sının anne babasının birbirine sözel şiddet uyguladıkları tespit edilmiştir (Tablo 4.14).

Ergenlerin anne babalarının birbirine sözel şiddet uygulama durumu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.085$).

Tablo 4.15: Araştırma kapsamına giren ergenlerin anne-babasının birbirine fiziksel şiddet uygulama durumu ve cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Anne baba birbirine fiziksel şiddet uygulama durumu					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	18	7.3	229	92.7	247	100.0
Kız	6	3.7	157	96.3	163	100.0
Toplam	24	5.9	386	94.1	410	100.0

$P=0.128$ $X^2=2.318$ $SD=1$

Ergenlerin cinsiyet ile anne babalarının birbirine fiziksel şiddet uygulama durumları incelendiğinde; erkeklerin %7.3'ünün (18), kızların ise %3.7'sinin anne babasının birbirine fiziksel şiddet uyguladıkları saptanmıştır (Tablo 4.15). Ergenlerin anne babalarının birbirine fiziksel şiddet uygulama durumu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.128$).

Tablo 4.16: Araştırma kapsamına giren ergenlerin intihar etmeyi düşünmeleri ve cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	İntihar etmeyi düşünme durumu					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	19	7.7	228	92.3	247	100.0
Kız	20	12.3	143	87.7	163	100.0
Toplam	39	9.5	371	90.5	410	100.0

$P=0.122$ $X^2=2.391$ $SD=1$

Ergenlerin intihar etmeyi düşünüp düşünmeme durumları incelendiğinde; erkeklerin %7.7'sinin (19), kızların ise %12.3'ünün intihar etmeyi düşündüklerini saptanmıştır (Tablo 4.16). Ergenlerin intihar etmeyi düşünmeleri ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.122$).

4.3. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Şiddet Görme Durumuna İlişkin Bulgular

Ergenlerin son bir yıl içinde ailesinin evinde kendisinin maruz kaldığı şiddet durumları incelendiğinde; ergenlerin %58.5'i (243) şiddete maruz kalmadıklarını, %20.7'si (86) bir kez, %10.8'i (45) iki-üç kez, %6.0'sı (25) dört-beş kez, %3.8'i (16) altı ve üstünde fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Ergenler son bir yıl içinde %99.0'u (406) silahla tehdit edilmediklerini, %0.7'si (3) bir kere, %0.2'si (1) iki-üç kere evlerinde silahla tehdit edildiklerini ifade etmişlerdir. Ergenlerin %44.8'i (186) şiddete maruz kalmadıklarını, %23.1'i (96) bir kez, %18.0'i (75) iki-üç kez, %10.8'i (45) dört-beş kez, %3.13'ü (13) altı ve üstünde evlerinde psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Ergenlerin evlerinde eşyalarının çalınma durumları incelendiğinde ise; %8.0'i (33) bir kez, %1.7'si (7) iki-üç kez, %0.5'i (2) altı ve üstünde evlerinde eşyalarının çalınma durumuyla karşılaştığını, %89.8'i (368) ise bu durumla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Ergenlerin %0.5'i (2) bir kez, %0.2'si (1) iki-üç kez evlerinde cinsel şiddete maruz kaldıklarını, %99.3'ü (407) ise böyle bir durumla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 4.17).

Ergenlerin son bir yıl içinde ailesinin evinde başka birinin maruz kaldığını gördüğü şiddet durumları incelendiğinde; ergenlerin %95.6'sı (392) şiddete maruz kaldıklarını görmediklerini, %3.7'si (15) bir kez, %0.5'i (2) iki-üç kez, %0.2'si (1) altı ve üstünde başka birinin fiziksel şiddete maruz kaldığını gördüklerini ifade etmişlerdir. Ergenler son bir yıl içinde başka birinin %96.8'i (397) silahla tehdit edildiklerini görmediklerini, %2.4'ü (10) bir kere, %0.2'si (1) iki-üç kere, %0.2'si (1) dört-beş kere, %0.2'si (1) altı ve üstünde kere evlerinde başka birinin silahla tehdit edildiğine şahit olduklarını ifade etmişlerdir (Tablo 4.17).

Tablo 4.17: Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde kendisinin ve başka birinin şiddete maruz kalmalarının dağılımı

Evde şiddet	Hiç		1 kez		2-3 kez		4-5 kez		6 ve üstü	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Fiziksel şiddete maruz kalma durumu	243	58.5	86	20.7	45	10.8	25	6.02	16	3.85
Silahla tehdit edilme durumu.	406	99.0	3	0.7	1	0.2	-	-	-	-
Psikolojik şiddete maruz kalma durumu	186	44.8	96	23.1	75	18.0	45	10.8	13	3.13
Eşyanın çalınma durumu	368	89.8	33	8.0	7	1.7	-	-	2	0.5
Cinsel şiddete maruz kalma durumu	407	99.3	2	0.5	1	0.2	-	-	-	-
Evde başka birine şiddet										
Fiziksel şiddete maruz kaldığını görme durumu	392	95.6	15	3.7	2	0.5	-	-	1	0.2
Silahla tehdit edildiğini görme durumu	397	96.8	10	2.4	1	0.2	1	0.2	1	0.2
Psikolojik şiddete maruz kaldığını görme durumu	384	93.7	17	4.1	3	0.7	-	-	6	1.5
Eşyasının çalındığını görme durumu	384	93.7	19	4.6	5	1.2	1	0.2	1	0.2
Cinsel şiddete maruz kaldığını görme durumu	404	98.5	3	0.7	2	0.5	-	-	1	0.2
Sarhoş olup kavga ettiğini görme durumu	392	95.6	12	2.9	5	1.2	1	0.2	-	-

Ergenlerin %93.7'si (384) şiddete maruz kaldıklarını görmediklerini, %4.1'i (17) bir kez, %0.7'si (3) iki-üç kez, %1.5'i (6) altı ve üstünde başka birinin evlerinde psikolojik şiddete maruz kaldığını gördüklerini ifade etmişlerdir. Ergenlerin evlerinde başka birinin eşyalarının çalınma durumlarına bakıldığında ise; %4.6'sı (19) bir kez, %1.2'si (5) iki-üç kez, %0.2'si (1) dört-beş kez, %0.2'si (1) altı ve üstünde evlerinde başka birinin eşyalarının çalınma durumuyla karşılaştığını gördüklerini, ergenlerin %93.7'si (384) ise bu durumla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Ergenlerin %0.7'si (3) bir kez, %0.5'i (2) iki-üç kez, %0.2'si (1) altı ve üstünde başka birinin evlerinde cinsel şiddete maruz kaldığını gördüklerini, %98.5'i (404) ise böyle bir durumla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Ergenlerin %2.9'u

(12) bir kez, %1.2'si (5) iki-üç kez, %0.2'si (1) dört-beş kez başka birinin evlerinde sarhoş olup kavga ettiğini gördüklerini, %95.6'sı (392) ise böyle bir durumla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 4.17).

Tablo 4.18: Araştırma kapsamına giren ergenlerin kendisinin ve başka birinin okulda şiddete maruz kalmalarının dağılımı

Okulda şiddet	Hiç		1 kez		2-3 kez		4-5 kez		6 ve üstü	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Fiziksel şiddete maruz kalma durumu	235	57.8	89	21.9	45	11.0	5	1.2	32	7.8
Silahla tehdit edilme durumu	396	39.8	9	2.2	3	0.7	-	-	2	0.5
Psikolojik şiddete maruz kalma durumu	174	41.9	109	26.2	89	21.4	16	3.8	27	6.5
Eşyasının çalınma durumu	293	71.5	75	18.3	30	7.3	4	1.0	8	2.0
Cinsel şiddete maruz kalma durumu	402	98.0	4	1.0	1	0.2	2	0.5	1	0.2
Okulda başka birine şiddet										
Fiziksel şiddete maruz kaldığını görme durumu	299	72.9	61	14.9	31	7.6	3	0.7	16	3.9
Silahla tehdit edildiğini görme durumu	378	92.2	21	5.1	6	1.5	2	0.5	3	0.7
Psikolojik şiddete maruz kaldığını görme durumu	320	78.0	42	10.2	28	6.8	4	1.0	16	3.9
Eşyasının çalındığını görme durumu	317	77.3	51	12.4	29	7.1	6	1.5	7	1.7
Cinsel şiddete maruz kaldığını görme durumu	407	99.3	3	0.7	-	-	-	-	-	-

Ergenlerin son bir yıl içinde okulda kendilerinin maruz kaldığı şiddet durumları incelendiğinde; ergenlerin %57.8'i (235) şiddete maruz kalmadıklarını, %21.9'u (89) bir kez, %11.0'i (45) iki-üç kez, %1.2'si (5) dört-beş kez, %7.8'i (32) altı ve üstünde fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Ergenler son bir yıl içinde %39.8'i (396) silahla tehdit edilmediklerini, %2.2'si (9) bir kere, %0.7'si (3) iki-üç kere, %0.5'i (2) altı ve üstünde kez okulda silahla tehdit edildiklerini ifade etmişlerdir. Ergenlerin %41.9'u (174) şiddete maruz kalmadıklarını, %26.2'si (109) bir kez, %21.4'ü (89) iki-üç kez, %3.8'i (16) dört- beş kez, %6.5'i (27) altı ve

üstünde okulda psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Ergenlerin okulda eşyalarının çalınma durumları incelendiğinde ise; %18.3'ü (75) bir kez, %7.3'ü (30) iki-üç kez, %1.0'i (4) dört-beş kez, %2.0'si (8) altı ve üstünde okulda eşyalarının çalınma durumuyla karşılaştığını, ergenlerin %71.5'i (293) ise bu durumla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Ergenlerin %1.0'i (4) bir kez, %0.2'si (1) iki-üç kez, %0.5'i (2) dört- beş kez, %0.2'si (1) altı ve üstünde okulda cinsel şiddete maruz kaldıklarını, %98.0'i (402) ise böyle bir durumla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 4.18).

Ergenlerin son bir yıl içinde okulda başka birinin maruz kaldığını gördüğü şiddet durumları incelendiğinde; ergenlerin %72.9'u (299) şiddete maruz kaldıklarını görmediklerini, %14.9'u (61) bir kez, %7.6'sı (31) iki-üç kez, %0.7'si (3) dört-beş kez, %3.9'u (16) altı ve üstünde başka birinin fiziksel şiddete maruz kaldığını gördüklerini ifade etmişlerdir. Ergenler son bir yıl içinde başka birinin %92.2'si (378) silahla tehdit edildiklerini görmediklerini, %5.1'i (21) bir kere, %1.5'i (6) iki-üç kere, %0.5'i (2) dört-beş kez, %0.7'si (3) altı ve üstünde kere okulda başka birinin silahla tehdit edildiğine şahit olduklarını ifade etmişlerdir. Ergenlerin %78.0'i (320) şiddete maruz kaldıklarını görmediklerini, %10.2'si (42) bir kez, %6.8'i (28) iki-üç kez, %1.0'i (4) dört- beş kez, %3.9'u (16) altı ve üstünde başka birinin okulda psikolojik şiddete maruz kaldığını gördüklerini ifade etmişlerdir. Ergenlerin okulda başka birinin eşyalarının çalınma durumları incelendiğinde ise; %12.4'ü (51) bir kez, %7.1'i (29) iki-üç kez, %1.5'i (6) dört- beş kez, %1.7'si (7) altı ve üstünde okulda başka birinin eşyalarının çalınma durumuyla karşılaştığını gördüklerini, ergenlerin %77.3'ü (317) ise bu durumla karşılaşmadıkları ifade etmişlerdir. Ergenlerin %0.7'si (3) bir kez başka birinin okulda cinsel şiddete maruz kaldığını gördüklerini ifade ederken, %99.3'ü (407) ise böyle bir durumla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 4.18).

Tablo 4.19: Araştırma kapsamına giren ergenlerin kendisinin ve başka birinin mahallede şiddete maruz kalmalarının dağılımı

Mahallede şiddet	Hiç		1 kez		2-3 kez		4-5 kez		6 ve üstü	
	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%
Sarhoş olup kavga etme durumu	388	94.6	13	3.2	-	-	6	1.5	3	0.7
Fiziksel şiddete maruz kalma durumu	243	58.5	96	23.1	34	8.1	16	3.8	26	6.2
Silahla tehdit edilme durumu	397	96.8	8	2.0	3	0.7	2	0.5	-	-
Psikolojik şiddete maruz kalma durumu	175	42.1	98	23.6	77	18.55	41	9.88	24	5.78
Evinin soyulma durumu	329	80.2	60	14.6	15	3.7	2	0.5	4	1.0
Cinsel şiddete maruz kalma durumu	402	98.0	7	1.7	1	0.2	-	-	-	-
Mahallede başka birine şiddet										
Sarhoş olup kavga ettiğini görme durumu	332	81.0	54	13.2	11	2.7	4	1.0	9	2.2
Fiziksel şiddete maruz kaldığını görme durumu	338	82.4	38	9.3	25	6.1	2	0.5	7	1.7
Silahla tehdit edildiğini görme durumu	363	88.5	36	8.8	4	1.0	5	1.2	2	0.5
Psikolojik şiddete maruz kaldığını görme durumu	351	85.6	30	7.3	14	3.4	6	1.5	9	2.2
Evin soyulduğunu görme durumu	342	83.4	44	10.7	15	3.7	4	1.0	5	1.2
Cinsel şiddete maruz kaldığını görme durumu	397	96.8	13	3.2	-	-	-	-	-	-

Ergenlerin son bir yıl içinde mahallede kendilerinin maruz kaldığı şiddet durumları incelendiğinde; ergenlerin %94.6'sı (388) sarhoş olmadıklarını, %3.2'si (13) bir kez, %1.5'i (6) dört-beş kez, %0.7'si (3) altı ve üstünde sarhoş olup kavgaya karıştıklarını ifade etmişlerdir. Ergenlerin %58.5'i (243) şiddete maruz kalmadıklarını, %23.1'i (96) bir kez, %8.1'i (34) iki-üç kez, %3.8'i (16) dört-beş kez, %6.2'si (26) altı ve üstünde fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Ergenler son bir yıl içinde %96.8'i (397) silahla tehdit edilmediklerini, %2.0'si (8) bir kere, %0.7'si (3) iki-üç kere, %0.5'i (2) dört-beş kez mahallelerinde silahla tehdit

edildiklerini ifade etmişlerdir. Ergenlerin %42.1'i (175) şiddete maruz kalmadıklarını, %23.6'sı (98) bir kez, %18.55'i (77) iki-üç kez, %9.88'i (41) dört-beş kez, %5.78'i (24) altı ve üstünde mahallelerinde psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Ergenlerin evlerinin soyulma durumları incelendiğinde ise; %14.6'sı (60) bir kez, %3.7'si (15) iki-üç kez, %0.5'i (2) dört-beş kez, %0.5'i (2) altı ve üstünde evlerinin soyulma durumuyla karşılaştığını, ergenlerin %80.2'si (392) bu durumla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Ergenlerin %1.7'si (7) bir kez, %0.2'si (1) iki-üç kez mahallede cinsel şiddete maruz kaldıklarını, %98.0'i (402) ise böyle bir durumla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 4.19).

Ergenlerin son bir yıl içinde mahallede başka birisinin maruz kaldığını gördüğü şiddet durumları incelendiğinde; ergenlerin %81.0'i (332) sarhoş olup kavgaya karışan birini görmediklerini, %13.2'si (54) bir kez, %2.7'si (11) iki-üç kez, %1.0'i (4) dört-beş kez, %2.2'si (9) altı ve üstünde başka birinin sarhoş olup kavgaya karıştığını gördüklerini ifade etmişlerdir. Ergenlerin %82.4'si (338) şiddete maruz kaldıklarını görmediklerini, %9.3'ü (38) bir kez, %6.1'i (25) iki-üç kez, %0.5'i (2) dört-beş kez, %1.7'si (7) altı ve üstünde başka birinin fiziksel şiddete maruz kaldığını gördüklerini ifade etmişlerdir. Ergenler son bir yıl içinde başka birinin %88.5'i (363) silahla tehdit edildiklerini görmediklerini, %8.8'i (36) bir kere, %1.0'i (4) iki-üç kere, %1.2'si (5) dört-beş kez, %0.5'i (2) altı ve üstünde kere mahallelerinde başka birinin silahla tehdit edildiğini şahit olduklarını ifade etmişlerdir. Ergenlerin %85.6'sı (351) şiddete maruz kalmadıklarını görmediklerini, %7.3'ü (30) bir kez, %3.4'ü (14) iki-üç kez, %1.5'i (6) dört-beş kez, %2.2'si (9) altı ve üstünde mahallelerinde başka birinin psikolojik şiddete maruz kaldığını gördüklerini ifade etmişlerdir. Ergenlerin mahallede başka birinin evlerinin soyulma durumları incelendiğinde ise; %10.7'si (44) bir kez, %3.7'si (15) iki-üç kez, %1.0'i (4) dört-beş kez, %1.2'si (5) altı ve üstünde ergen mahallelerinde başka birinin evinin soyulma durumuyla karşılaştıklarını, ergenlerin %83.4'ü (342) ise bu durumla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Ergenlerin %3.2'si (13) bir kez başka birinin mahallede cinsel şiddete maruz kaldığını gördüklerini ifade ederken, %96.8'i (397) ise böyle bir durumla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 4.19).

Tablo 4.20: Araştırma kapsamına giren ergenlerin yaş grupları ve okulda fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı

Okulda fiziksel Şiddet	Yaş Grubu							
	10-13 yaş		14-16 yaş		17 ve üzeri yaş		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Şiddet Görmedim	59	60.8	125	56.8	51	54.8	235	57.3
Şiddet Gördüm	38	39.2	95	43.2	42	45.2	175	42.7
Toplam	97	100.0	220	100.0	93	100.0	410	100.0

P=0.689

$X^2=1.744$

SD=2

Okulda fiziksel şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; 10-13 yaş grubundaki ergenlerin %39.2'sinin (38), 14-16 yaş grubunda %43.2'sinin (95) ve 17 ve üzeri yaş grubunda %45.2'si (42) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.20). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden yaş grupları arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.689).

Tablo 4.21: Araştırma kapsamına giren ergenlerin cinsiyet ve okulda fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı

Cinsiyet	Okulda fiziksel şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	138	55.9	109	44.1	247	100.0
Kız	97	59.5	66	40.5	163	100.0
Toplam	235	57.3	175	42.7	410	100.0

P=0.466

$X^2=0.531$

SD=1

Okulda fiziksel şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; erkeklerin %44.1'inin (109), kızların ise %40.5'inin (66) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.21). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.466).

Tablo 4.22: Araştırma kapsamına giren ergenlerin annelerinin eğitim durumu ve okulda fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı

Annenin Eğitim Durumu	Okulda Fiziksel Şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	N	%	n	%	n	%
OYD	48	59.3	33	40.7	81	100.0
OY ve İlkokul	116	58.6	82	41.4	198	100.0
Ortaokul	40	51.9	37	48.1	77	100.0
Lise	30	61.2	19	38.8	49	100.0
Üniversite	1	20.0	4	80.0	5	100.0
Toplam	235	57.3	175	42.7	410	100.0

P=0.365

$X^2=4.314$

SD=4

Okulda fiziksel şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; anneleri okuma yazma bilmeyen ergenlerin %40.7'sinin (33), anneleri okuryazar ve ilkokul mezunu olanların %41.4'ünün (82), anneleri ortaokul mezunu olanların %48.1'inin (37), anneleri lise mezunu olanların %38.8'inin (19), anneleri üniversite mezunu olanların ise %80.0'inin (4) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.22). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden annelerinin eğitim durumu arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.365).

Tablo 4.23: Araştırma kapsamına giren ergenlerin babalarının eğitim durumu ve okulda fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı

Babanın Eğitim Durumu	Okulda Fiziksel Şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	N	%	n	%	n	%
OYD	28	73.7	10	26.3	38	100.0
OY ve İlkokul	97	66.9	48	33.1	145	100.0
Ortaokul	40	41.2	57	58.8	97	100.0
Lise	58	57.3	50	46.3	108	100.0
Üniversite	12	54.5	10	45.5	22	100.0
Toplam	235	57.3	175	42.7	410	100.0

P=0.000

$X^2=20.497$

SD=4

Babanın eğitim durumu ile okulda fiziksel şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; babaları okuma yazma bilmeyen ergenlerin %26.3'ünün (10), okuryazar ve ilkokul mezunu olanların %33.1'inin (48), ortaokul mezunu olanların %58.8'inin (57), lise mezunu olanların %46.3'ünün (50), üniversite mezunu olanların %45.5'inin (10) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.23). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden babalarının eğitimi arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmuştur (P=0.000).

Tablo 4.24: Araştırma kapsamına giren ergenlerin yaş grupları ve okulda psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı

Okulda psikolojik şiddet	Yaş grubu							
	10-13 yaş		14-16 yaş		17 ve üzeri yaş		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Şiddet Görmedim	50	51.5	89	40.5	35	37.6	174	42.4
Şiddet Gördüm	47	48.5	131	59.5	58	62.4	236	57.6
Toplam	97	100.0	220	100.0	93	100.0	410	100.0

P=0.104

$X^2=4.527$

SD=2

Okulda psikolojik şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; 10-13 yaş grubundaki ergenlerin %48.5'inin (47), 14-16 yaş grubunda %59.5'inin (131) ve 17 ve üzeri yaş grubunda %62.4'ünün (58) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.24). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden yaş grupları arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.104$).

Tablo 4.25: Araştırma kapsamına giren ergenlerin cinsiyet ve okulda psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı

Cinsiyet	Okulda psikolojik şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	112	45.3	135	54.7	247	100.0
Kız	62	38.0	101	62.0	163	100.0
Toplam	174	42.4	236	57.6	410	100.0

$P=0.143$ $X^2=2.146$ $SD=1$

Okulda psikolojik şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; erkeklerin %54.7'sinin (135), kızların ise %62.0'sinin (101) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.25). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.143$).

Tablo 4.26: Araştırma kapsamına giren ergenlerin annelerinin eğitim durumu ve okulda psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı

Annenin Eğitim Durumu	Okulda psikolojik Şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	N	%	n	%	n	%
OYD	32	35.9	49	60.5	81	100.0
OY ve İlkokul	86	43.4	112	56.6	198	100.0
Ortaokul	33	42.9	44	57.1	77	100.0
Lise	22	44.9	27	55.1	49	100.0
Üniversite	1	20.0	4	80.0	5	100.0
Toplam	174	42.4	236	57.6	410	100.0

P=0.823

$X^2=1.523$

SD=4

Okulda psikolojik şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; anneleri okuma yazma bilmeyen ergenlerin %60.5'inin (49), anneleri okuryazar ve ilkokul mezunu olanların %56.6'sının (112), anneleri ortaokul mezunu olanların %57.1'inin (44), anneleri lise mezunu olanların %55.1'inin (27), anneleri üniversite mezunu olanların ise %80.0'ının (4) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.26). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden annelerinin eğitim durumu arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.823).

Tablo 4.27: Araştırma kapsamına giren ergenlerin babalarının eğitim durumu ve okulda psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı

Babanın Eğitim Durumu	Okulda Psikolojik Şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
OYD	18	47.4	20	52.6	38	100.0
OY ve İlkokul	63	43.4	82	56.6	145	100.0
Ortaokul	29	29.9	68	70.1	97	100.0
Lise	56	51.9	52	48.1	108	100.0
Üniversite	8	36.4	14	63.6	22	100.0
Toplam	174	42.4	236	57.6	410	100.0

P=0.027

$X^2=10.934$

SD=4

Babanın eğitim durumu ile okulda psikolojik şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; babaları okuma yazma bilmeyen ergenlerin %52.6'sının (20), okuryazar ve ilkokul mezunu olanların %56.6'sının (82), ortaokul mezunu olanların %70.1'inin (68), lise mezunu olanların %48.1'inin (52), üniversite mezunu olanların %63.6'sının (14) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.27). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden babalarının eğitimi arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmuştur (P=0.027).

Tablo 4.28: Araştırma kapsamına giren ergenlerin yaş grupları ve mahallede fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı

Mahallede fiziksel Şiddet	Yaş Grubu							
	10-13 yaş		14-16 yaş		17 ve üzeri yaş		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Şiddet Görmedim	58	59.8	125	56.8	60	64.5	243	59.3
Şiddet Gördüm	39	40.2	95	43.2	33	35.5	167	40.7
Toplam	97	100.0	220	100.0	93	100.0	410	100.0

P=0.445

$X^2= 1.619$

SD=2

Mahallede fiziksel şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; 10-13 yaş grubundaki ergenlerin %40.2'sinin (39), 14-16 yaş grubunda %43.2'sinin (95) ve 17 ve üzeri yaş grubunda %35.5'inin (33) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.28). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden yaş grupları arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.445$).

Tablo 4.29: Araştırma kapsamına giren ergenlerin cinsiyet ve mahallede fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı

Cinsiyet	Mahallede fiziksel şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	142	57.5	105	42.5	247	100.0
Kız	101	62.0	62	38.0	163	100.0
Toplam	243	59.3	167	40.7	410	100.0

$P=0.367$ $X^2=0.814$ $SD=1$

Mahallede fiziksel şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; erkeklerin %42.5'inin (105), kızların ise %38.0'inin (62) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.29). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.367$).

Tablo 4.30: Araştırma kapsamına giren ergenlerin annelerinin eğitim durumu ve mahallede fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı

Annenin Eğitim Durumu	Mahallede Fiziksel Şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	N	%	n	%	n	%
OYD	51	63.0	30	37.0	81	100.0
OY ve İlkokul	115	58.1	83	41.9	198	100.0
Ortaokul	47	61.0	30	39.0	77	100.0
Lise	28	57.1	21	42.9	49	100.0
Üniversite	2	40.0	3	60.0	5	100.0
Toplam	243	59.3	167	40.7	410	100.0

P=0.821

$X^2= 1.534$

SD=4

Mahallede fiziksel şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; anneleri okuma yazma bilmeyen ergenlerin %37.0'sinin (30), anneleri okuryazar ve ilkokul mezunu olanların %41.9'unun (83), anneleri ortaokul mezunu olanların %39.0'unun (30), anneleri lise mezunu olanların %42.9'unun (21), anneleri üniversite mezunu olanların ise %60.0'inin (3) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.30). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden annelerinin eğitim durumu arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.821).

Tablo 4.31: Araştırma kapsamına giren ergenlerin babalarının eğitim durumu ve mahallede fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı

Babanın Eğitim Durumu	Mahallede Fiziksel Şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	N	%	n	%	n	%
OYD	22	57.9	16	42.1	38	100.0
OY ve İlkokul	89	61.4	56	38.8	145	100.0
Ortaokul	57	58.8	40	41.2	97	100.0
Lise	62	57.4	46	42.6	108	100.0
Üniversite	13	59.1	9	40.9	22	100.0
Toplam	243	59.3	167	40.7	410	100.0

P=0.977

$X^2 = 0.463$

SD=4

Babanın eğitim durumu ile mahallede fiziksel şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; babaları okuma yazma bilmeyen ergenlerin %42.1'inin (16), okuryazar ve ilkokul mezunu olanların %38.8'inin (56), ortaokul mezunu olanların %41.2'sinin (40), lise mezunu olanların %42.6'sının (46), üniversite mezunu olanların %40.9'unun (9) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.31). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden babalarının eğitimi arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.977).

Tablo 4.32: Araştırma kapsamına giren ergenlerin yaş grupları ve mahallede psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı

Mahallede psikolojik şiddet	Yaş grubu							
	10-13 yaş		14-16 yaş		17 ve üzeri yaş		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Şiddet Görmedim	42	43.3	99	45.0	34	36.6	175	42.7
Şiddet Gördüm	55	56.7	121	55.0	59	63.4	235	57.3
Toplam	97	100.0	220	100.0	93	100.0	410	100.0

P=0.382

$X^2 = 1.92$

SD=2

Mahallede psikolojik şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; 10-13 yaş grubundaki ergenlerin %56.7'sinin (55), 14-16 yaş grubunda %55.0'inin (121) ve 17 ve üzeri yaş grubunda %63.4'ünün (59) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.32). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden yaş grupları arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.382).

Tablo 4.33: Araştırma kapsamına giren ergenlerin cinsiyet ve mahallede psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı

Cinsiyet	Mahallede Psikolojik Şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	115	46.6	132	53.4	247	100.0
Kız	60	36.8	103	63.2	163	100.0
Toplam	175	42.7	235	57.3	410	100.0

P=0.049 $X^2 = 3.815$ SD=1

Mahallede psikolojik şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; erkeklerin %53.4'ünün (132), kızların ise %63.2'sinin (103) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.33). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmuştur (P=0.049).

Tablo 4.34: Araştırma kapsamına giren ergenlerin annelerinin eğitim durumu ve mahallede psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı

Annenin Eğitim Durumu	Mahallede Psikolojik Şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
OYD	30	37.0	51	63.0	81	100.0
OY ve İlkokul	88	44.4	110	55.6	198	100.0
Ortaokul	32	41.6	45	58.4	77	100.0
Lise	21	42.9	28	57.1	49	100.0
Üniversite	4	80.0	1	20.0	5	100.0
Toplam	175	42.7	235	57.3	410	100.0

P=0.381 $X^2 = 4.193$ SD=4

Mahallede psikolojik şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; anneleri okuma yazma bilmeyen ergenlerin %63.0'ünün (51), anneleri okuryazar ve ilkokul mezunu olanların %55.6'sının (110), anneleri ortaokul mezunu olanların %58.4'ünün (45), anneleri lise mezunu olanların %57.1'inin (28), anneleri üniversite mezunu olanların ise %20.0'sinin (1) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.34). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden annelerinin eğitim durumu arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.381$).

Tablo 4.35: Araştırma kapsamına giren ergenlerin babalarının eğitim durumu ve mahallede psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı

Babanın Eğitim Durumu	Mahallede Psikolojik Şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
OYD	15	39.5	23	60.5	38	100.0
OY ve İlkokul	68	46.9	77	53.1	145	100.0
Ortaokul	40	41.2	57	58.8	97	100.0
Lise	43	39.8	65	60.2	108	100.0
Üniversite	9	40.9	13	59.1	22	100.0
Toplam	175	42.7	235	57.3	410	100.0

$P=0.793$

$X^2= 1.687$

$SD=4$

Babanın eğitim durumu ile mahallede psikolojik şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; babaları okuma yazma bilmeyen ergenlerin %60.5'inin (23), okuryazar ve ilkokul mezunu olanların %53.1'inin (77), ortaokul mezunu olanların %58.8'inin (57), lise mezunu olanların %60.2'sinin (65), üniversite mezunu olanların %59.1'inin (13) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.35). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden babalarının eğitimi arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.793$).

Tablo 4.36: Araştırma kapsamına giren ergenlerin yaş grupları ve evde fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı

Evde fiziksel şiddet	Yaş grubu							
	10-13 yaş		14-16 yaş		17 ve üzeri yaş		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Şiddet Görmedim	35	36.1	140	63.6	68	73.1	243	59.3
Şiddet Gördüm	62	63.9	80	36.4	25	26.9	167	40.7
Toplam	97	100.0	220	100.0	93	100.0	410	100.0

P=0.000

$X^2 = 30.729$

SD=2

Evde fiziksel şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; 10-13 yaş grubundaki ergenlerin %63.9'unun (62), 14-16 yaş grubunda %36.4'ünün (80) ve 17 ve üzeri yaş grubunda %26.9'unun (25) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.36). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden yaş grupları arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmuştur (P=0.000).

Tablo 4.37: Araştırma kapsamına giren ergenlerin cinsiyet ve evde fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı

Cinsiyet	Evde Fiziksel Şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	149	40.3	98	39.7	247	100.0
Kız	94	57.7	69	42.3	163	100.0
Toplam	243	59.3	167	40.7	410	100.0

P=0.592

$X^2 = 0.287$

SD=1

Evde fiziksel şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; erkeklerin %39.7'sinin (98), kızların ise %42.3'ünün (69) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.37). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.592).

Tablo 4.38: Araştırma kapsamına giren ergenlerin annelerinin eğitim durumu ve evde fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı

Annenin Eğitim Durumu	Evde Fiziksel Şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
OYD	60	74.1	21	25.9	81	100.0
OY ve İlkokul	108	54.5	90	45.5	198	100.0
Ortaokul	46	59.7	31	40.3	77	100.0
Lise	26	53.1	23	46.9	49	100.0
Üniversite	3	60.0	2	40.0	5	100.0
Toplam	243	59.3	167	40.7	410	100.0

P=0.041

$X^2 = 9.975$

SD=4

Evde fiziksel şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; anneleri okuma yazma bilmeyen ergenlerin %25.9'unun (21), anneleri okuryazar ve ilkokul mezunu olanların %45.5'inin (90), anneleri ortaokul mezunu olanların %40.3'ünün (31), anneleri lise mezunu olanların %46.9'unun (23), anneleri üniversite mezunu olanların ise %40.0'ının (2) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.38). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden annelerinin eğitim durumu arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmuştur (P=0.041).

Tablo 4. 39: Araştırma kapsamına giren ergenlerin babalarının eğitim durumu ve evde fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı

Babanın Eğitim Durumu	Evde Fiziksel Şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
OYD	22	57.9	16	42.1	38	100.0
OY ve İlkokul	93	64.1	52	35.9	145	100.0
Ortaokul	54	55.7	43	44.3	97	100.0
Lise	61	56.5	47	43.5	108	100.0
Üniversite	13	59.1	9	40.9	22	100.0
Toplam	243	59.3	167	40.7	410	100.0

P=0.677

$X^2 = 2.322$

SD=4

Babanın eğitim durumu ile evde fiziksel şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; babaları okuma yazma bilmeyen ergenlerin %42.1'inin (16), okuryazar ve ilkököl mezunu olanların %35.9'unun (52), ortaokul mezunu olanların %44.3'ünün (43), lise mezunu olanların %43.5'inin (47), üniversite mezunu olanların %40.9'unun (9) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.39). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden babalarının eğitimi arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.677).

Tablo 4.40: Araştırma kapsamına giren ergenlerin yaş grupları ve evde psikolojik şiddet görme durumlarına dağılımı

Evde psikolojik şiddet	Yaş grubu							
	10-13 yaş		14-16 yaş		17 ve üzeri yaş		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Şiddet Görmedim	39	40.2	103	46.8	44	47.3	186	45.4
Şiddet Gördüm	58	59.8	117	53.2	49	52.7	224	54.6
Toplam	97	100.0	220	100.0	93	100.0	410	100.0

P=0.504

$X^2 = 1.371$

SD=2

Evde psikolojik şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; 10-13 yaş grubundaki ergenlerin %59.8'inin (58), 14-16 yaş grubunda %53.2'sinin (117) ve 17 ve üzeri yaş grubunda %52.7'sinin (49) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.40). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden yaş grupları arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.504$).

Tablo 4.41: Araştırma kapsamına giren ergenlerin cinsiyet ve evde psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı

Cinsiyet	Evde Psikolojik Şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	113	45.7	134	54.3	247	100.0
Kız	73	44.8	90	55.2	163	100.0
Toplam	186	45.4	224	54.6	410	100.0

$P=0.848$

$X^2= 0.037$

$SD=1$

Evde psikolojik şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; erkeklerin %54.3'ünün (134), kızların ise %55.2'sinin (90) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.41). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.848$).

Tablo 4.42: Araştırma kapsamına giren ergenlerin annelerinin eğitim durumu ve evde psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı

Annenin Eğitim Durumu	Evde Psikolojik Şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
OYD	41	50.6	40	49.4	81	100.0
OY ve İlkokul	83	41.9	115	58.1	198	100.0
Ortaokul	43	55.8	34	44.2	77	100.0
Lise	16	32.7	33	67.3	49	100.0
Üniversite	3	60.0	2	40.0	5	100.0
Toplam	186	45.4	224	54.6	410	100.0

$$P=0.048 \quad X^2= 8.888 \quad SD=4$$

Evde psikolojik şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; anneleri okuma yazma bilmeyen ergenlerin %49.4'ünün (40), anneleri okuryazar ve ilkokul mezunu olanların %58.1'inin (115), anneleri ortaokul mezunu olanların %44.2'sinin (34), anneleri lise mezunu olanların %67.3'ünün (33), anneleri üniversite mezunu olanların ise %40.0'ının (2) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.42). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden annelerinin eğitim durumu arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmuştur (P=0.048).

Tablo 4.43: Araştırma kapsamına giren ergenlerin babalarının eğitim durumu ve evde psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı

Babanın Eğitim Durumu	Evde Psikolojik Şiddet					
	Şiddet görmedim		Şiddet gördüm		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
OYD	17	44.7	21	55.3	38	100.0
OY ve İlkokul	64	44.1	81	55.9	145	100.0
Ortaokul	52	53.6	45	46.4	97	100.0
Lise	44	40.7	64	59.3	108	100.0
Üniversite	9	40.9	13	59.1	22	100.0
Toplam	186	45.4	224	54.6	410	100.0

$$P=0.425 \quad X^2= 3.862 \quad SD=4$$

Babanın eğitim durumu ile evde psikolojik şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; babaları okuma yazma bilmeyen ergenlerin %55.3'ünün (21), okuryazar ve ilkokul mezunu olanların %55.9'unun (81), ortaokul mezunu olanların %46.4'ünün (45), lise mezunu olanların %59.3'ünün (64), üniversite mezunu olanların %59.1'inin (13) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.43). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden babalarının eğitimi arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.425$).

Tablo 4.44: Araştırma kapsamına giren ergenlerin, anne ya da babalarının küçükken şiddet görme durumları ve ergenlerin evde fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı

Evde fiziksel şiddet	Anne babanın küçükken şiddet görme durumu							
	Evet		Hayır		Bilmiyorum		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Şiddet Görmedim	26	55.3	80	60.2	137	59.6	243	59.3
Şiddet Gördüm	21	44.7	53	39.8	93	40.4	167	40.7
Toplam	47	100.0	133	100.0	230	100.0	410	100.0

P=0.837

$X^2 = 0.355$

SD=2

Anne ya da babalarının küçükken şiddet görme durumları ile ergenlerin evde fiziksel şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; anne babalarının küçükken şiddet gördüğünü ifade edenlerin %44.7'sinin (21), görmediğini ifade edenlerin %39.8'inin (53) ve bilmediğini ifade edenlerin ise %40.4'ünün (93) şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.44). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden anne babalarının küçükken şiddet görmeleri arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.837).

Tablo 4.45: Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde psikolojik şiddet durumları ve anne babalarının birbirine sözel şiddet uygulama durumuna göre dağılımı

Evde psikolojik şiddet	Anne babanın birbirine sözel şiddet uygulama durumu					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Şiddet Görmedim	71	42.5	115	47.3	186	45.4
Şiddet Gördüm	96	57.5	128	52.7	224	54.6
Toplam	167	100.0	243	100.0	410	100.0

P=0.336

$X^2 = 0.924$

SD=1

Anne babalarının birbirine sözel şiddet uygulama durumları ile ergenlerin evde psikolojik şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; anne babaları birbirine sözel şiddet uygulayanların %57.5'inin evde psikolojik şiddet gördüğü saptanmıştır

(Tablo 4.45). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden anne babalarının birbirine sözel şiddet uygulamaları arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.336$).

Tablo 4.46: Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde fiziksel şiddet durumları ve anne babalarının birbirine fiziksel şiddet uygulama durumuna göre dağılımı

Ailede fiziksel şiddet	Anne babanın birbirine fiziksel şiddet uygulama durumu					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Şiddet Görmedim	15	55.6	228	59.5	243	59.3
Şiddet Gördüm	12	44.4	155	40.5	167	40.7
Toplam	27	100.0	383	100.0	410	100.0

$P=0.685$ $X^2=0.165$ $SD=1$

Anne babalarının birbirine fiziksel şiddet uygulama durumları ile ergenlerin evde fiziksel şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; anne babaları birbirine fiziksel şiddet uygulayanların %44.4'ünün evde fiziksel şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.46). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden anne babalarının birbirine fiziksel şiddet uygulamaları arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.685$).

Tablo 4.47: Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde fiziksel şiddet durumları ve kendi sosyo-ekonomik düzeylerini tanımlama durumuna göre dağılımı

Ailede fiziksel şiddet	Sosyo-ekonomik düzeylerini tanımlama durumu					
	Fakir		Diğer		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Şiddet Görmedim	41	58.6	202	59.4	243	59.3
Şiddet Gördüm	29	41.4	138	40.6	167	40.7
Toplam	70	100.0	340	100.0	410	100.0

$P=0.896$ $X^2=0.017$ $SD=1$

Ergenlerin evde fiziksel şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; sosyo-ekonomik düzeylerini “fakir” olarak tanımlayan ergenlerin %41.4’ünün fiziksel şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.47). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden sosyo-ekonomik düzeyleri arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.896$).

Tablo 4.48: Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde psikolojik şiddet durumları ve kendi sosyo-ekonomik düzeylerini tanımlama durumuna göre dağılımı

Ailede psikolojik şiddet	Sosyo-ekonomik düzeylerini tanımlama durumu					
	Fakir		Diğer		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Şiddet Görmedim	30	42.9	156	45.9	186	45.4
Şiddet Gördüm	40	57.1	184	54.1	224	54.6
Toplam	70	100.0	340	100.0	410	100.0

$P=0.643$ $X^2=0.214$ $SD=1$

Ergenlerin evde psikolojik şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; sosyo-ekonomik düzeylerini “fakir” olarak tanımlayan ergenlerin %57.1’inin psikolojik şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.48). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden sosyo-ekonomik düzeyleri arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.643$).

Tablo 4.49: Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde psikolojik şiddet durumları ve ailede psikiyatrik hastalık olma durumlarına göre dağılımı

Ailede psikolojik şiddet	Ailede psikiyatrik hastalığı olma durumu					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Şiddet Görmedim	22	48.9	164	44.9	186	45.4
Şiddet Gördüm	23	51.1	201	55.1	224	54.6
Toplam	45	100.0	365	100.0	410	100.0

$P=0.615$ $X^2=0.253$ $SD=1$

Ergenlerin evde psikolojik şiddet görme yüzdeleri incelendiğinde; ailesinde psikiyatrik hastalığı olan yakını bulunan ergenlerin %51.1'inin şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.49). Ergenlerin şiddet görme yüzdeleri yönünden ailede psikiyatrik hastalığı olma durumu arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır ($P=0.615$).

Tablo 4.50: Araştırma kapsamına giren ergenlerin izledikleri TV programı türü ve son bir yıl içerisinde kavgaya karışma durumlarına göre dağılımı

İzlediğiniz TV programı türü	Son 1 Yılda kaç kez kavgaya karışma durumu											
	1 kez		2 kez		3 Kez		4 Kez		5 ve üstü		Toplam	
	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%
Diğer TV programları	183	64.2	29	10.2	44	15.4	11	3.9	18	6.3	285	100.0
Polisiye	73	58.4	12	9.6	12	19.6	6	4.8	22	17.6	125	100.0
Toplam	256	62.4	41	10.0	56	13.7	17	4.1	40	9.8	410	100.0

$P=0.007$ $X^2= 14.193$ $SD=4$

Tablo 4.50'de görülebileceği gibi ergenlerin izledikleri TV programı ile son bir yıl içinde kavgaya karışma durumları incelendiğinde; diğer TV programlarını izleyen ergenlerin %64.2'si (183) 1 kez, %10.2'si (29) 2 kez, %15.4'ü (44) 3 kez, %3.9'u (11) 4 kez, %6.3'ü (18) beş ve daha çok kez kavgaya karıştığı; polisiye TV programları izleyen ergenlerin ise %58.4'ü (73) 1 kez, %9.6'sı (12) 2 kez, %19.6'sı (12) 3 kez, %4.8'i (6) 4 kez ve % 17.6'sı (22) beş ve daha çok kez kavgaya karışmıştır. ($P=0.007$).

Tablo 4.51:Araştırma kapsamına giren ergenlerin son bir yıl içerisinde kavgaya karışma durumları ve cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Son 1 Yılda kaç kez kavgaya karışma durumu											
	1 kez		2 kez		3 Kez		4 Kez		5 ve üstü		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	135	54.7	30	12.1	36	14.6	12	4.9	34	13.9	247	100.0
Kız	121	74.2	11	6.7	20	12.3	5	3.1	6	3.7	163	100.0
Toplam	256	62.4	41	10.0	56	13.7	17	4.1	40	9.8	410	100.0

P=0.000 $X^2=20.265$ SD=4

Ergenlerin son bir yıl içinde kavgaya karışma durumları ile cinsiyetleri incelendiğinde; erkeklerin %54.7'si (135) 1 kez, %12.1'i (30) 2 kez, %14.6'sı (36) 3 kez, %4.9'u (12) 4 kez ve % 13.9'u (34) beş ve daha çok kez kavgaya karışmıştır. Kızların ise %74.2'si (121) 1 kez, %6.7'si (11) 2 kez, %12.3'ü (20) 3 kez, %3.1'i (5) 4 kez ve % 3.7'si (6) beş ve daha çok kez kavgaya karışmıştır (Tablo 4.51). Ergenlerin son bir yıl içerisinde kavgaya karışma durumları ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak ilişki bulunmuştur (P=0.000).

Tablo 4.52:Araştırma kapsamına giren ergenlerin evde fiziksel şiddet durumları ve sigara içmelerine göre dağılımı

Evde fiziksel şiddet görme durumu	Sigara içme durumu					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Şiddet Görmedim	10	71.4	233	58.8	243	59.3
Şiddet Gördüm	4	28.6	163	41.2	167	40.7
Toplam	14	100.0	396	100.0	410	100.0

P=0.346 $X^2=0.888$ SD=1

Ergenlerin evde fiziksel şiddet görme durumları ile sigara içme durumları incelendiğinde; sigara içen ergenlerin %28.6'sının (4) evde şiddet gördüğü saptanmıştır (Tablo 4.52). Ergenlerin evde fiziksel şiddet görme yüzdeleri yönünden sigara içmeleri arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.346).

Tablo 4.53:Araştırma kapsamına giren ergenlerin intihar eğilimleri ve okulda psikolojik şiddet durumlarına göre dağılımı

Okulda psikolojik şiddet	İntihar eğilimi					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Şiddet Görmedim	9	5.2	165	94.8	174	100.0
Şiddet Gördüm	30	12.7	206	87.3	236	100.0
Toplam	39	9.5	371	90.5	410	100.0

P=0.001 $X^2=6.614$ SD=1

Ergenlerin okulda psikolojik şiddet görme durumları ile intihar eğilimleri incelendiğinde; okulda psikolojik şiddet gören ergenlerin %12.7'sinin (30) intihar eğilimi gösterdiği saptanmıştır (Tablo 4.53). Ergenlerin okulda psikolojik şiddet görme durumu ile intihar eğilimi arasında istatistiksel olarak ilişki bulunmuştur (P=0.001)

Tablo 4.54:Araştırma kapsamına giren ergenlerin intihar eğilimleri ve evde fiziksel şiddet durumlarına göre dağılımı

Evde fiziksel şiddet	İntihar eğilimi					
	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Şiddet Görmedim	22	9.1	221	90.9	243	100.0
Şiddet Gördüm	17	10.2	150	89.8	167	100.0
Toplam	39	9.5	371	90.5	410	100.0

P=0.734 $X^2= 0.146$ SD=1

Ergenlerin evde fiziksel şiddet görme durumları ile intihar eğilimleri incelendiğinde; evde fiziksel şiddet gören ergenlerin %10.2'sinin (17) intihar eğilimi gösterdiği saptanmıştır (Tablo 4.54). Ergenlerin evde fiziksel şiddet görme durumu ile intihar eğilimi arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.734).

4.4. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Boyun Eğme Davranışlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.55:Araştırma kapsamına giren ergenlerin boyun eğme davranış puanlarının cinsiyete göre ortalamaları

Cinsiyet	n	$\bar{X} \pm SS$ (BEDO)	t	P
Erkek	246	34.1 $\pm$ 11.4	-1.796	.073
Kız	163	36.2 $\pm$ 11.9		

Tablo 4.55’de görülebileceği gibi ergenlerin cinsiyet bakımından BEDO puan ortalamaları incelendiğinde; erkeklerin ortalamaları 34.1 ve standart sapması 11.4 olarak hesaplanmıştır. Kızlar için BEDO ortalaması 36.2 ve standart sapması 11.9’dur. Analiz sonuçları kızlar ve erkeklerin BEDO ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark olmadığını göstermektedir (P=0.073).

Tablo 4.56:Araştırma kapsamına giren ergenlerin BEDO ile Okulda Fiziksel Şiddet ve Evde Fiziksel Şiddet Değişkenleri Arasındaki Basit Korelasyon Katsayıları

	1	2	3
1. Boyun Eğme	1		
2. Okulda Fiziksel Şiddet	-.003	1	
3. Evde Fiziksel Şiddet	,139***	,137***	1

P<.001

Tablo 4.56’da BEDO ile okulda fiziksel şiddet ve okulda psikolojik şiddet değişkenleri arasındaki Pearson korelasyon katsayıları özetlenmektedir. Katsayılar yorumlandığında BEDO ve evde fiziksel şiddet arasında anlamlı ilişki elde edilememiş olup, Okulda şiddet ve BEDO arasında anlamlı ve aynı yönlü bir doğrusal ilişki olduğu görülmektedir (P<.001). Öte yandan evde fiziksel şiddet görme ve okulda fiziksel şiddet görme arasındaki ilişki de anlamlı ve aynı yönlüdür (P<.001).

Tablo 4.57:Araştırma kapsamına giren ergenlerin boyun eğme davranışlarının okulda fiziksel şiddet durumu üzerindeki etkisi

Bağımsız değişkenler	Okulda fiziksel şiddet			
	Beta ¹	SS	<i>t</i>	P
Boyun Eğme	-.003	.140	.004	.950
F Model Değeri: .004 (P=0.950) Düzeltilmiş R ² : .013				

¹Standardize edilmiş regresyon katsayısı

Tablo 4.57’de görülebileceği gibi ergenlerin boyun eğme davranışlarının okulda fiziksel şiddet üzerindeki etkisi incelendiğinde BEDO’nun okulda fiziksel şiddet görme üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır (P=0.950).

Tablo 4.58:Araştırma kapsamına giren ergenlerin boyun eğme davranışlarının evde fiziksel şiddet durumu üzerindeki etkisi

Bağımsız değişkenler	Evde fiziksel şiddet			
	Beta ¹	SS	<i>t</i>	P
Boyun Eğme	.139	.002	2.825	.005
F Model Değeri: 7.982 (P=.005) Düzeltilmiş R ² : .013				

¹Standardize edilmiş regresyon katsayısı

Tablo 4.58’de görülebileceği gibi ergenlerin boyun eğme davranışlarının evde fiziksel şiddet üzerindeki etkisi incelendiğinde BEDO’nun evde fiziksel şiddet görme üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmuştur (P=0.005). Standardize edilmiş beta katsayısı yorumlandığında boyun eğme davranışındaki bir birimlik artış evde fiziksel şiddet görmeyi %13.9 kadar arttırmaktadır.

4.5. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Öz Saygılarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.59: Araştırma kapsamına giren ergenlerin özsaygı düzeyleri ve cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Özsaygı							
	0-2		3-4		5-6		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	144	58.3	87	35.2	16	6.5	247	100
Kız	106	65.0	42	25.8	15	9.2	163	100
Toplam	250	61.0	129	31.5	31	7.6	410	100

P=0.106

$X^2= 4.484$

SD=2

Tablo 4.59’da görülebileceği gibi ergenlerin özsaygı düzeyleri ile cinsiyet grupları incelendiğinde; erkeklerin %58.3’ünün (144) özsaygı düzeyleri 0-2 aralığında, %35.2’sinin (87) 3-4 aralığında, %6.5’ünün (16) ise 5-6 aralığındadır. Kızların ise %65.0’inin (106) özsaygı düzeyleri 0-2 aralığında, %25.8’inin (42) 3-4 aralığında, %9.2’sinin (15) ise 5-6 aralığındadır. Ergenlerin özsaygı düzeyleri ile cinsiyet grupları arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (P=0.106).

Tablo 4.60: Araştırma kapsamına giren ergenlerin özsaygı düzeyleri ile Okulda Fiziksel Şiddet ve Evde Fiziksel Şiddet Değişkenleri Arasındaki Basit Korelasyon Katsayıları

	1	2	3
1. Özsaygı	1		
2. Okulda Fiziksel Şiddet	,135***	1	
3. Evde Fiziksel Şiddet	,040	,137***	1

P<,001

Tablo 4.60’da özsaygı ile okulda fiziksel şiddet ve evde fiziksel şiddet değişkenleri arasındaki pearson korelasyon katsayıları özetlenmektedir. Katsayılar yorumlandığında özsaygı ve okulda fiziksel şiddet arasında anlamlı ve aynı yönlü bir doğrusal ilişki olduğu görülmektedir (P<,001). Öte yandan özsaygı değişkeni ile evde fiziksel şiddet arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Tablo 4.61:Araştırma kapsamına giren ergenlerin özsayıgılarının okulda fiziksel şiddet durumu üzerindeki etkisi

Bağımsız değişkenler	Okulda fiziksel şiddet			
	Beta ¹	SS	T	P
Özsayıgı	.112	.069	2.272	.024
F Model Değeri: 5.164 (P=.024) Düzeltilmiş R²: .013				

¹Standardize edilmiş regresyon katsayısı

Tablo 4.61’de görülebileceği gibi ergenlerin özsayıgılarının okulda fiziksel şiddet üzerindeki etkisi incelendiğinde özsayıgının okulda fiziksel şiddet görme üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmuştur (P=0.024). Standardize edilmiş beta katsayısı yorumlandığında özsayıgdaki bir birimlik artış okulda fiziksel şiddet görmeyi %11.2 kadar arttırmaktadır.

Tablo 4.62:Araştırma kapsamına giren ergenlerin özsayıgılarının evde fiziksel şiddet durumu üzerindeki etkisi

Bağımsız Değişkenler	Evde fiziksel şiddet			
	Beta ¹	SS	T	P
Özsayıgı	-.015	.042	-.303	.762
F Model Değeri: .092 (P=.762) Düzeltilmiş R²: -.002				

¹Standardize edilmiş regresyon katsayısı

Tablo 4.62’de görülebileceği gibi ergenlerin özsayıgılarının evde fiziksel şiddet üzerindeki etkisi incelendiğinde özsayıgının evde fiziksel şiddet görme üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır (P=0.762).

5. TARTIŞMA

5.1. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulguların Tartışması

Araştırma kapsamına giren ergenlerin %60.2'si erkek, %39.8'i kızlardan oluşmaktadır. Ergenlerin yarısından fazlası (%53.7) 14-16 yaşları arasındadır. Geriye kalanın yaklaşık beşte biri (%23.7) 13 yaş altında, beşte biri (22.7) ise 17 yaş üzerinde ergenlerden oluşmuştur. %66.3'ü lise döneminde, %33.7'si ilköğretim döneminde.

Ergenlerin annelerinin yarıya yakını (%48.3) okur yazar ve ilkokul mezunudur. Yaklaşık beşte biri ise (%19.8) okuma yazma bilmemektedir. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) (2008) sonuçlarına bakıldığında; kadınların %18.3'ü ya hiç eğitim almamış ya da ilkokulu bitirmemiştir (97). Hekimhan bölgesinde bu oranın daha yüksek olmasının nedeni kentlerde yaşayan kadınların kırsal alanlarda yaşayanlara oranla daha eğitilmiş olmasıdır. Babalarının ise %9.3'ü okuma yazma bilmemektedir. Genel olarak kadınlar erkeklerden daha az eğitilidir. Ergenlerin annelerinin büyük bir çoğunluğu (%98.0) ev hanımı, babalarının ise küçük bir kısmı (%6.8) işsizdir. Kırsal bölge olmasından dolayı yarısından fazlası çiftçi ve işçidir (%60.3). Ergenlerin yarısından fazlasının (%62.9) ailesinin aylık geliri 0-500 TL aralığındadır. Ailesi 1000 TL ve üzeri gelire sahip olanlar ise örneklemin çok küçük bir kısmını oluşturmaktadır (%12.4)

Araştırma kapsamına giren ergenlerin büyük çoğunluğunun anne ve babası sağdır (%92.7). Hem, anne veya babadan birinin ölü olduğu (%7.4 ve %5.3), hem de anne babanın boşanmış olduğu (%2.5 ve %0.4) aile yapısına sahip olan kızların yüzdesi erkeklere oranla daha fazladır. Bulgular, yaşanan aile tipi ile cinsiyet bakımından istatistiksel olarak farklılık olmadığını göstermektedir. TNSA (2008) raporu bulgularına göre Türkiye'de 18 yaş altı çocukların büyük çoğunluğu her iki ebeveyni ile yaşamaktadır. Çocukların anne babaları ile birlikte yaşama durumu, yaş dışındaki temel özelliklere göre çok az farklılık göstermektedir (97).

Araştırma kapsamına giren ergenlerin yarıdan fazlasının (%67.8) üç veya daha fazla kardeşi vardır. Ergenlerin yaklaşık üçte biri (%30.2) ailede birinci çocuk olduğunu ifade etmiştir. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu'nun yapmış olduğu “Türk Ailesinde Adolesanların Sorunları” isimli araştırmanın bulguları ile karşılaştırıldığında kırsal kesimde yaşayan ergenlerin büyük çoğunluğu üç veya daha fazla kardeşe sahiptir (98). Bu bulgu, araştırmanın yapılmış olduğu Hekimhan bölgesinde aile yapısının çekirdek aileden çok, beş kişi ve üzeri geniş aile tipine uymasıyla da açıklanabilir.

5.2. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Kimlik Özellikleri ve Ebeveyn İlişkilerine İlişkin Bulguların Tartışması

Okul hayatında gösterdikleri başarıyı “çok iyi” olarak değerlendiren erkeklerin yüzdesi kızlara göre daha fazladır (%56.7 ve %43.3). Başarılarını orta olarak değerlendiren ergenlerin yarıdan fazlası erkek (%67) iken, başarısız olarak değerlendirenler içerisinde erkek ve kızlar eşit yüzdeye sahiptir (%50 ve %50). Ergenlerin okulda gösterdikleri başarıyı değerlendirme biçimleri ile cinsiyetleri bakımından istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır. TNSA (2008) raporu bulgularıyla karşılaştırıldığında, Türkiye’de otomatik sınıf geçmeyi sağlayan bir uygulama olmamasına rağmen, çok az sayıdaki ilköğretim öğrencisinin sınıf tekrarladığı görülmektedir. Kırsal alanda ilköğretim birinci sınıf dışındaki sınıflar için bu oran kentlerden daha azdır (97). Keskin ve Sezgin (2009)’in kentsel alanda yaptıkları çalışmada ise ergenlerin dörtte üçü kendilerini orta düzeyin üzerinde başarılı olarak nitelendirmiştir (99). Bu bulgularla uyuşan araştırma sonuçlarımız, Hekimhan bölgesinde eğitim düzeyinin nispeten yüksek olması ve daha yüksek eğitim seviyesine sahip anne ve babanın çocuğun eğitimi ile daha fazla ilgilenmesi ile de açıklanabilir.

Araştırma kapsamına giren ergenlerin yarıdan fazlası (%61.2) ailelerinin kendilerinden beklediği başarı ve kendi başarılarını değerlendirme düzeyleri arasında orta düzeyde uyum olduğunu ifade etmiştir. Bu uyum düzeyi ile cinsiyet arasında ise istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır. Gültekin ve Anagün’e (2006) göre kırsal yerleşim yerlerinde gençler, okul ile birlikte aile işleri ile ilgili sorumluluklar da

üstlenmektedir (100). Böylece diğer sorumlulukları yanında nispeten daha düşük bir okul başarısıyla sonuçlanması beklenebilir.

Araştırma kapsamına giren ergenlerden %5.3'ü sürekli sigara içtiğini ifade etmiştir. Ergenlerin sigara içme durumu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmuştur ($P<0.05$). Erkeklerin sigara içme oranları kızlardan daha fazladır. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu'nun yapmış olduğu "Türk Ailesinde Adolesanların Sorunları" isimli araştırmada erkeklerin sigaraya kızlardan daha düşkün olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmaya göre kırsal kesimde ergenlerin sadece üçte biri sigara içmektedir. Bu oran kentte sigara içme oranının altındadır (98). Güler ve arkadaşlarının (2009) Sivas ili merkez liselerde yapmış oldukları araştırma bulguları ile kıyaslandığında da tutarlı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Söz konusu araştırma sonucunda tüm yaş gruplarında sigara kullanımının erkeklerde (%23.4) kızlardan (%6.2) daha fazla olduğu bulunmuştur (101).

Araştırma kapsamına giren ergenlerin üçte ikiden fazlası (%72.0) duygusal arkadaşı olmadığını ifade etmiştir. Duygusal arkadaşına sahip olma durumları ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($P<0.05$). Erkeklerin duygusal arkadaşına sahip olma oranı kızlardan daha fazladır. Bu bulguyla tutarlı olarak, Çevik ve Atıcı (2009) çalışmalarında öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi karşı cinsten duygusal arkadaşı olmadığını bulmuşlardır (102). Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından yapılan "Ergen ve Ruhsal Sorunları Durum Saptama Çalışması (2004)" bulgularına göre ise kızların %35.4'ü erkeklerin ise %21.1'i duygusal arkadaşı olmadığını belirtmiştir (103). Fakat toplumda kız erkek arkadaşlığı konusunda aileler kız çocuklarına karşı erkek çocuklara olduğundan daha tutucu bir tavır sergilemektedirler. Öte yandan kızların kendileri de erkeklere göre flört konusunda daha muhafazakardır (98). Çalışmamızda ergenlerin büyük çoğunluğu (%75.4) ailesinin duygusal arkadaşı olmasına kızmadığını ifade etmiştir. Cinsiyet ve ailenin duygusal arkadaş konusundaki tavrı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu'nun yapmış olduğu "Türk Ailesinde Adolesanların Sorunları" isimli araştırmada ailelerin büyük çoğunluğunun karşı cinsten arkadaşlığı hoş karşılamadığı bulunmuştur. Gençlerin ancak %15.2'si ailelerinin gençlik döneminde flört etmelerine izin verdiklerini ifade

ederken %30.3'ü flört bir yana normal kız erkek arkadaşlığını dahi hoş karşılamamaktadır. Kızlar ise ailelerinin ancak %7.4 oranında gençlik döneminde flört etmelerine izin verdiğini ifade ederken, bu oran erkeklerde %22.7'ye çıkmaktadır. Aynı araştırmada kentli ailelerin kız erkek arkadaşlığı ve flört konusunda kırsal kesimde yaşayan ailelere göre daha muhafazakar olduğu ve ailenin sosyo-ekonomik statüsü yükseldikçe ailenin kız erkek arkadaşlığı konusundaki muhafazakarlığının azaldığı bulunmuştur (98). Hekimhan bölgesinde ailenin karşı cinsten arkadaşına daha sıcak bakması bölgenin eğitim seviyesinin nispeten daha yüksek olması ile açıklanabilir.

Araştırma kapsamına giren ergenlerin yaklaşık yarısı (%56.1) anne babasının çocukken şiddet görüp görmediğini bilmediğini ifade etmiştir. Geriye kalan ergenlerin yaklaşık dörtte biri (%11.5) anne babasının çocukken şiddet gördüğünü ifade etmiştir. Kurçer ve arkadaşlarının (1999) kadınlara yönelik çalışmalarında; kadınların çocukluklarında şiddet görme durumu %5.3'dür. Araştırma kapsamına giren ergenlerin büyük kısmı (%73.2) çocukken anne ve babaları tarafından şiddet görmediklerini ifade etmiştir. Anne babadan şiddet görme durumu ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (104). Cengiz (2008) yapmış olduğu araştırma bulgularına göre cinsiyet dağılımı ile şiddete maruz kalma arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ergenlerin büyük çoğunluğu şiddete maruz kalmadıklarını belirtirken erkekler daha çok şiddete maruz kalmaktadır (61). Kaya ve arkadaşlarının (2004) tıp öğrencilerinde yapmış oldukları çalışmalarında ise, çocukluk döneminde sözel şiddet görme oranı %80.2 fiziksel şiddet görme oranı ise %62.8'dir (13). Hekimhan bölgesinde ergenlerin şiddet görme oranlarının daha az olması, çalışmada ergenlerin büyük bir çoğunluğunun (%88.0), kendilerine yöneltilen “anne babanız sizinle yeterince ilgili mi?” sorusuna “evet” yanıtını vermesiyle açıklanabilir.

Araştırma kapsamına giren ergenlerin yarısından azı (%40.7) anne ve babalarının birbirine sözel şiddet uyguladıkları ifade etmiştir. Anne babanın birbirine sözel şiddet uygulama durumu ve cinsiyet arasında ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ergenlerin büyük çoğunluğu (%94.1) anne ve babalarının birbirine fiziksel şiddet uygulamadığını ifade etmiştir. Anne babanın birbirine fiziksel şiddet uygulama durumu ile cinsiyet arasında ise istatistiksel olarak anlamlı

farklılık bulunmamıştır. Kaya ve arkadaşlarının (2004) çalışmasında öğrencilerin %38.3'ü anne babası arasında sözel şiddet %4.3'ü de fiziksel şiddet olduğunu belirtmiştir (13). Karaoğlu ve arkadaşlarının (2005) hamile kadınlar üzerinde yaptıkları çalışmalarında; hamilelik öncesinde %36.3 oranında şiddet görürken bu oran hamilelik sırasında %31.7'ye düşmüştür (81). Muslu'nun kırsal bölgede kadınlara yönelik yapılan çalışmasında ise araştırma kapsamına alınan kadınların yaklaşık üçte biri (%33.3) şiddet gördüğünü ifade etmiştir (59).

Çalışmamızda araştırma kapsamına giren ergenlerin %9.5'i intihar etmeyi düşünmektedir. İntihar eğilimi ve cinsiyet arasında ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu bulgu Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu'nun yapmış olduğu "Türk Ailesinde Adolesanların Sorunları" isimli araştırmanın bulguları ile tutarlılık göstermemektedir. Söz konusu çalışmada kızların %3.1'i erkeklerin ise %2.1'i intihar girişiminde bulunmayı düşündüklerini ifade etmiştir. Kırsal kesimde intihar etme girişiminde bulunmayı düşünen ergenlerin oranı %2.1 iken bu oran kentte %2.9 olarak bulunmuştur (98). Güler ve arkadaşlarının (2009) çalışmalarında ise ergenlerin %18.9'unun intiharı düşündüğü bulunmuştur (101).

5.3. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Şiddet Görme Durumuna İlişkin Bulguların Tartışması

Araştırma kapsamına giren ergenlerin yarısından azı (%41.5) ailede en az bir kez fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'nin (2007) raporuna göre Türkiye'de ortaöğretime devam eden öğrencilerin yaklaşık üçte biri (%23.9) ailelerinde şiddetle karşılaşmaktadırlar (105). Kaya ve arkadaşlarının (2004) tıp öğrencilerinde yaptığı çalışmada ise öğrencilerin %7.6'sı fiziksel şiddete maruz kalmaktadır (13). Işıkhani'nin (2006) Ankara İli Altındağ İlçesinde 9 okulda yapmış olduğu çalışmada babalarının %31,4'ünün ve annelerinin %29,8'inin çocuklara fiziksel şiddet uyguladığı belirlenmiştir (106). Ayan'ın (2007) çalışmasında ise öğrencilerin %54'ü annelerinden dayak yerken %46'sının da babalarından dayak yedikleri bulunmuştur (28). Ayan ve Kocacık'ın (2009) çalışmalarından öğrenciler, %64'ünün söz dinlememe, kardeşi ile kavga etme ve ders çalışmama gibi nedenlerle annesinden, %80'inin de babanın sözünü dinlememe, kardeşi ile kavga etme, ders çalışmama ve annesinin sözünü dinlememe

gibi nedenlerle babasından çeşitli biçimlerde, hafta da en az bir kez dayak yediği görülmektedir (107). Bu bulgular Hekimhan bölgesinde yapılan çalışmamızın sonuçları ile tutarlıdır. Aile içi şiddetin daha çok sosyo-ekonomik düzeyi ve eğitim düzeyi aşağı olan toplum kesimlerinde yaygın olduğu varsayılmasına karşılık, son 20-30 yılda yapılan araştırmalar durumun hiç de varsayıldığı gibi olmadığını açığa çıkarmıştır. Araştırmaların ortak sayılabilecek bulgularının göre, aile içi şiddet “gelişmiş”, “modern”, “kalkınmış” toplumların da en önemli sorunları arasında yer almaktadır (108). Hekimhan bölgesinde yapılan araştırma bulgularıyla literatürdeki diğer bulgular birlikte yorumlandığında, ergenlerin gerek kırsal gerek de kentte belirli düzeyde aile içi fiziksel şiddet görmekte oldukları söylenebilir. Öte yandan Kaya ve arkadaşlarının (2004) tıp öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmanın bulguları literatürdeki bulgularla karşılaştırıldığında daha düşük bir şiddet düzeyi çıkması (13), sosyo ekonomik faktörlerden çok çocuğun okul başarısı ile şiddet düzeyi arasındaki varsayılan pozitif yönlü ilişki ile açıklanabilir. Ailedeki psikolojik şiddete bakıldığında araştırmamız kapsamına alınan ergenlerin yaklaşık yarıdan fazlası (%55.2) ailede psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade etmiştir. TBMM’nin (2007) araştırmasında öğrencilerin evde karşılaştıkları psikolojik şiddet oranı %19.1 iken, genel olarak son üç ay içerisinde %36.3’ü psikolojik şiddete maruz kalmıştır. Anne-baba ve diğer bireyler tarafından maruz kalınan psikolojik şiddet (%15.0) ikinci sırada yer alırken, psikolojik şiddet uygulayan kişilerin başında arkadaşlar (%55.7) gelmektedir (105). Kaya ve arkadaşlarının (2007) tıp öğrencileri üzerindeki bulgularına göre öğrencilerin %39.7’si psikolojik şiddet gördüğünü belirtirken, (13). Güler ve arkadaşlarının (2002) annelerle yaptıkları çalışmada ise; annelerin %93’ü çocuklarına psikolojik şiddet uyguladıklarını ifade etmiştir (109). Hekimhan bölgesinde yapılmış olan araştırma bulgularımız literatürdeki çalışmalara nispeten daha yüksek bir psikolojik şiddet yüzdesine işaret etmektedir.

Çalışmamızda araştırma kapsamına giren ergenlerin yaklaşık yarıdan azı (%42.2) okulda fiziksel şiddet gördüklerini ifade etmiştir. TBMM’nin (2007) raporuna göre Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %22.0’si fiziksel şiddete maruz kaldıklarını, %49,4’u ise “okul ve çevresinde” fiziksel şiddete uğradıklarını belirtmişlerdir (105). Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu’nun “Türkiye’de Adolesanların Sorunları” adlı raporuna (1997) göre ise,

öğrenci ergenlerin %12.6'sı okulda fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Aynı raporda öğrencilerin okulda fiziksel şiddet görme oranlarının kentsel kesimde, kırsal kesime göre daha yaygın olduğu belirtilmiştir (%15.3 ve %8.9) (98). Ayan ve Kocacık'ın (2009) çalışmalarına göre, çocukların %41'i okulda öğretmenlerinden de dayak yemektedir (107). Bilgin ve arkadaşlarına (2004) göre araştırma kapsamına aldıkları ergenlerin %38.9'u okulda fiziksel şiddete maruz kalmaktadır (75). Karaman ve arkadaşları tarafından 2001 yılında yapılan çalışmada öğrencilerin %30 oranında fiziksel şiddet gördükleri ifade edilirken (110) bu oran Genç'in (2007) genel liselerde öğrenim gören ergenlerdeki çalışmasında %60.1 olarak bulunmuştur (111). Ögel ve arkadaşlarının 2004 yılında İstanbul'da okullarda yaptıkları çalışmada ise ergenlerin son bir yıl içerisinde en az bir kez kavgada bulunmalarının oranı %50.0 civarında olduğu saptanmıştır (112). Hekimhan bölgesinde yapılan çalışmamızın diğer çalışmalarla tutarlı bulgular ürettiği söylenebilir. Okuldaki psikolojik şiddete bakıldığında araştırmamız kapsamına alınan ergenlerin yaklaşık yarıdan fazlası (%58.1) okulda en az bir kez psikolojik şiddet gördüklerini ifade etmiştir. TBMM'nin (2007) raporuna göre Türkiye'de genel liselerde öğrenim gören öğrencilerin %59,8'i son üç ay içinde okul ve çevresinde psikolojik şiddet uygulandığını belirtmiştir (105). Bilgin ve arkadaşlarının (2004) bulgularına göre, ergenlerin %51.7'si öğretmenleri tarafından sözel şiddete (küçümseme gibi) maruz kalırken (75), Genç'in (2007) bulgularına göre genel liselerdeki ergenlerde psikolojik şiddete maruz kalma oranı %49.9 olarak bulunmuştur (111). Karaman ve arkadaşları tarafından 2001 yılında yapılan çalışmada öğrencilerin %18.0'i psikolojik şiddete uğradıklarını ifade etmiştir (110). Aygen'in (2009) bulgularına göre ise ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin son üç ay içinde %89.3'ü sözel ve psikolojik şiddete maruz kalmıştır (19).

Çalışmamızda araştırma kapsamına giren ergenlerin yaklaşık yarıya yakını (%41.5) mahallede fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmiştir. TBMM'nin (2007) raporuna göre çocukların üçte biri sokakta kendilerini tehdit altında hissetmektedir. Bu rapora göre Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenciler şiddetin en sık sokakta (%39,0) ve okul ve çevresinde (%34,0) görüldüğünü düşünmektedir (105). Ergenlerin mahallede yaşamış oldukları psikolojik şiddete bakıldığında yaklaşık yarıdan fazlası (%57.8) en az bir kez şiddete maruz kaldıklarını

ifade etmiştir. TBMM'nin (2007) raporuna göre Türkiye'de ortaöğretim kurumlarına devam eden ergenlerin %13.5'i sokakta psikolojik şiddete maruz kaldıklarını belirtmiştir (105). Kırsal bölgede sokakta şiddet oranının kentsel kesime oranla daha az olması beklenirken, Hekimhan bölgesinde yapılan araştırma bulgularımızla karşılaştırıldığında sokakta fiziksel ve psikolojik şiddet ortalamalarının literatürdeki diğer bulguların üzerinde olduğu görülmektedir. Bu bulgu araştırmanın örnekleme ve ölçmeden kaynaklanan çeşitli kısıtlılığı ile açıklanabilir.

Araştırmamızda okulda fiziksel şiddet görme yüzdesi en fazla olan 17 ve üzeri yaş grubundaki ergenlerdir. Bu gruptaki ergenlerin yaklaşık yarıya yakını (%45.2) okulda fiziksel şiddet gördüklerini ifade etmektedirler. 10-13 yaş grubu ve 14-16 yaş grubu ergenlerin şiddet görme yüzdeleri ile (%39.2 ve %43.2) karşılaştırıldığında yaş grubu arttıkça şiddet görme oranının da arttığı söylenebilir. Okulda şiddet görme durumu ile yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Genç'in (2007) çalışmasında da okulda fiziksel şiddet bakımından yaşın önemli bir etken olmadığı bulunmuştur. Söz konusu çalışmada ise şiddet gören ergenlerin büyük kısmı 14-15 yaş aralığındadır (111). Çalışmamızda okulda fiziksel şiddet gören erkeklerin yüzdesi, okulda fiziksel şiddet gören kızların oranından daha fazladır (%44.1 ve %40.5). Okulda fiziksel şiddet görme durumu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. TBMM'nin (2007) araştırmasında, fiziksel şiddet ile karşılaşılın yer ve cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermektedir. Öğrencilerin geneli incelendiğinde, %49.4'u "okul ve çevresinde" fiziksel şiddete uğradıklarını belirtmişlerdir. Erkek ve kızlarda "okul ve çevresinde" şiddet görme ile ilgili yanıtlar arasında fark bulunmaktadır (%56.4 ve %34.5) (105). Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu'nun "Türkiye'de Adölesanların Sorunları" adlı raporuna (1997) göre, erkeklerin okulda fiziksel şiddet görme oranı kızlardan daha fazladır (%17.1 ve %6.8) (98). Yiğitalp ve arkadaşlarının (2007) çalışmalarında son 15 gün içinde fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade eden kız öğrenci oranı %6.2 erkek öğrenci oranı ise %7.9'dur (113). Bilgin ve arkadaşlarının (2004) bulgularına göre araştırma kapsamına aldıkları erkeklerin okulda fiziksel şiddet görme yüzdeleri kızlardan daha fazladır (%58.0 ve %42.0) (75). Genç'in (2007) bulguları da okulda fiziksel şiddet görmenin cinsiyet bakımından anlamlı düzeyde farklılık göstereceğini ve erkeklerin daha fazla şiddet

göreceğini doğrulamaktadır (111). İncelenen literatür Hekimhan bölgesinde yapılan araştırmamızın bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

Araştırmamız kapsamına giren ergenlerden annesi ortaokul mezunu olanların yaklaşık yarısı (%48.1) ve annesi diğer eğitim düzeylerinde bulunanların yarıdan azı (%38.8 - %41.4) okulda fiziksel şiddet gördüklerini ifade etmiştir. Annesi üniversite mezunu olan ergenlerin okulda fiziksel şiddet görme yüzdesi ise oldukça yüksektir (%80.0). Çalışmamızda annenin eğitim düzeyi ile okulda fiziksel şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Genç'in (2007) çalışmasında fiziksel şiddet görme annenin eğitim düzeyi bakımından anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir (111). Çalışmamızda, babanın eğitim düzeyi ile okulda fiziksel şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($P<0.05$). Babası ortaokul mezunu olan ergenlerin yarıdan fazlası (%58.8) okulda fiziksel şiddet görürken, babası okuryazar olmayanların yaklaşık dörtte biri (%26.3) ve okuryazar ve ilköğretim mezunu olanların üçte biri (%33.1) fiziksel şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir. Genç'in (2007) bulgularıyla karşılaştırıldığında bu araştırmada da okulda fiziksel şiddet görme durumu babanın eğitim düzeyi bakımından anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (111). Çalışmamızda annesi okuryazar olmayan ergenlerin yarıdan fazlası (%60.5) okulda psikolojik şiddet gördüğünü ifade etmiştir. Bulgularımız annenin eğitim düzeyi arttıkça ergenin okulda psikolojik şiddet görme oranının azaldığını göstermektedir. Okulda psikolojik şiddet görme yüzdesinin en az olduğu eğitim düzeyi annesi lise mezunu olanlardır (%55.1). Annesi üniversite mezunu olan ergenlerin ise büyük çoğunluğu okulda psikolojik şiddet gördüklerini ifade etmiştir. Annenin eğitim durumu ve okulda psikolojik şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Okulda psikolojik şiddet görme oranı en fazla olan ergenler babası ortaokul mezunu olanlardır. Bu gruptaki ergenlerin büyük çoğunluğu (%70.1) okulda psikolojik şiddet gördüğünü ifade etmiştir. Bu oran babası lise mezunu olanlar için yarıdan azdır (%48.1). Araştırmamızda babanın eğitim durumu ve okulda psikolojik şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($P<0.05$). Odacıya (2007) göre anne babanın eğitim düzeyi okuldaki şiddet üzerinde etkiye sahiptir. Bu bağlamda okulda şiddeti önleyici müdahalelerde ailelere eğitim sağlanması ve bu eğitimlerde anne babaya çocuklarını

nasıl gözlemleyecekleri ve denetleyeceklerinin öğretilmesi gerektiği belirtilmektedir (114). Araştırmamızda anne ve babanın eğitim durumu ile şiddet görme durumu arasındaki ilişkiler genel anlamda ebeveynleri, okuryazar ve ilkokul mezunu ile ortaokul mezunu olan ergenlerin daha çok şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Öte yandan babası üniversite mezunu olan ergenlerin şiddet yüzdelerinin oldukça fazla bulunduğu görülmektedir. Böyle bir bulgu bu grupta yer alan ergenlerin yeterli sayıda olmamasıyla (5 kişi) ilişkilendirilebilir. Bununla birlikte ebeveynleri okuryazar olmayan ergenlerin daha az şiddete maruz kalması da beklentilerle uyuşmamaktadır. Bu bulgular araştırmanın örnekleme ve ölçmeden kaynaklanan kısıtları ile açıklanabilir.

Çalışmamızda okulda psikolojik şiddet görme yüzdesi en fazla olan 17 ve üzeri yaş grubundaki ergenlerdir. Bu gruptaki ergenlerin yarıdan fazlası (%62.4) okulda psikolojik şiddet gördüklerini ifade etmektedirler. 14-16 yaş grubundaki ergenler benzer şekilde yarıdan fazlası (%59.5) şiddet gördüğünü ifade ederken, 10-13 yaş grubundaki ergenlerin yarıdan azı (%48.5) şiddet gördüğünü ifade etmektedir. Bu bulgu yaş grubu arttıkça okulda şiddet görme oranının da arttığını göstermektedir. Okulda psikolojik şiddet görme durumu ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Genç'in (2007) çalışmasında okulda psikolojik şiddet görme durumu ile yaş arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 14-15 yaş grubu ile 16 yaş grubu arasında okulda duygusal şiddet görme bakımından anlamlı fark yokken, 17-18 yaş grubu diğer iki gruptan daha yüksek ortalamaya sahiptir (111). Balkıs ve arkadaşları (2005) çalışmalarında okulda şiddete yönelik davranışların yaş grubuna göre farklılaştığını bulmuşlardır. Buna göre 15 yaş grubunda yer alan öğrencilerin şiddet puanları diğer yaş gruplarından daha yüksektir (91). Şiddetin en çok görüldüğü yaş grupları ile ilgili bulgular Hekimhan bölgesinde yapılmış olan araştırma bulgularımızla tutarlı iken cinsiyet grupları ve şiddet arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Böyle bir ilişkinin daha büyük örneklemlerde test edilmesi yararlı olacaktır.

Çalışmamızda okulda psikolojik şiddet gördüğünü ifade eden ergenlerin yarıdan fazlası erkektir (%57.2). Ancak okulda psikolojik şiddet görme durumu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Genç'in (2007) bulgularına göre, okulda psikolojik şiddet görme durumu ile cinsiyet arasında

anlamli düzeyde fark bulunmuştur. Buna göre erkekler kizlardan daha fazla okulda psikolojik şiddet görmektedir (111). Yiğitalp ve arkadaşlarının (2007) üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmalarına göre psikolojik şiddete maruz kaldığını belirten kız öğrenci oranı %23.7 ve erkek öğrenci oranı %20.5 bulunmuştur (113). Hekimhan bölgesindeki çalışma bulgularımız Genç'in liselerde yapmış olduğu araştırma bulgularıyla tutarlıyken Yiğitalp ve arkadaşlarının üniversite örneklemindeki bulguları kızların şiddet görme oranını daha fazla olduğuna işaret etmektedir.

Çalışmamızda mahallede fiziksel şiddet görme yüzdesi en fazla olan 14-16 yaş grubudur. Bu gruptaki ergenlerin yarıdan azı (%43.2) mahallede şiddet gördüklerini ifade ederken, 17 ve üzeri yaş grubu için bu oran daha düşüktür (%35.5). Yaş grubu ve mahallede fiziksel şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. İstanbul Ticaret Odası (İTO) tarafından 13-18 yaş aralığındaki sokak çocukları ile yapılan bir çalışmaya göre, ergenlerin %80'i birbirleriyle kavgaya, %74'ü adam dövmeyle karışmıştır (115). Çalışmamızda erkeklerin mahallede fiziksel şiddet görme yüzdesi kızlara göre daha fazladır (%42.5 ve %38.0) Cinsiyetle mahallede fiziksel şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) ergenlere yönelik durum saptama çalışmasında (2004) mahallede fiziksel şiddet görme kızlarda %23 erkeklerde ise %38 şeklinde bulunmuştur (103). Çalışmamızda annenin eğitim düzeyi bakımından tüm grupların mahallede fiziksel şiddet görme yüzdelerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir. Mahallede fiziksel şiddet görme yüzdesi annesi lise mezunu olanlar için %42.9, okuryazar olmayanlar için ise %37.0 olarak bulunmuştur. Annesi üniversite mezunu olan ergenlerin yarıdan fazlası (%60.0) mahallede fiziksel şiddet gördüklerini ifade etmiştir (%49.7). Annelerinin eğitim durumu ile mahallede fiziksel şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Çalışmamızda mahallede fiziksel şiddet görme oranı en az olan ergenler, babaları okuryazar ve ilkokul mezunu olanlardır (%38.8), diğer eğitim grupları için birbirine yakın yüzdelere elde edilmiştir (%40.9 - %42.6) Babanın eğitim durumu ile mahallede fiziksel şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Rasmussen ve arkadaşlarının (2004) Afrika ve Latin kökenli Amerikalıların sokakta şiddete nasıl tepki

verdiklerine dair yapmış oldukları çalışmada araştırmacılar, cinsiyet, etnik köken, ve çevrenin özelliklerinin ergenlerin şiddet karşısındaki tutumları üzerinde biçimleyici etkiye sahip olduğunu bulmuşlardır (116). Çalışmamızda mahallede psikolojik şiddet görme yüzdesi en fazla olan 17 ve üzeri yaş grubundaki ergenlerdir. Bu gruptaki ergenlerin yarıdan fazlası (%63.4) şiddet gördüklerini ifade etmiştir. 10-13 yaş grubu ve 14-16 yaş grubundaki bulgular ise bu bulguyla tutarlıdır (%56.7 ve %55.0). Mahallede psikolojik şiddet görme durumu ile yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Çalışmamızda kızların yarıdan fazlası (%63.2), erkeklerin ise yaklaşık yarısı (%53.4) mahallede psikolojik şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir. Cinsiyetle mahallede psikolojik şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($P<0.05$). TBMM'nin (2007) raporuna göre psikolojik şiddet ile karşılaşılacak yerler arasında tüm öğrenciler için ilk üç sırada okul ve çevresi (%60,3), ev (%18,1) ve sokak (%13,5) yer almaktadır. Erkek ve kızlarda sıralama aynı olmakla beraber yüzdeler farklıdır. Kızlar erkeklere göre sokakta (%14,2 ve %12,9) ve evde (%23,6 ve %13,4) şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir (105). Çalışmamızda mahallede psikolojik şiddet görme yüzdesi en fazla olan ergenler anneleri okuryazar olmayanlardır (%63.0). Bu oran annesi lise mezunu olanlar (%57.1) ve üniversite mezunu olanlar için daha düşüktür (%20.0). Mahallede psikolojik şiddet görme durumu ile annenin eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Mahallede psikolojik şiddet görme yüzdesi en fazla olan ergenler babası okuryazar olmayanlar (%60.5) ve babası lise mezunu olanlardır (%60.2). Babanın eğitim durumu ile mahallede psikolojik şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Çalışmamızda mahallede psikolojik ve fiziksel şiddet görme durumu ile ergenlerin kişisel özellikleri arasında cinsiyet dışında anlamlı ilişkiler olmaması literatürle uyumamaktadır. Böyle bir sonuç örneklemin demografik özellikler bakımından dengeli bir dağılım göstermemesi ile açıklanabilir.

Çalışmamızda evde fiziksel şiddet görme yüzdesi en fazla olan 10-13 yaş gurubundaki ergenlerdir. Bu gruptaki ergenlerin yarıdan fazlası (%63.9) şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir. Yaş grubu arttıkça evde fiziksel şiddet görme yüzdesi azalmaktadır. Bu oran 14-16 ve 17 ve üzeri yaş grupları için yarıdan azdır (%36.4 ve %26.9) Yaş grubu ile evde fiziksel şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı

farklılık bulunmuştur. Yapılan araştırmalar, çocukların farklı gelişim aşamalarında farklı biçimde ve derecede şiddet eylemleri ile karşılaştığını göstermektedir. Bu gelişim aşamalarından biri olan erken ergenlik dönemi, çok önemli sağlık risklerini içermesi bakımından ayrıca önem taşımaktadır (107). Şiddeti etkileyen faktörler göz önüne alındığında çocuklar için; yaş ve cinsiyetin belirleyici risk faktörleri olarak tanımlandığı görülebilir (107, 117). Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu'nun yapmış olduğu "Türk Ailesinde Adolesanların Sorunları" isimli araştırmanın (1997) bulgularına göre fiziksel şiddet yaşanan ailelerde, ergene yönelik fiziksel şiddete sık sık maruz kaldıklarını ifade eden ergenlerin büyük çoğunluğu erken ergenlik dönemindedir (98). Cengiz (2008)'in çocukların aile içi şiddete uğramasına neden olan faktörleri araştırdığı çalışmasında ise erken ergenlik dönemindeki gençlerde (14 yaş) daha fazla şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir (61). Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun 1995 yılında yaptığı Aile içi şiddetin Sebep ve Sonuçları isimli araştırmasında 7-14 yaş grubundaki çocukların yaklaşık %40'ı anne ve/veya babaları tarafından şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu araştırmaya katılan 14 yaşından büyüklerin %8.5'i sık sık, %31.2'si ise arada bir çocukluklarında aileleri tarafından dövüldüğünü bildirmiştir. Türkiye'de 1981-1991 yılları arasında Malatya, Nevşehir, Afyon, Ağrı, Giresun, Trabzon, Rize ve Ankara illerindeki 4-12 yaş arası 16000 çocuğu kapsayan, çocuk istismarı oranını belirlemeyi amaçlayan bir çalışmada çocukların yaş gruplarına göre fiziksel ve duygusal istismar durumu incelendiğinde, yaş grupları arasındaki farklılık önemli olup yaş artıkça istismarın azaldığı görülmüştür. İstismar oranı 4-6 yaş grubu çocuklarda %40.7 iken, 7-10 yaş grubunda %33.5, 11-12 yaş grubunda ise %25.8'dir (118). Hekimhan bölgesindeki çalışmamızla da tutarlı olan literatür genel olarak aile içi fiziksel şiddetin erken ergenlik döneminden sonra artan yaşa bağlı olarak azaldığını ortaya koymaktadır.

Çalışmamızda erkeklerin %39.7'si kızların ise %42.3'ü evde fiziksel şiddet gördüğünü ifade etmiştir. Evde fiziksel şiddet görme ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır. TBMM'nin (2007) raporunda son 3 ayda fiziksel şiddet ile karşılaşma oranı %22,0 olarak bulunmuştur. Erkeklerde fiziksel şiddet ile karşılaşma %22,5 iken kızlarda %21,4'dür ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Aynı çalışmada evde fiziksel şiddet görme yüzdesi kız öğrencilerde %54,7 olup erkeklerde ise (%14,4) çok daha düşüktür (105). Başbakanlık Aile Araştırmaları

Kurumu'nun yapmış olduğu "Türk Ailesinde Adolesanların Sorunları" isimli araştırmanın (1997) bulgularına göre evde sık sık fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade eden erkeklerin yüzdesi kızlardan daha fazladır (%9.1 ve %4.2) (98). Cengiz'in (2008) çalışmasında kızların aile içi fiziksel şiddete maruz kalma oranları %32.1 iken erkekler için bu oran %62.9 bulunmuştur (61). Ayan ve Kocacık (2009) çalışmalarında çocukların aile içinde şiddete uğramaları sürecinde, çocuğun cinsiyetinin de etkili olduğunu ortaya koymaktadırlar. Bir başka deyişle, çocuğun cinsiyeti aile içinde, hem şiddete uğrama oranını ve hem de uğrayacağı şiddetin türünü belirleyen bir risk faktörü olarak önem taşımaktadır. Söz konusu çalışmada cinsiyet ergenlerin anneleri tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaları bakımından anlamlı bir değişken değilken, babaları tarafından şiddete maruz kalmaları bakımından anlamlıdır. Buna göre öğrencinin cinsiyetinin kız olması babası tarafından şiddet görme olasılığını %56 oranında azaltmaktadır (107). İlgili literatür genel olarak Hekimhan bölgesinde yapmış olduğumuz çalışmamızın bulgularıyla uyumaktadır. Öte yandan çalışmamızda cinsiyet ve evde fiziksel şiddet arasındaki istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Evde fiziksel şiddet görme oranı en yüksek olan gruplar annesi okuryazar ve ilkokul mezunu olanlar (%45.5) ile annesi lise mezunu olanlardır (%46.9). Annesi okuryazar olmayanların yaklaşık dörtte biri evde fiziksel şiddet görmektedir (%25.9). Evde fiziksel şiddet görme durumu ve annenin eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($P < 0.05$). Annelerin eğitim durumları ile çocukların şiddet görme durumları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir başka araştırmanın bulguları ise annenin eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların fiziksel şiddet görme oranının düştüğünü göstermektedir (119). Ayan ve Kocacık'ın (2009) bulgularına göre ergenlerin anneleri tarafından şiddete maruz kalmalarında en fazla neden olan değişkenlerden biri annenin eğitim düzeyidir (107). Çalışmamızda evde fiziksel şiddet görme yüzdesi en yüksek olan grup babası ortaokul mezunu olan ergenlerdir (%44.3). Babaları diğer eğitim gruplarında bulunan ergenler için ise yakın yüzdeler elde dirmiştir. Babanın eğitim düzeyi ve evde fiziksel şiddet görme arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ayan ve Kocacık'ın (2009) bulgularına göre ergenlerin babaları tarafından fiziksel şiddete maruz kalmalarında babanın eğitimi etkili olan değişkenler arasında değildir (107). Fakat

Ayan'ın (2007) çalışmasına göre araştırma kapsamına aldıkları ergenlerin babalarının eğitim düzeyi annelerine göre daha düşük olup; annelerin %56'sı babaların ise %46'sı çocuklarına fiziksel şiddet uygulamaktadır. Yine aynı çalışmada babalar için "hiç eğitim almayan" babaların, "yüksek eğitilmiş" babalara göre daha fazla fiziksel şiddet uyguladıkları belirtilmiştir (%40.7 ve %16.9) (28). Mayda ve arkadaşlarının (2006) bulgularına göre ise babaları okuryazar olmayan öğrencilerin %40'ı babaları üniversite mezunu olan öğrencilerin %37.3'ü, babaları lise mezunu olan öğrencilerin %34.3'ü ile içi şiddete maruz kalmaktadır (120). Hekimhan bölgesinde yapmış olduğumuz çalışmamızda elde ettiğimiz bulgular özellikle annenin eğitim düzeyi ve evde fiziksel şiddet boyutunda ilgili literatürle tutarlılık göstermektedir. İstatistiksel olarak anlamlı ilişki elde edilmemiş olmakla birlikte babanın eğitim durumu ve şiddet yüzdelerinin dağılımı da literatürle tutarlı olarak daha yüksek eğitim düzeyine sahip babaların şiddet uygulama yüzdelerinin daha az olduğunu göstermektedir.

Araştırmamızda evde psikolojik şiddet görme yüzdesi en fazla olan 10-13 yaş grubudur. Bu yaş grubundaki ergenlerin yaklaşık yarısı evde psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir (%59.8). 14-16 ve 17 ve üzeri yaş grupları için de benzer yüzdeler elde edilmiştir. Bununla birlikte yaş grubu arttıkça şiddet görme oranlarında azalma olduğu söylenebilir. Çalışmamızda erkeklerin %54.3'ü, kızların ise %55.2'si evde psikolojik şiddet gördüğünü ifade etmiştir. Evde psikolojik şiddet görme durumu ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. TBMM'nin (2007) raporuna göre kızlar erkeklere göre evde (%23,6 ve %13,4) sözel şiddete daha fazla maruz kaldıklarını söylemektedirler (105). Özkan'ın (2008) çalışmasında anne tarafından uygulanan psikolojik şiddetle cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (60).

Çalışmamızda evde psikolojik şiddet görme yüzdesi en fazla olan ergenler, annesi lise mezunu olanlar (%67.3) ve annesi okuryazar ve ilkokul mezunu olanlardır (%58.1). Bu oran annesi üniversite mezunu olanlar için daha düşüktür (%40.0). Evde psikolojik şiddet görme durumu ile annenin eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmuştur ($P<0.05$). Özkan'ın (2008) bulgularına göre annenin eğitim düzeyi ile anne tarafından uygulanan psikolojik şiddet arasında ilişki test edilmiş ancak yapılan analizde anlamlı bulgular elde edilememiştir (60).

Çalışmamızda evde psikolojik şiddet görme yüzdesi en büyük olan gruplar babası lise ve üniversite mezunu olan ergenlerdir (%59.3 ve %59.1). Ailede psikolojik şiddet görme durumu ile babanın eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır. Özkan'ın (2008) bulgularına göre babanın eğitim düzeyi ile baba tarafından uygulanan psikolojik şiddet arasında ilişki test edilmiş ancak yapılan analizde anlamlı bulgular elde edilememiştir (60). Bu sonuçlar, evde fiziksel şiddet ve ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile ilgili bulgularımızla uyumludur. Ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça ergenlerin psikolojik şiddet görme yüzdeleri azalmaktadır.

Çalışmamızda anne babası çocukken şiddet gören ergenlerin yarısından azı evde fiziksel şiddet gördüklerini ifade etmiştir (%44.7). Bu oran anne babası küçükken şiddet görmeyen ergenler için daha düşüktür (%39.8). Çalışmamızda anne babanın çocukken şiddet görme durumu ile evde psikolojik şiddet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır. Yıldırım'ın (1998) kadın sığınma evlerinde yapmış olduğu araştırmada, şiddet gören kadınların tamamına yakınının çocukken de şiddet gördüğü ve sonradan kendi çocuklarını dövdüğü bulunmuştur (121). Naçar ve arkadaşlarının (2009) çalışmalarında çocukluğunda anne babadan şiddet gören kadınların %70.8'i anne babadan şiddet görmeyenlerin ise %53.0'ü çocuklarına şiddet uyguladıklarını, aynı şekilde çocukluğunda anne babasından şiddet gören babaların %41.9'unun anne babadan şiddet görmeyen babaların ise %19.4'ünün çocuklarına şiddet uyguladıkları bulunmuştur (122). Kurçer ve arkadaşlarının (1999) çalışmalarında araştırmaya katılan kadınların %2.9'u anne babalarının çocukken kendilerine fiziksel şiddet uyguladığını ifade ederken, %15'i kendi çocuklarına fiziksel şiddet uyguladıklarını ifade etmiştir (104). Mayda ve arkadaşları (2006) ise anne veya babaları çocukluklarında şiddete maruz kalan öğrencilerin %48.5'i aile içi şiddete maruz kalırken, anne babalarının çocukken şiddete maruz kalmadığını belirten öğrencilerin ise %18.1'inin şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir (120). Çalışmamızın bulguları ile de tutarlı olan bu sonuçlara göre anne babanın çocukken şiddet görme durumu arttığında ebeveynlerin kendi çocuklarına şiddet uygulama oranı da artmaktadır.

Çalışmamızda anne babaları birbirine sözel şiddet uygulayan ergenlerin yarısından fazlası (%57.5) evde psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade etmiştir. Anne babanın birbirine sözel şiddet uygulama durumu ile evde psikolojik şiddet

görme arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. Ovacık (2008) çalışmasında şiddete maruz kalmayan çocukların %60'ında anne babası arasında %56.8 oranında sözel şiddet olduğu belirtilmiştir (86). Çalışmamızda anne babası birbirine fiziksel şiddet uygulayan ergenlerin yarısından azı (%44.4) evde fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmiştir. Bu oran anne babası birbirine fiziksel şiddet uygulamayan ergenlerde daha azdır (%40.5). Anne babanın birbirine fiziksel şiddet uygulama durumu ile evde fiziksel şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Tunçel ve arkadaşlarının (2007) çalışmalarına göre, araştırma kapsamına aldıkları öğrencilerin %39.9'u anne babasının kendisine fiziksel şiddet uygulamadığını; %55.3'ü anne babası arasında fiziksel şiddete tanık olmadığını belirtirken, %3.6'sı sıklıkla fiziksel şiddete maruz kaldığını ve %2.1'i sık sık anne babası arasında fiziksel şiddete tanıklık ettiğini ifade etmiştir (123). Ovacık (2008) çalışmasında şiddete maruz kalmayan çocukların %60'ında anne babası arasında %43.2 oranında fiziksel şiddet olduğu belirtilmiştir (86). Margolin'de (1998) aile içi şiddete uğrayan çocukların %45-70'inin aynı zamanda fiziksel istismara maruz kaldığını belirtmiştir (124). Hekimhan bölgesinde yapmış olduğumuz araştırma bulgularımız literatürle tutarlı olacak biçimde çocukken anne ve babalarından şiddet gören ebeveynlerin çocuklarına şiddet uygulama yüzdelerinin daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmamızda sosyo-ekonomik düzeyini “fakir” olarak tanımlayan ergenlerin yarısından azı ailede fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir (%41.4). Ailede fiziksel şiddet görme durumu yönünden sosyo-ekonomik statüyle (SES) istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($P=0.896$). Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu'nun yapmış olduğu “Türk Ailesinde Adölesanların Sorunları” isimli araştırmanın (1997) bulgularına göre ailenin sosyo-ekonomik statüsü yükseldikçe ergene yönelik fiziksel şiddete daha çok rastlanmaktadır (98). Çalışmamızda ailelerinin sosyo ekonomik statüsünü “fakir” olarak tanımlayan ergenlerin yarısından fazlası ailede psikolojik şiddete maruz kalmaktadır (%57.1). Ailenin sosyo ekonomik statüsü yönünden evde psikolojik şiddet ile istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Düşük sosyo-ekonomik statülü ailelerin çocuklarının %12.4'ü şiddete maruz kaldıklarını ifade ederken, bu oran orta SES'li ailelerde %7.2'ye, yüksek SES'li ailelerde ise %5.1'e düşmektedir. TÜBA'nın (2004) raporuna göre,

şiddete en fazla maruz kalan ergenler (%85) düşük SES'li ailelerden gelmektedir. Bu oran yüksek SES'li aileler için %60 düzeyindedir (103). Mayda ve arkadaşlarının (2006) çalışmasında ise gelir düzeyi ile şiddet görme arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (120). Hekimhan bölgesinde yaptığımız araştırma bulguları, literatürle daha düşük SES'li ailelerde ergenlerin maruz kalacağı şiddetin daha fazla olduğu yönündeki bulguları bakımından tutarlılık göstermektedir.

Çalışmamızda evde psikolojik şiddetle ilişkisi araştırılan bir diğer değişken ergenlerin ailelerinde psikiyatrik hastalığı olma durumu olarak belirlenmiştir. Ailelerinde psikiyatrik hastası olan ergenlerin yaklaşık yarısı (%51.1) evde psikolojik şiddet gördüklerini ifade etmiştir. Bu oran ailede psikiyatrik hastaları olmayan ergenler için daha yüksektir (%55.1). Ailede psikiyatrik hastalığı olan yakını bulunma durumu yönünden ailede psikolojik şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. İlgili literatürde ailede psikiyatrik hastalığı olan yakını bulunma durumu ve ergenlerin şiddete maruz kalma durumları arasındaki ilişkiyi araştıran yeterli düzeyde çalışma olmadığı görülmektedir. Böyle bir ilişki yapısının özellikle kırsal bölgede yapılacak konuyla ilgili çalışmalarda araştırılması yararlı olacaktır.

Araştırmamızda ergenlerin son bir yılda kavgaya karışma sıklıkları ile izledikleri TV program türü arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($P<0.05$). Son bir yılda beş ve daha çok kavgaya karışan ergenler içerisinde en büyük oran polisiye film izleyenlere aittir (%17.6). Diğer TV Programlarını izleyen ergenlerin beş ve daha çok kavgaya karışma sıklıkları ise %6,3'dür. Deveci'nin (2002) bulgularına göre çocukların izledikleri televizyon programları şiddete yaklaşımlarını etkilemektedir. Söz konusu çalışmada şiddet içeren program izleyen öğrencilerin, fiziksel şiddet içeren kavga etme oranları (%24.3) diğer gruplara göre (%3.2 - %17.6) yüksek bulunmuştur (20). Tokdemir ve arkadaşlarının (2009) ilköğretim öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmalarında, fiziksel şiddet içerecek şekilde kavga eden öğrencilerin, en çok şiddet içerikli yerli/yabancı dizi (%25.0), en az da çocuk programları (%0.3) seyrettikleri bulunmuştur. Söz konusu çalışmada ayrıca, fiziksel şiddet içerecek şekilde kavga etme oranlarının en yüksek olduğu grupların, spor programı izleyenler (%85.1) ile şiddet içerikli yerli/yabancı dizileri izleyenler (%79.4) olduğu bulunmuştur (125). Hekimhan bölgesinde elde

etmiş olduğumuz bulgularımız literatürdeki diğer çalışmalarla tutarlılık göstermektedir.

Çalışmamızda ergenlerin son bir yıl içerisinde kavgaya karışma sıklıkları ile cinsiyet grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($P<0.05$). Erkeklerin %13.2'si son bir yılda beş veya daha fazla kavgaya karıştığını ifade ederken bu oran kızlar için daha düşüktür (%3.7). TBMM'nin (2007) raporunda ergenlerin son üç ay içerisinde fiziksel şiddet uygulama durumları ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Söz konusu çalışmada erkeklerde fiziksel şiddet uygulama %34,0 iken kızlarda %37,4 olarak bulunmuştur (105). Bu bulgu çalışmamızla tutarlılık göstermektedir.

Çalışmamızda sigara kullanan ergenlerin yaklaşık dörtte biri (%28.6) ailede fiziksel şiddet gördüğünü ifade ederken, sigara kullanmayanların %41.2'si şiddet görmektedir. Sigara kullanımı ve evde fiziksel şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır. Mayda ve arkadaşlarının (2006) çalışmalarında öğrencilerde; aile içi şiddete maruz kalma veya tanıklık etme ile sigara içme durumu, arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (120). İnandı ve arkadaşlarının (2009) çalışmasında ise sigara kullanımı ile hem fiziksel şiddete maruz kalma hem de şiddet uygulama arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre sigara içenlerin (%13.1) fiziksel şiddete maruz kalma oranı sigara kullanmayanlardan (%29.0) daha düşüktür (126). Bulgularımız özetlenen çalışmalarla tutarlılık göstermemektedir. Sigara içen ergenlerin daha fazla şiddete maruz kalması beklenmektedir. Böyle bir sonucun sigara kullanımı ile ilişkilendirilebilecek farklı değişkenlerle araştırılması gerekmektedir.

Çalışmamızda okulda psikolojik şiddet görme durumu ve intihar eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($P<0.05$). Buna göre okulda fiziksel şiddet gören ergenlerin %12'si, şiddet görmeyen ergenlerin ise %5.2'si intihar eğilimi olduğunu ifade etmiştir. Çalışmamızda intihar eğilimi ile evde fiziksel şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Şiddet gören ergenlerin %10.2'si, görmeyenlerin ise %9.1'i intihar eğilimi göstermektedir. Green (1978), fiziksel istismar edilen çocukların depresif olduklarını belirtmiştir. Bu popülasyonun %40'ında kendine zarar verici davranış, intihar girişimleri ve intihar düşünceleri bildirilmiştir. Uzun süreli istismara uğramış çocuklarda diğer

yetişkinlerden de benzer kötü davranışların bekleme öğrenilmiştir. Bu yüzden bu çocuklarda kuşkucu tepkiler ve güvensizlik görülebilmektedir (86, 127) Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu'nun yapmış olduğu "Türk Ailesinde Adölesanların Sorunları" isimli araştırmanın (1997) bulgularına göre intihar eğiliminde bulunan ergenlerin oranı ailesinde fiziksel şiddet olanlarda (%6.3) olmayanlardan (%2.1) daha yüksektir (98). Bu bulgular araştırmamızla tutarlılık göstermektedir.

5.4. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Boyun Eğme Davranışlarına İlişkin Bulguların Tartışması

Çalışmamızda araştırma kapsamına giren erkeklerin BEDO ortalaması 34.1 ± 11.4 , kızların BEDO ortalaması ise 36.2 ± 11.9 olarak hesaplanmıştır. Cinsiyet yönünden BEDO ortalamaları arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır. Kaya ve arkadaşlarının (2004) tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada erkek öğrencilerin BEDÖ puan ortalamaları 37.39 ± 8.75 , kız öğrencilerin ise 33.87 ± 7.76 olarak bulunmuştur ve cinsiyet ile boyun eğici davranışlar arasında anlamlı fark vardır. Erkek öğrenciler daha çok boyun eğici davranış göstermektedirler (13). Tuzcuoğlu ve Korkmaz'ın (2001) Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencileri örnekleminde yapmış oldukları araştırmada cinsiyete göre boyun eğici davranış puanları anlamlı bir farklılık göstermektedir; bu farklılık erkeklerin boyun eğici davranış puanı ortalamalarının ($X=34.63$), kızların ortalamalarından ($X=31.59$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu yönündedir (17). Tekin ve Filiz'in (2009) beden eğitimi ve spor öğretmeni adayları üzerinde yaptıkları araştırmada erkek ve kız öğrencilerin BEDO ortalamaları arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır (128). Tümkaya ve arkadaşlarının (2010) Adana ili Yüreğir merkez ilçesinde liselere devam eden ve yoksul ailelerden gelen öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada kızların boyun eğme ortalaması erkeklerden daha yüksek bulunmuştur ($X=41.93$ ve $X=38.42$) (129). Boyun eğme davranışı ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi ele alan literatürde çelişkili bulgular elde edildiği görülmektedir. Hekimhan bölgesinde yapmış olduğumuz çalışmamızda kızlar ve erkekler arasında boyun eğme davranışı bakımından anlamlı fark olmaması her iki cinsiyet grubuna mensup öğrencilerin aile çevresi ve sosyo kültürel şartların etkisiyle aynı düzeyde boyun eğme davranışı sergilediklerini göstermektedir. Öte yandan fark anlamlı

olmamakla birlikte çalışmamızda kızların daha yüksek boyun eğici davranış gösterdikleri bulunmuştur.

Çalışmamızda ergenlerin boyun eğme davranışları ile okulda fiziksel şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Kaya ve arkadaşları (2004) tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmalarında öğrencilerin sözel şiddet ve fiziksel şiddet durumları ile BEDÖ puanları arasında anlamlı bir fark bulamamışlardır (13). Ergenlerin boyun eğme davranışının evde fiziksel şiddete maruz kalma düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur ($P=.005$). Boyun eğme davranışının artan düzeyleri için evde fiziksel şiddet görme düzeyinde de artış görülmektedir. Mayda ve arkadaşları (2009) tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmalarında, öğrencilerin azarlanma, şiddete maruz kalma ve şiddet uygulayan kişilere göre BEDÖ puanlarını değerlendirmişlerdir. Fiziksel, sözel ya da cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin BEDO puanları ($X=12.03$) şiddete maruz kalmayanlardan ($X=7.1$) daha yüksektir (130). Bulgularımız yüksek düzeyinin şiddete maruziyet oranını arttıracığı yönünde literatürle tutarlılık göstermektedir.

5.5. Araştırma Kapsamına Giren Ergenlerin Öz Saygılarına İlişkin Bulguların Tartışması

Araştırma kapsamına giren ergenlerin özsaygı düzeyleri ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır. Bununla birlikte en yüksek özsaygı düzeyine sahip olan grup içerisinde (0-3) erkeklerin oranı kızlardan daha azdır (%58.3 ve %65.0). Benzer şekilde en düşük özsaygı düzeyine sahip grup içerisinde (5-6) erkekler kızlardan daha düşük yüzdeye sahiptir (%6.5 ve %9.2). Ortalama özsaygı düzeyine sahip bireyler için ise erkeklerin kızlardan daha yüksek yüzdeye sahip oldukları bulunmuştur (%35.2 ve %25.8). TUBA'nın (2004) durum saptama çalışmasına göre ergenlerin benlik saygısı düzeyleri açısından cinsiyet ve yaşanan il değişkenleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır (103). Balat ve Akman (2004) çalışmalarında örneklem grubunu oluşturan lise öğrencilerinin, hem erkek hem de kız öğrencilerin benlik saygısının yüksek olduğu görülmektedir. Örneklem grubunu oluşturan lise öğrencilerin cinsiyetlerine göre benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark anlamlı bulunmamıştır (131). Erşan ve arkadaşlarının (2009) beden eğitimi ve antrenörlük bölümü öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada, benlik

saygısı ölçeğinin alt ölçeklerinin ortalama puanları arasında cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunmuşlardır. Söz konusu araştırmanın bulgularına göre, kendilik kavramının sürekliliği, psikosomatik belirtiler ve ana baba ilgisi kızlarda erkeklere göre daha fazla; insanlara güven duyma ve tartışmalara katılabilme derecesi ise daha az bulunmuştur (132). Çevik ve Atıcı'nın (2009) lise öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırmada ergenlerin benlik saygısı düzeyleri bakımından cinsiyet grupları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır (102). Çetinkaya ve arkadaşlarının (2006) Sivas il merkezinde ilköğretim öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada cinsiyet ve özsaygı arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. (133). Karademir ve arkadaşlarının (2010) beden eğitimi ve spor bölümü özel yetenek sınavına giren öğrenciler üzerinde yapmış oldukları çalışmalarında cinsiyet ve özsaygı puanları bakımından anlamlı farklılık bulunmamıştır. (134). Hekimhan bölgesinde yaptığımız araştırma bulguları, cinsiyet ve özsaygı düzeyleri arasındaki ilişki bakımından literatürdeki pek çok çalışmayla tutarlı görünmektedir. Kırsal bölgede kültürel yapıya ve aile içerisindeki yetiştirme tarzına bağlı olarak çocukların özsaygı düzeylerinin belirginleşmesinde cinsiyet rol oynamaktadır.

Çalışmamızda ergenlerin özsaygı düzeyleri okulda fiziksel şiddet üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Kullanılan ölçekte özsaygı için yüksek puanlar düşük özsaygı düzeyine işaret etmektedir. Buna göre; ergenlerin özsaygı düzeyi azaldığında okulda fiziksel şiddet düzeylerinin arttığı bulunmuştur. Öte yandan çalışmamızda ergenlerin özsaygı ortalamaları ile evde fiziksel şiddet görme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Düşük özsaygı düzeyinin şiddetin ortaya çıkmasında önemli bir etken olduğu ilgili literatürde genel olarak kabul görmektedir (135). TÜBA'nın (2004) araştırmasına göre ergenlerin benlik saygısı puanları evde şiddete tanık olma durumu bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Söz konusu çalışmada ev ortamında şiddete tanık olduklarını ifade eden ergenlerin ($\bar{X}=2.3$) diğerlerine ($\bar{X}=1.5$) göre daha düşük benlik saygısına sahip oldukları bulunmuştur. Öte yandan herhangi bir biçimde şiddete maruz kalma ve benlik saygısı arasında da istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre şiddete maruz kalan ergenlerin ($\bar{X}=1.8$) diğerlerine göre ($\bar{X}=1.3$) daha düşük benlik saygısına sahip oldukları bulunmuştur. Aynı araştırmada benlik saygısı ve okulda şiddete tanık olma arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık

bulunamamıştır (103). Hekimhan bölgesinde yapmış olduğumuz araştırmamızın düşük benlik saygısının şiddete maruziyet düzeyini arttıracak yönündeki bulguları literatürle tutarlılık göstermektedir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma kapsamına giren ergenlerin yarısından fazlası (%60.2) erkek, %39.8'i kızlardan oluşmaktadır. Ergenlerin yarısından fazlası (%53.7) 14-16 yaşları arasında olup, %66.3'ü lise döneminde, %33.7'si ilköğretim döneminde.

Araştırma kapsamına giren ergenlerin yarıya yakınının annesi, okuryazar ve ilkokul mezunudur. Ergenlerin babalarının yarısından azı (%35.4) okuryazar ve ilkokul mezunu, yarısı (%50) ise ortaokul ve lise mezunudur.

Ergenlerin büyük çoğunluğunun (%92.7) anne ve babası sağ olup, yarısından fazlasının ailesi çekirdek aileden çok, beş kişi ve üzeri geniş aile tipine uymaktadır. Ergenlerin yarısından fazlasının (%67.8) üç ve daha fazla sayıda kardeşi vardır.

Araştırma kapsamına giren ergenlerin oldukça küçük bir kısmı (%3.4) sigara içmektedir. Sigara içme durumu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmuş olup, erkeklerin sigara içme oranı kızlardan daha fazladır (%5.3 ve %0.6).

Ergenlerin yaklaşık üçte biri (%28.0) duygusal arkadaşı olduğunu ifade etmiştir. Erkeklerin duygusal arkadaşına sahip olma yüzdesi kızlardan daha fazladır (%36.4 ve %15.3). Duygusal arkadaşına sahip olma durumu ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Araştırma kapsamına giren ergenlerin %41.5'i evde bir ve daha fazla kez fiziksel şiddete maruz kaldıklarını, %55.2'si ise bir ve daha fazla kez psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade etmiştir. Okulda bir ve daha fazla kez fiziksel şiddete maruz kalan ergenlerin oranı %42.2, en az bir kez psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade edenlerin oranı ise %58.1'dir. Mahallede bir ya da daha fazla fiziksel şiddet gören ergenlerin oranı %41.5 ve en az bir kez psikolojik şiddet gören ergenlerin oranı ise %57.9'dur.

Çalışmamızda babanın eğitim durumu ile okulda fiziksel şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Babası ortaokul mezunu olan ergenlerin yaklaşık yarısından fazlası (%58.8), babası okuryazar olmayanların ise dörtte biri (%26.3) okulda fiziksel şiddet gördüğünü ifade etmiştir.

Araştırma kapsamına giren ergenlerin babalarının eğitim durumu ile okulda psikolojik şiddet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmuştur. Babası ortaokul mezunu ve lise mezunu olan ergenlerin büyük çoğunluğu (%70.1 ve %63.6) okulda psikolojik şiddet gördüğünü ifade etmektedir.

Mahallede psikolojik şiddet görme durumu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Erkeklerin yaklaşık yarısı (%53.4) mahallede psikolojik şiddet gördüğünü ifade ederken, bu oran kızlar için daha yüksektir (%63.2).

Çalışmamızda evde fiziksel şiddet görme durumu ile yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. 10-13 yaş grubundaki ergenlerin yarıdan fazlası (%63.9) evde fiziksel şiddet gördüğünü ifade ederken, 14-16 ve 17 ve üzeri yaş gruplarında bu oran yarıdan azdır (%36.4 ve %26.9).

Araştırma kapsamına giren ergenlerin annelerinin eğitim durumu ile evde fiziksel şiddet görme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Annesi okuryazar olmayan ergenlerin yaklaşık üçte biri (%25.9) evde fiziksel şiddet gördüğünü ifade ederken, bu oran diğer eğitim düzeylerinde %40 ile %46.9 aralığında değişmektedir.

Çalışmamızda annenin eğitim durumu ile evde psikolojik şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Anneleri lise mezunu olan ergenlerin yarıdan fazlası evde psikolojik şiddet gördüğünü ifade ederken, anneleri diğer eğitim gruplarında bulunan ergenlerin yaklaşık yarısı (%40.0 - %49.4) şiddet görmektedir.

Araştırma kapsamına giren ergenlerin izledikleri TV programı türü ve son bir yılda kavgaya karışma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Polisiye film izleyen ergenlerin %17.6'sinin son bir yıldaki kavgaya karışma sıklığı beş veya daha fazlayken, komedi filmi izleyen ergenlerin hiçbirisi son bir yılda üçden fazla kavgaya karışmamıştır (%0). Bu oran duygusal film izleyen ergenlerde de oldukça düşüktür (%8.0).

Son bir yılda kavgaya karışma durumu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Son bir yıl içerisinde beşten fazla kavgaya karışan erkeklerin oranı kızlardan daha yüksektir (%13.9 ve %3.7).

Çalışmamızda araştırma kapsamına giren ergenlerin intihar eğilimi ile okulda psikolojik şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Okulda psikolojik şiddet gören ergenlerin intihar eğilimi, şiddet görmeyen ergenlerden daha fazladır (%12.7 ve %5.2).

Çalışmamızda araştırma kapsamına giren ergenlerin boyun eğme davranışları evde fiziksel şiddet görme düzeyleri üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü bir etkiye sahiptir. Bu bulgu, boyun eğme davranışı arttıkça ergenlerin evde fiziksel şiddet düzeylerinin artacağı anlamına gelmektedir.

Ergenlerin düşük özsaygı düzeyleri okulda fiziksel şiddet görme düzeyi üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü bir etkiye sahiptir. Ergenlerin özsaygı düzeyleri azaldıkça okulda fiziksel şiddet düzeyleri artmaktadır.

ÖNERİLER:

Araştırmanın sonuçlarına bağlı olarak, önemli bir halk sağlığı sorunu olan şiddetin önlenmesi, uzun ve kısa vadeli önleyici tedbirlerin alınması ile gerçekleştirilebilir.

Kırsal bölgede eğitime öncelik verilmesi, uzun vadede ebeveynlerin artan eğitim seviyelerine bağlı olarak, okulda ve evde psikolojik ve fiziksel şiddetin azaltılmasında etkili olabilir. Bu bölgelerde anne ve babalara yönelik eğitici programlar ve danışmanlık hizmetleri uygulanması da sorunun çözümüne katkı sağlayacak önlemler olarak düşünülebilir.

1.Özellikle kırsal kesimde anne babaya yönelik uygulanacak eğitim programlarında toplum içerisinde cinsiyet rolleri arasındaki eşitsizliği en aza indirmeye yönelik bir içerik hazırlanması, bunun yanında bahsedilen içerikte eğitim programlarının diğer sosyal alanlarda da halkın bilinçlendirilmesi için uygulanması yararlı olabilir.

2.Televizyon programlarının ergenlerin şiddet eğilimleri üzerindeki önemli etkisi değerlendirilecek olursa, basın ve yayın kuruluşlarının özellikle çocukların izleyecekleri saatlerdeki program içeriğinin denetlenmesi yararlı olacaktır. Ülkemizde Radyo Televizyon Üst Kurulu tarafından bu alanlara yönelik çalışmaların yanında anne ve babaların da çocukların takip etmeleri, TV yayınlarının seçiminde bilinçli davranmaları gerekmektedir. Anne babaların bu konularda

bilinçlendirilmesine yönelik uygulanabilecek eğitim programlarının yanında, okullardaki rehberlik ve psikolojik danışmanlık birimlerinin ebeveynlerin bilinçlendirilmesi konusundaki çabalarının artırılması da sorunun çözümüne katkı sağlayabilir.

3.Şiddet davranışı gösteren ergenlere yönelik olarak; okulların rehberlik servisleri ve psikolojik danışmanlar tarafından yapılan çalışmaların artırılması sorunun çözümüne önemli bir katkı sağlayabilir. Söz konusu programlar kapsamında, ergenlerin iletişim becerilerinin geliştirilmesi ve öfke kontrolü ile ilgili becerileri kazandırmaya yönelik bir içerik hazırlanması yararlı olacaktır. Bulgularımızın da ortaya koyduğu gibi, gerek toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak kızlar ve erkeklerin karşılaştığı şiddet türleri arasındaki farklılık, gerekse erkekler ve kızların şiddet davranışı gösterme eğilimi arasındaki fark göz önüne alınarak, kızlar ve erkekler için ayrı eğitim ve danışmanlık programları uygulanması yararlı olabilir.

4.Çalışmanın önemli bir bulgusu, boyun eğme davranışı ve özsaygı düzeyinin okulda ve evde fiziksel şiddet üzerindeki etkisinin tespit edilmesidir. Bulgular, ergenlerin BEDO düzeylerinin azaltılması ve özsaygılarının artırılması yönündeki çalışmaların evde ve okulda fiziksel şiddet düzeyini azaltacağını göstermektedir. Bu bağlamda gerek okulların rehberlik ve psikolojik danışma birimleri tarafından yapılacak çalışmalarla, gerekse öğretmenlerin bu konudaki çabalarıyla özsaygı ve boyun eğici davranış düzeylerinin hedeflenen düzeye taşınmasına çalışılmalıdır. Bu konuda ergenlere yönelik olarak düzenlenecek ve onlarında rol alacakları etkinlikler ve sosyal programlar söz konusu çabaları destekleyici rol oynayabilir.

Sonuç olarak, kırsal bir bölgede ergenlerin şiddete maruziyet düzeyleri kentsel kesimlerde elde edilen oranlara benzerlik göstermektedir. Konuyla ilgili olarak sorunun saptanması ve şiddetin öncüllerinin belirlenmesine yönelik ileri çalışmaların yapılması ve farklı çözüm önerileri getirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A. (2002). WHO. World Report on Violence and Health. Geneva.
2. Polat, O. (2005). Cinsiyete Dayalı Şiddet Olgularına Sağlık Personelinin Yaklaşımı. İnsan Kaynağı Geliştirme Vakfı.
3. Hammond, W.R., Whitaker, D.J., Lutzker, J.R., Mercy, J., Chin, P.M. (2006). Setting a Violence Prevention Agenda at the Centers For Disease Control And Prevention. *Aggression and Violent Behavior*, 11, 112-9.
4. Farrell, A.D., Flannery, D.J. (2006). Youth violence prevention: Are we there yet? *Aggression and Violent Behavior*, 11, 138-150.
5. Hüsman, Z. (2007). Lise İkinci Sınıf Öğrencilerinin Şiddet Deneyimlerinin Nitelik ve Nicelik Açısından Tetkiki. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
6. Adams, J.F. (1995). Ergenliği anlamak. B. Onur (Eds.). *Ergenliği Anlamak* (sf.13-48). Ankara: İmge.
7. Ergenlik ve genel özellikleri. Erişim Tarihi: 27.01.2010, <http://www.belemir.net/download/PD7C21NF.pdf>.
8. Williams, S.A., and Myers, S.J. (2004). Adolescent Violence, *The ABFN Journal*, 15(2), 31-34.
9. Dahlberg, L.L., Potter, L.B. (2001). Youth Violence: Developmental Pathways and Prevention Challenges. *American Journal of Prevention Medicine*, 20, 3-14.
10. Loeber, R. and Loaber, S. (1986). Family factors as Correlates and Predictors of Juvenile. *Crime and Justice*, Vol. 7, 29-149.
11. Boulter, L. (2004). "Family-School Connection and School Violence Prevention", *The Negro Educational Review*, 55,1, 27-40.

12. Vollmayr, B., Henn, F.A. (2003). Stress Models of Depressions. *Clinical Neuroscience Research*, Vol. 3, (4-5), 245-251.
13. Kaya, M., Güneş, G., Kaya, B., Pehlivan, E. (2004). Tıp Fakültesi Öğrencilerine Boyun Eğici Davranışlar ve Şiddetle İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 5-10.
14. Collishaw, S., Maughan, B., Goodman, R., and Pickles, A. (2004). Time Trends in Adolescent Mental Health. *Journal of Child Psychology & Psychiatry*, Vol. 45 (8), 1350-1362.
15. Doğru, N., Peker, R. (2004). Özsaygı Geliştirme Programının Lise Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerine Etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVII (2), 315-328.
16. Gilbert, P. and Allan, S. (1994). Assertiveness, Submissive Behavior and Social Comparison. *British Journal of Clinical Psychology*, 33.
17. Tuzcuoğlu, S., Korkmaz, B. (2001). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğrencilerinin Boyuneğici Davranış ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 135-152.
18. Allan, S., and Gilbert, P. (2003). Anger And Anger Expression in Relation To Perceptions Of Social Rank, Entrapment and Depressive Symptoms. *Personality and Individual Differences*, Vol. 32, (3), 551-565.
19. Aygen, M. (2009). Elazığ İlinde Gençlerde Şiddete Başvurma ya da Maruz Kalma Sıklığı, Etkileyen Faktörler ve Öfke ile İlişkisi. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
20. Deveci S. E. (2002) Elazığ İl Merkezi İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Fiziksel Şiddete Maruziyetleri ve Yaklaşımları. Tıpta Uzmanlık Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
21. Kızmaz, Z. (2006). Okullardaki Şiddet Davranışının Kaynakları Üzerine Kuramsal Bir Yaklaşım. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt : 30, 1, 47-70.
22. Kocacık, F. (2001). Şiddet Olgusu Üzerine. *C.U. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2-(1), 1-7.

23. Kızmaz, Z. (2006). Sıddetin Sosyo - Kültürel Kaynakları zerine Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16-2, 247-267.
24. etin, H. (2004). Öğrenci Ergenlerin Şıddete Yönelik Tutumları: yaş ve Cinsiyete Göre Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
25. elik G.G. (2007). ocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniėine Başvuran Ergenlerin zellikleri. Uzmanlık Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
26. Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel zellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 231-256.
27. 10-11 Yaş Ergenlik Dönemi, Erişim tarihi: 12.03.2010.
http://www.anabilim.k12.tr/images/content/pdfler/PDR%C3%BCIten/10_yas_ergenlik.pdf
28. Ayan, S.,(2007). Aile İçinde ocuėa Yönelik Şıddet (Sivas İlköğretim Kademe ğrencileri üzerine bir İnceleme. Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
29. Yavuzer, H. (1994). *ocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
30. Sağlık Bakanlığı. (2008). Eėitimciler İçin Eğitim Rehberi: ocuk ve ergen Sağlığı Modülleri. (Yayın No: 722) Sağlık Bakanlığı. Ankara.
31. Ergenlik Dönemi. Erişim Tarihi: 21.04.2010,
<http://site.mynet.com/pdrnet/ruh/ergenlik.doc>
32. Çok, F. Erişim Tarihi: 30. 02.2010.
dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/516/6403.pdf
33. Şatiroğlu, H. (2008). *Ergenlikte Cinsellik*. İ.. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Eğitim Etkinlikleri. Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi. No:63, (s.41-46).
34. Avcı, M. Erişim Tarihi: 01.05.2010
e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/SBED/article/viewFile/306/301

35. Gökten, B. Ergenlik dönemi ve Yaşanan Sorunlar. Erişim Tarihi: 23.05.2010, www.tavsiyeediyorum.com/makale_4564.htm
36. Türkiye Üreme Sağlığı Programı, Gençlik Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Merkezleri CSÜS Eğitimi Modülü. (2007). Katılımcı Rehberi. T.C.Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü. Ankara.
37. Yaşam Boyunca Gelişim. Erişim Tarihi: 23.04.2001, www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/EHSM/1024/unite07.pdf
38. Derman, O. (2008). *Ergenlerde Psikososyal Gelişim, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri. Adolesan Sağlığı II, Sempozyum Dizisi*, 63, 19-21.
39. Ergenliğin Temel Özellikleri. Erişim Tarihi: 11.03.2010, http://okulweb.meb.gov.tr/33/12/968790/dosyalar/rehberlik/bilgilendirme_yazilari/ergenligin_temel_ozellikleri.pdf
40. Şişman, M. (2002). *Öğretmenliğe Giriş* (5.bs), Ankara: Pegem A. Yayınları.
41. Erden, M., Akman, Y. (2001). *Gelişim ve Öğrenme*. (6.bs) Ankara: Arkadaş Yayınevi.
42. Özbay, Y.(2008). Bilişsel Gelişim. Y. Özbay ve S. Erkan (Ed.) *Eğitim Psikolojisi* (s.131-149). Ankara: Pegem.
43. Çapri, B., Çelikkaleli, Ö. (2005). İlköğretim Birinci Kademedeki (7-11 Yaş Grubu) Çocukların Korunum Gelişim Düzeylerinin Cinsiyet ve Sınıf Değişkeni açısından İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 1, 48-65.
44. Kale, T. 7-20 Yaş Arası Bireylerin; Fiziksel, Bilişsel, Ahlaki ve kişilik Gelişimleri, Erişim: 01 Haziran 2010. http://mail.baskent.edu.tr/~20393946/tuba/odevlerim/hedef_kitleyi_taniyalim.pdf
45. Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (F.Çok vd, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi (1985)
46. Can, F. E. (2007). Edirne Şehir Merkezindeki Lise Öğrencilerinde Riskli Sağlık Davranışlarının Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.

47. Akbaba, S.(2008). Ahlak ve Gelişimi. Y. Özbay ve S. Erkan (Ed.). *Eğitim Psikolojisi* (165-205). Ankara: Pegem.
48. Harlak, H., Okayay, P., Eskin, M., Dereboy, F. ve Kaynak, H.D. (2007). Ergen ve Ruhsal Sorunları Durum Saptama Çalışması II (Proje No: FEF-05013). Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Bitirme Raporu
49. Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar* (10.bs), İstanbul: Evrim Yay.
50. Klavuz ve Gürses, Erişim: 03. Mart 2010.
<http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/dinkultur/dinkultur7.pdf>
51. Clouse, B. (2000), Ergenlerde Ahlak Gelişimi ve Cinsellik (T. Gündüz, çev.), Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Sayı 9, Cilt 9.
52. Kabaday, A., Aladağ, S. (2010), Farklı İlköğretim Kurumlarına devam Eden Öğrencilerin Ahlaki Gelişimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt 7, Sayı1, 878-898
53. Yapıcı, Ş. ve Yapıcı, M. (2006). Çocukta Bilişsel Gelişim. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, Cilt:6, Sayı:1
54. Pembecioğlu, N. (2006), *İletişim ve Çocuk*, Ankara: Ebabbil.
55. Csikszentmihalyi M., Larson R., Prescott S. (1977). The Ecology of Adolescent Activity and experience. *J Youth Adolesc*, 6, 281-294.
56. Kot, A. (2004). Ailede Çocuk Eğitimi. *T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
57. Tural, K.N. (2006). *Okul Kültürü İçinde Şiddet: Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet*. Sempozyum. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
58. Mabie, G.E. (2003). Making Schools Safe for the 21st century: An Interview with Ronald D. Stephens. *The Educational Forum*, Vol.67, 156-162.
59. Muslu, L. (2001), Kırsal Bölgede Eşleri Tarafından Fiziksel Şiddet Gören ve Görmeyen Kadınların Benlik Saygısı Düzeylerinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

60. Özkan, Y.Y (2008). Aile İçinde çocuğa Yönelik Şiddet: Muğla/Milas Uğurlu Özbilim Dershanesi OKS Öğrencileri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet üniversitesi, Sivas.
61. Cengiz M. (2008). Çocukların Aile içi Şiddete Uğramasına Neden Olan Sosyo-Ekonomik Faktörler. Yüksek Lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
62. Altun, M. (2006). Denizli ili Kırsalında Bir Sağlık ocağı bölgesinde 15-49 yaş Evli Kadınların, Fiziksel Şiddet Görme Durumları ve kadınların Şiddete İlişkin Tutumları. Yüksek lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
63. Karataş, S. (1995). Kadına Yönelik Şiddet, *Sosyal Hizmet Dergisi*, 5 (10-11), 16-21.
64. Gömbül, Ö., Buldukoğlu, K. (1997). Hemşirelerin Kadın ve Kadına Yönelik Eş Şiddetine İlişkin Görüşleri. *Kriz Dergisi*, 5 (2), 103-114.
65. Kaptanoğlu C. (2002) Psikodinamik Açıdan Siyasal Şiddet, *Toplum ve Hekim* 17:66-68.
66. Yavuz N. (2009). İlköğretim 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
67. İçli, T.G. (1994). Aile İçi Şiddet: Ankara-İstanbul ve İzmir Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, 1-2, 7-20.
68. Avcı, R., (2006). Şiddet Davranışı Gösteren ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi.
69. Yakupoğlu, M. (1997). *Ahlak ve Şiddet*, İstanbul:Göçebe Yayınları.
70. Kıyak S. (2008). Sağlık Ocağında Çalışan Hemşire ve Ebelerin Ailede Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Bilgi ve Tutumları. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
71. Kapıcıoğlu İ. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Algısı. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk üniversitesi, Konya.

72. Williams, J.R. (2008). Relational Aggression and dating Violence Among Young Urban Adolescents. PhD dissertation, Johns Hopkins University, School of Nursing Baltimore.
73. Wyrick, D.N., (1992). Factors Influencing Dating Violence in Adolescents. PhD Dissertation, Kansas State University, Manhattan.
74. Foshee, V.A., Bauman, K.E, Linder G.F (1999). Family Violence and the Perpetration of Adolescent Dating Violence: Examining Social learning and Social Control Process, *Journal of Marriage and Family*, Vol. 61(2), 331-342 332.
75. Bilgin, N.G., Toros, F., Çamdeviren, H., Şaşmaz T (2004). Okulda Fiziksel ve Sözel Şiddete Maruz Kalan Çocukların Sosyodemografik Özellikleri: Prevalans çalışması. *T Klin Adli Tıp*, 1, 25-30.
76. Krug, Etienne G., Mercy, J.A, Dahlberg, Linda L., Awi, A.B. (2002). The Word report on violence and health. *The Lancet*, Vol 360.
77. Dutton,M.A., Goodman, L.A., Bennett, L (1999). Court-Involved Battered Women's Responses to Violence: The Role of Psychological, Physical and Sexual Abuse, *Violence and Victims*. Vol.14 (1), 89-104.
78. Coker, A.L., Smith P.H., McKeown R.E, King M.J. (2000). Frequency and Correlates of Intimate Partner Violence by type: Physical, Sexual and Psychological Battering, *American Journal of Public Health*, Vol 90 (4), 553-559.
79. Basile, K.C., Arias I., Desai, S., Thompson M.P. (2004). The Differential Association of Intimate Partner Physical, Sexual, Psychological and Stalking Violence and Posttraumatic Stress Symptoms in Nationally Representative Sample of Women. *Journal of Traumatic Stress*, Vol. 17, 5, 413–421.
80. Pico-Alfonso M.A., Garcia-Linares, I., Celda-Navarro N., Blasco-Ros C. Echeburua E. And Martinez M. (2006). The Impact of Physical, Psychological, and Sexual Intimate Male partner Violence on Women's mental Health: Depressive Symptoms, Posttraumatic Stress Disorder, State Anxiety, and Suicide. *Journal of Women Health*, Vol 15 (5), 599-611.

81. Karaoğlu, L., Celbis, O., Ercan, C., Ilgar M., Pehlivan E., Güneş G., Genç M.F., Egri, M. (2005). Physical, Emotional and Sexual Violence During Pregnancy in Malatya, Turkey. *European Journal of Public Health*, Vol. 16(2), 149-156.
82. Dişsiz, M., Şahin N.H. (2008). Evrensel Bir Halk Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, 50-58.
83. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile içi Şiddet Araştırması, (2008), Erişim: 23.05.2010
<http://www.ksgm.gov.tr/tdvaw/anasayfa.htm>
84. Kandemir Ö. (2007). Şanlıurfa İli Viranşehir İlçe Merkezinde Sağlık Personelinin Aile İçi Şiddet Konusunda Bilgi, Tutum ve Mesleki Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.
85. Kilit, D., Erişim: 21 Mayıs 2010
<http://www.facebook.com/topic.php?uid=49023505865&topic=7376>
86. Ovacık A.C. (2008). Aile İçi şiddetin Erkek Çocuğun Şiddet İçeren Suç işleme Davranışına Etkileri. Yüksek Lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
87. Polat, O. (2007). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı: Tanımlar 1*, Ankara: Seçkin.
88. Sezgin, A.U., Yavuz F., Yüksel Ş. (1995). Cinsel Taciz Olgularında Kurumlararası Bir Çalışma Modeli. *Kriz Dergisi*, 3(1-2), 20-25.
89. Kadına ve Çocuğa yönelik Şiddet, Erişim: 11 Nisan 2010.
http://okulweb.meb.gov.tr/34/38/969308/rehberlik/cocuga_yonelik_siddet.doc
90. Taktak, N. (2007). İlköğretim Kurumlarında Şiddet (6., 7., ve 8. Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
91. Balkıs, M., Duru, E., Buluş, M. (2005). Şiddete Yönelik Tutumların Özyeterlik, Medya, Şiddete Yönelik İnanç, Arkadaş Grubu ve Okula Bağlılık Duygusu ile İlişkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, (6) 2, 81-97

92. Hekimhan Kaymakamlığı, Erişim: 03 Haziran 2010.
www.hekimhan.gov.tr
93. Ezcan, S. (1992). *Epidemiyoloji: Tibbi Araştırmaların Yöntem Birimi*, Ankara: H.Ü. Vakfı Yayınları.
94. YRBSS, Questionnaire, Erişim: 02 Ocak 2008.
http://www.cdc.gov/HealthyYouth/yrbs/questionnaire_rationale.htm
95. Çuhadaroglu, F. (1986). Adolesanlarda Benlik Saygısı, *Uzmanlık Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ankara.
96. Savaşır I, Şahin NH. (1997). Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği. *Bilişsel-Davranışçı Terapilerde 13. Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*. Ankara, Özyurt Matbaacılık.
97. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2009) *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2008*. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye.
98. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. (1997) Türk Ailesinde Adolesanların Sorunları, T.C başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Yayın no:100: Ankara
99. Keskin G., Sezgin B. (2009). Bir Grup Ergende Akademik başarı Durumuna Etki Eden etmenlerin Belirlenmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, Cilt 4, Sayı:10, 3-18.
100. Gültekin M., Anagün, Ş.S. (2006). Avrupa Birliğinin Eğitimde Kaliteyi Belirleyici Alan Göstergeleri Açısından Türk Eğitim Sisteminin Durumu, *Sosyal Bilimler Dergisi* 2006/2, 145-170
101. Güler, N., Güler, G., Ulusoy, H., Bekar, M. (2009). Lise Öğrencileri Arasında Sigara, Alkol Kullanımı ve İntihar Düşüncesi, *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 31. 340-345.

102. Çevik, G.B., Atıcı, M. (2009). Lise 3.Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt:6, Sayı:1, 339-352.
103. Türkiye Bilimler Akademisi (2004), Ergen ve Ruhsal Sorunları: Durum Saptama çalışması, TÜBA- UNFPA Nüfus ve kalkınma Stratejileri Alt Programı.
104. Kurçer, M.A., Güneş, G., Genç, M. (1999). Malatya’da Sosyoekonomik Düzeyleri Farklı İki Ayrı Bölgede Evli Kadınlara Yönelik Aile İçi Şiddet ve Etkileyen Faktörler, *Sağlık ve Toplum*, Yıl:9, Sayı:3, 34-37.
105. Türkiye Büyük Millet Meclisi (2007), Türkiye’de Ortaöğretime Devam Eden Öğrencilerde ve Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocuklarda Şiddet ve Bunu etkileyen Etkenlerin Saptanması, Araştırma Raporu.
106. Işıkhani, V., Yıldırım, Ş.Ş. (2006). Ergenlerin Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumları Ve Aile İlişkilerinin Değerlendirilmesi, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt 17, Sayı 2.
107. Ayan, S., Kocacık, F. (2009). Çocuk İstismarı: Sivas (Türkiye) Örneği, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt:6, Sayı:1, 953-968.
108. Aile ve Şiddet Erişim: 2. Mayıs. 2010.
http://www.umrandergisi.com/HDF_detay.asp?bicim=K&ID=2366
109. Güler N., Uzun S., Boztaş Z., Aydoğan S. (2002). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışı ve Bunu Etkileyen Faktörler. *C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, 24 (3), 128 – 134.
110. Kepenekçi, Y.K., Özcan, A.Y. (2001). Okullarda Suçun Önlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 153-156.
111. Genç, G. (2007). Genel Liselerde Akran Zorbalığı ve Yönetimi, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.

112. Ögel, K., Çorapçıoğlu, A., Sır, A., Tamara, M., Tot, Ş., Doğan, O., Uğuz, Ş., Yenilmez, Ç., Bilimi, M., Liman, O. (2004). Dokuz İlde İlk Ve Ortaöğretim Öğrencilerinde Tütün, Alkol Ve Madde Kullanımı Yaygınlığı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 15 (2), 112-118.
113. Yiğitalp, G., Ertem, M., Özkaynak V. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Konusunda Deneyimleri ve Bu Konudaki Görüşleri. *TSK koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6(2), 131-136.
114. Odacı, H. (2007). Çocuk Suçları ve Şiddet Olayları. (A. Solak, Ed.). *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*, Ankara: Pegem.
115. İstanbul'da Sokak Çocukları ve Şiddet Araştırması. Erişim: 21 Nisan 2010. <http://www.palhaber.com/haber/turkiye/turkiye-genel/istanbul-da--sokak-cocuklari-ve-siddet--arastirmasi.html>
116. Rasmussen A., Aber, M.S., Bhana A. (2004). Adolescent Coping and Neighborhood Violence: Perceptions, Exposure, and Urban Youths' Effort to Deal With Danger. *American Journal of Community Psychology*, Vol.33 (1-2), 61-75.
117. Mian, M, (2004). World Report On Violence And Health: What it Means For Children And Pediatricians. *The Journal of Pediatrics*, 145, 14-19.
118. Çocuk İstismarı. Erişim: 11 Mayıs 2010 http://www.thb.hacettepe.edu.tr/arsiv/2002/sayi_4/baslik2.pdf
119. Bilir, Ş., Arı, M., Dönmez, N., Güneysu, S. (1991). *4-12 Yaşları Arasında 16.000 Çocukta Örselenme Durumları İle İlgili Bir İnceleme, Çocuk İstismarı ve İhmali*, Ankara: İlo
120. Mayda, A.S., Karaçor, K., Erdem, G.U., Kırca, N., Urgan U. (2006). Öğrencilerin Üniversite Giriş Puanları ile Aile içi Şiddete Maruz Kalmaları Arasındaki İlişki ve Şiddete Karşı Tutumları, *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 5(3), 176-186.
121. Yıldırım, A. (1998). *Sıradan Şiddet: Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları*. 1. Baskı, İstanbul: Boyut Yayınları.

122. Naçar, M., Baykan, Z., Poyrazoğlu, S., Çetinkaya, F. (2009). Kayseri İlinde İki Sağlık Ocağı Bölgesi'nde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(2), 131-138.
123. Tunçel, E.K., Dünder C., Pekşen, Y. (2007). Ebelik ve Hemşirelik Öğrencilerinin Aile İçi Şiddet Konusundaki Bilgi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Genel Tıp Dergisi*, 17(2), 105-110.
124. Osofsky, J. D. (2003). Prevalence of Children's Exposure to Domestic Violence and Child Maltreatment: Implications for Prevention and Intervention. *Clinical Child & Family Psychology Review*, Vol. 6 (3),161-170.
125. Tokdemir, M., Deveci E., Baransel, A. (2009). İlköğretim Öğrencilerinin Fiziksel Şiddete Başvurma ve Fiziksel Şiddete Yaklaşımlarında Televizyon Programlarının Etkisi. *Adli Tıp Dergisi*, Cilt: 6, Sayı:2, 74-85
126. İnandı, T., Özer, C., Akdemir A., Akoğlu, S., Babayiğit, C., Sangün Ö. (2009). Violence, Psychological Features and Sustance Use in High School Students in Hatay: a Cross-Sectional Study. *Trakya Üniversitesi, Tıp Fakültesi Dergisi*, 26(3), 189-196.
127. Polvan Ö. (2001). *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi*, 1.Baskı, İstanbul:Nobel Tıp Kitabevleri.
128. Tekin, M., Filiz, K. (2009). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Adaylarının Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 29, Sayı 3, 601 – 631.
129. Tümkaya, S., Aybek, B., Çelik M. (2010). Yoksul Ailelerden Gelen Ergenlerde Psiko-sosyal Bir Olgu Olarak Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranışların İncelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimler Dergisi*, Cilt:7, Sayı:1, 970-984.
130. Mayda, A.S., Gerçek, Ç.G., Güneş, C., Hüseyinoğlu, A., Güler, M.B., Yıldırım, A. (2009). Türk Bilim Araştırma Vakfı, *TUBAV Bilim Dergisi*, Cilt:2 Sayı:4, 476-483.
131. Balat, U.,G., Akman B. (2004). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:14, Sayı:2, 175-183.

132. Erşan, E., Doğan O. ve Doğan S. (2009) Beden Eğitimi ve Antrenörlük Bölümü Öğrencilerinde Benlik Saygısı Düzeyi ve Bazı Sosyodemografik Özelliklerle İlişkisi, *Klinik Psikiyatri*, 12, 35-42.
133. Çetinkaya, S., Arslan S., Nur, N., Özdemir, D., Demir Ö.F. (2006). Sivas İli Merkezinde Sosyoekonomik Düzeyi Farklı Üç İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyi. *Klinik Psikiyatri*, 9, 116-122)
134. Karademir, T, Döşyılmaz E., Çoban B., Kafkas, M.E. (2010). Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Özel Yetenek Sınavına Katılan Öğrencilerde Benlik Saygısı ve Duygusal Zeka. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:18, No:2, 653-674.
135. Baumeister, R., Smart, L and Boden J.M. (1996). Relation of Threatened Egoism to Violence and Aggression: The Dark Side of High Self-Esteem, *Psychological Review*, 103(1), 5-33.

EKLER

EK.1: Araştırmada Kullanılan Anket Formu

EK.2: Anket Uygulaması İzin Yazısı

Ek 1:

MALATYADA KIRSAL BİR BÖLGEDE ERGENLİK DÖNEMİNDEKİ GENÇLERE YÖNELİK ŞİDDET VE ETKİLEYEN FATKÖRLER ARAŞTIRMASI ANKET FORMU Sevgili gençler bu araştırma evlerde, işyerlerinde ve okullarda şiddetin boyutu ve nedenlerine yönelik olarak planlanmıştır. Şiddetin değişik türleri ve nedenleri bulunmaktadır ve insan sağlığını olumsuz etkilemektedir. Bize vereceğiniz cevaplarla hangi tutum ve davranışların sağlığını etkileyebilecek faktörler olduğunu anlamaya çalışacağız. Anket formlarına adınızı yazmayabilirsiniz. Vereceğiniz cevaplar titizlikle gizli tutulacaktır. Soruları içtenlikle ve dürüstçe cevaplamanız yalnızca konuyla ilgili sağlıklı bilgi toplanmasına katkıda bulunacaktır. Her soruyu dikkatlice okuyup cevaplayınız. Yardımlarınız için teşekkür ederiz. İ.Ü.Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

1- Yaşınız?
2- Cinsiyetiniz: (1)Erkek (2)Kız
3-Eğitim durumunuz: (1)İlköğretim (2) İlköğretim terk (3) Lise (4) Lise terk (5) Lise Mezunu (6) Üniversite
4-Medeni durumunuz? (1)Evli (2)Bekar
5-Hangi ailede yaşıyorsunuz? (1) Annen ve baban hayatta (2) Annen veya babandan biri vefat etmiş (3) Annen ve baban boşanmış, ayrılar (4) Diğer (belirtiniz).....
6-Kaç kardeşiniz var?(sende dahil) (1)Yok (2)1 tane (3)2 tane (4) 3 ve daha fazla
7-Ailenin yaşça kaçınıcı çocuğusunuz? (.....ci) çocuğuyum.
8-Ailenin aylık geliri ne kadar? (1) 0-500 YTL (2)500-1000 YTL (3)1000-ve üstü
9-Okul ya da iş hayatında gösterdiğiniz başarıyı nasıl tanımlarsınız? (1) Çok iyi (2) İyi (3) Orta (4) Ortanın altında (5) Kötü (6) Emin değilim
10-Ailenin senden beklediği başarı ile senin sergilediğin başarı uyuyor mu? (1)Tam (2)Biraz (3)Hiç
11-Sigara kullanıyor musunuz? (1)Evet (2)Hayır
12-(11. soru evet ise 12, 13, 14 soruları cevapla) Ne kadar sıklıkta kullanıyorsunuz?
13-Sigara Kullanmaya Ne zaman başladınız? (.....) yaşında

Lütfen diğer sayfaya geçiniz...

14-Ailenizin bu konu (sigara içmeniz) hakkındaki tutumu ne? (3)Bilmiyor (2)Kızıyor (3)Şiddet gösteriyor (4)Bırakmam için tavsiye de bulunuyor (5)Hiçbir şey demiyor
15-Alkol kullanıyor musunuz? (1)Evet (2)Hayır
16-(15. soru evet ise 16, 17, 18 soruları cevapla) Ne kadar sıklıkta kullanıyorsunuz?
17- Alkol Kullanmaya ne zaman başladınız ? (.....) yaşında
18-Ailenizin bu konu (sigara içmeniz) hakkındaki tutumu ne? (3)Bilmiyor (2)Kızıyor (3)Şiddet gösteriyor (4)Bırakmam için tavsiye de bulunuyor (5)Hiçbir şey demiyor
19-Evinizde yaşayan kişi sayısını yazınız: (.....) Kişi.
20-Şu anda nerede yaşıyorsunuz (1)Evde ailemle (2)Akrabamla evde (3)Yurtta (4)Arkadaşlarımla (5)Diğer, yazınız.....
21-Uyuduğunuz oda için aşağıdakilerden hangisi doğrudur? (1)Tek başıma bir odada uyuyorum (2)Kardeşimle aynı odada uyuyorum (3) Birden fazla kardeşimle aynı odada uyuyorum (4)Salonda ya da birçok kişiyle aynı odada uyuyorum
22- Annenizin eğitim düzeyi (1) Okuryazar değil (2) Okuryazar (3) İlkokul mezunu (4) Orta okul mezunu (5) Lise veya dengi okul mezunu (6)Üniversite ya da yüksek okul mezunu
22-Babanızın eğitim düzeyi (1) Okuryazar değil (2) Okuryazar (3) İlkokul mezunu (4) Orta okul mezunu (5) Lise veya dengi okul mezunu (6)Üniversite ya da yüksek okul mezunu
24-Annenizin mesleği (A)Ev hanımı (B)Gelir getiren bir işte çalışıyor → Mesleğin adını yazınız.....
25-Babanızın mesleğini yazınız (öğretmen, doktor, bakkal, terzi, kuaför, işçi, banka müdürü, hizmetli, memur gibi).....
26-Duygusal anlamda bir şeyler paylaştığınız karşı cinsten bir arkadaşın var mı? (1)Evet (2)Hayır
27-(26.soru evet ise) Ailen bu durumu biliyor mu? (1)Evet (2)Hayır
28-(27. Soru evet ise) Nasıl karşılıyor? (1)Kızıyor (3)Şiddet gösteriyor (3)Bırakmam için tavsiye de bulunuyor (4)Hiçbir şey demiyor

Lütfen diğer sayfaya geçiniz...

29-Ailenizin gelirini düşünürseniz durumunuzu nasıl tanımlarsınız? (1)Çok zenginiz (2)Zenginiz (3)Orta düzeydeyiz (4) Fakiriz (5)Çok fakiriz
30-Sosyal yaşam memnuniyetiniz nasıl? (yani sinemaya gider misiniz, arkadaşlarınızla gezer misiniz, uzun süre telefonda konuşa misiniz gibi şeyler) (1)Yeterli (2)Yetersiz
3-Eğitim durumunuz: İlköğretim (2) İlköğretim terk (3) Lise (4) Lise terk (5) Lise Mezunu (6) Üniversite
31-Anne babanız size karşı yeterince ilgili ve anlayışlı mı? (1)Evet (2)Hayır
32-Anne ve babanız arasında akrabalık ilişkisi var mı? (1)Evet (2)Hayır
33-Anne ve babanız birbirine sözel şiddet uygular mı? (1) Evet (2)Hayır
34-Anne ve babanız birbirine fiziksel şiddet uygular mı? (1) Evet (2)Hayır
35-Anne ve babanıza çocuk iken şiddet uygulanmış mı? (1)Evet (2)Hayır (3)Bilmiyorum
36-Anne ya da babanız tarafından küçükken şiddet gördünüz mü? (1)Evet (2)Hayır (3)Hatırlamıyorum
37-Son 1 yıl içinde kaç kere kavga ettiniz ya da fiziksel olarak bir kavganın içindeydiniz. (Sözlü tartışma değil) (1) Hiç (2) 1 kez (3) 2-3kez (4) 4-5 kez (5) 6-7kez (6) 8-9kez
38- Son 1 yıl içinde kaç kez fiziksel bir kavgada yaralanıp doktor veya hemşire tarafından tedavi edilmek durumunda kaldınız? (1) Hiç (2)1 kez (3)2-3kez (4) 4-5kez
39- En son fiziksel olarak kavga ettiğinizde kiminle kavga ettiniz? (1)Hiç kavga etmedim. (2)Tamamen yabancı biriyle (3) Bir arkadaşınla ya da tanıdığım biriyle (3)Kız ya da erkek arkadaşım (sevgiliniz) (5)Aile üyelerinden biriyle (Anne, baba, kardeş)
40-Hayatınız boyunca şiddetle ilgili (Şiddetin tanımı, nedenleri, önleme yöntemleriyle ilgili ders, seminer, vb.) eğitim aldınız mı? (1)Evet (2)Hayır (3)Hatırlamıyorum
41-Son 1 yıl boyunca arka arkaya iki ya da daha fazla hafta süreyle kendinizi çok üzgün ya da umutsuz hissettiğiniz için normal günlük işlerinizi yapmayı bıraktığınız oldu mu? (1)Evet (2)Hayır
42-Son 1 yıl içinde hiç ciddi bir şekilde intihar etmeyi düşündünüz mü? (1)Evet (2)Hayır
43-(42. Soru ise 43, 44, 45 soruları cevapla)Son 1 yıl boyunca nasıl intihar edeceğinizle ilgili olarak bir plan yaptınız mı? (1)Evet (2)Hayır

Lütfen diğer sayfaya geçiniz...

44-Son 1 yıl boyunca kaç kez intihar girişiminde bulundunuz? (1) 0 kez (2) 1 (3) 2-3kez (4)4-5 kez (5) 6 ve daha fazla defa	
45-Eğer son 1 yıl boyunca intihar girişiminde bulundu iseniz bu girişimlerden herhangi biri doktor ya da hemşire tarafından tedavi edilmesi gerekecek şekilde bir yaralanma ya da zehirlenme şeklinde sonuçlandı mı? (1) Hiç intihar girişiminde bulunmadım (2) Evet (3)Hayır	
46-Severek izlediğiniz televizyon programı, dizi, sinema varsa isimlerini yazınız?(sayısı önemli değil)	
—	—
—	—
—	—

ŞİDDET: Şiddeti en basit şekilde kişiye yönelik sert, katı davranış, ikna ve anlaşma yerine kaba kuvvet kullanma olarak tanımlanır. Daha ayrıntılı tanımlamak için fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet tanımları yapılmıştır.

FİZİKSEL ŞİDDET: Tokat atmak, dövmek, vurmak, itmek, ısırarak, kemiklerini kırmak, elini-başını duvara vurmak, saç çekmek, tekmelemek, bıçak çekmek, yaralamak, özel eşyalara zarar vermek, ev-iş eşyalarına zarar vermek gibi davranışları içermektedir.

PSİKOLOJİK ŞİDDET: Sözlü saldırı, kavga etme, dövmek ile tehdit etme, aşağılamak, zaafı ile alay etme, suçlama, küfür etme, yüksek sesle bağırma, hakaret etme, küçük düşürmek, dışlama, öz güvenini yitirmesini sağlama, söyledikleriyle ve yaptıklarıyla çelişki içinde bırakma gibi davranışları içermektedir.

CİNSEL ŞİDDET: Cinsel içerikli sözler söylemek, parmak atmak, cinsel ilişkiye zorlamak, tecavüz etmek, elle sarkıntılık, laf atma, öpmeye zorlama gibi davranışları içermektedir.

AŞAĞIDAKİ SORULAR ŞİDDETE MARUZİYET VE TANIKLIKLA İLGİLİDİR. YUKARIDAKİ TANIMLAMALARI GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURARAK MARUZ KALDIĞINIZ ŞİDDET ŞEKLİNİ VE SIKLIĞINI İLGİLİ BÖLÜME (X) İŞARETİ KOYARAK BELİRTİNİZ.

Son Bir yıl içinde Kaç kez:

	(0) Hiç	(1) Bir Kez	(2) 2-3 Kez	(3) 4-5 Kez	(4) 6 ve Üstü
47- Bir öğrenci, öğretmen, personel ya da başka biri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldınız mı?	()	()	()	()	()
48- Bir silahla tehdit edildiniz mi ya da yaralandınız (tabanca, tüfek, bıçak, tornavida, gibi) mi?	()	()	()	()	()
49- Bir öğrenci, öğretmen, personel ya da başka biri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldınız mı?	()	()	()	()	()
50- Soyuldunuz ya da herhangi bir eşyanız çalındı mı?	()	()	()	()	()
51- Bir öğrenci, öğretmen, personel ya da başka biri tarafından cinsel şiddete maruz kaldınız mı?	()	()	()	()	()
Son 1 yıl içinde okulda kaç kez başka birinin:					
52- Bir öğrenci, öğretmen, personel ya da başka biri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığınızı gördünüz mü?	()	()	()	()	()
53- Bir silahla tehdit edildiğini ya da yaralandığınızı gördünüz (tabanca, tüfek, bıçak, tornavida, vs. gibi) mü?	()	()	()	()	()
54- Bir öğrenci, öğretmen, personel ya da başka biri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığınızı gördünüz mü?	()	()	()	()	()
55- Soyulduğunu, herhangi bir eşyasının çalındığını gördünüz mü?	()	()	()	()	()
47- Bir öğrenci, öğretmen, personel ya da başka biri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldınız mı?	()	()	()	()	()
48- Bir silahla tehdit edildiniz mi ya da yaralandınız (tabanca, tüfek, bıçak, tornavida, gibi) mı?	()	()	()	()	()
49- Bir öğrenci, öğretmen, personel ya da başka biri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldınız mı?	()	()	()	()	()
50- Soyuldunuz ya da herhangi bir eşyanız çalındı mı?	()	()	()	()	()
51- Bir öğrenci, öğretmen, personel ya da başka biri tarafından cinsel şiddete maruz kaldınız mı?	()	()	()	()	()
Son 1 yıl içinde okulda kaç kez başka birinin:					
52- Bir öğrenci, öğretmen, personel ya da başka biri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığınızı gördünüz mü?	()	()	()	()	()
53- Bir silahla tehdit edildiğini ya da yaralandığınızı gördünüz (tabanca, tüfek, bıçak, tornavida, vs. gibi) mü?	()	()	()	()	()
54- Bir öğrenci, öğretmen, personel ya da başka biri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığınızı gördünüz mü?	()	()	()	()	()
55- Soyulduğunu, herhangi bir eşyasının çalındığını gördünüz mü?	()	()	()	()	()
56- Bir öğrenci, öğretmen, personel ya da başka biri tarafından cinsel şiddete maruz kaldığınızı gördünüz mü?	()	()	()	()	()

Lütfen diğer sayfaya geçiniz...

Son Bir yıl İçinde Kaç kez:

	(0)Hiç	(1)Bir Kez	(2) 2-3 Kez	(3) 4-5 Kez	(4) 6 ve Üstü
Son 1 yıl içinde oturduğunuz mahallede kaç kez:					
57-İçip, sarhoş olup kavgaya karıştınız mı?	()	()	()	()	()
58- Herhangi biri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldınız mı?	()	()	()	()	()
59- Bir silahla tehdit edildiniz mi ya da yaralandınız (tabanca, tüfek,bıçak, tornavida, vs. gibi)	()	()	()	()	()
60-Herhangi biri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldınız mı?	()	()	()	()	()
61- Soyuldunuz ya da herhangi bir eşyanız çalındı mı?	()	()	()	()	()
62-Herhangi biri tarafından cinsel şiddete maruz kaldınız mı?	()	()	()	()	()
Son 1 yıl içinde oturduğunuz mahallede kaç kez başka birinin:					
63-İçip, sarhoş olup kavgaya karıştığınızı gördünüz mü?	()	()	()	()	()
64- Herhangi biri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığınızı gördünüz mü?	()	()	()	()	()
65- Bir silahla tehdit edildiğini ya da yaralandığınızı gördünüz (tabanca, tüfek,bıçak, tornavida, vs. gibi) mü?	()	()	()	()	()
66- Herhangi biri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığınızı gördünüz mü?	()	()	()	()	()
67- Soyulduğunu, herhangi bir eşyasının çalındığını gördünüz mü?	()	()	()	()	()
68- Herhangi biri tarafından cinsel şiddete maruz kaldığınızı gördünüz mü?	()	()	()	()	()
Son bir yıl içinde ailenizin evinde kaç kez:					
69-Anne, baba, ya da kardeşleriniz tarafından fiziksel şiddete maruz kaldınız mı?	()	()	()	()	()
70- Anne, baba, ya da kardeşleriniz tarafından bir silahla tehdit edildiniz mi ya da yaralandınız (tabanca, tüfek,bıçak, tornavida, vs.) mı?	()	()	()	()	()
71- Anne, baba, ya da kardeşleriniz tarafından psikolojik şiddete maruz kaldınız mı?	()	()	()	()	()
72- Soyuldunuz ya da herhangi bir eşyanız çalındı mı?	()	()	()	()	()
73- Anne, baba, ya da kardeşleriniz tarafından cinsel şiddete maruz kaldınız mı?	()	()	()	()	()

Lütfen diğer sayfaya geçiniz...

Son Bir yıl İçinde Kaç kez:

	(0) Hiç	(1) Bir Kez	(2) 2-3 Kez	(3) 4-5 Kez	(4) 6 ve Üstü
Son bir yıl içinde ailenizin evinde kaç kez sizden başka birinin (anne,baba kardeşleriniz ya da sürekli evde yaşayan biri akrabanızın):					
74- Fiziksel şiddete maruz kaldığınızı gördünüz mü?	()	()	()	()	()
75- Bir silahla tehdit edildiğini ya da yaralandığınızı gördünüz (tabanca, tüfek.bıçak, tornavida, vs. gibi) mü?	()	()	()	()	()
76- Psikolojik şiddete maruz kaldığınızı gördünüz mü?	()	()	()	()	()
77- Soyulduğunu, herhangi bir eşyasının çalındığını gördünüz mü?	()	()	()	()	()
78- Cinsel şiddete maruz kaldığınızı gördünüz mü?					
79- İçip, sarhoş olup kavgaya karıştığını gördünüz mü?	()	()	()	()	()

Aşağıdaki cümleleri dikkatle okuyarak sizin için uygun olan seçeneği işaretleyiniz

80- Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.

- 1) Çok doğru 2)Doğru 3)Yanlış 4)Çok yanlış

81- Bazı olumlu özelliklerim olduğumu düşünüyorum.

- 1) Çok doğru 2)Doğru 3)Yanlış 4)Çok yanlış

82- Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.

- 1) Çok doğru 2)Doğru 3)Yanlış 4)Çok yanlış

83- Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.

- 1) Çok doğru 2)Doğru 3)Yanlış 4)Çok yanlış

84-Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.

- 1) Çok doğru 2)Doğru 3)Yanlış 4)Çok yanlış

85-Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.

- 1) Çok doğru 2)Doğru 3)Yanlış 4)Çok yanlış

86-Genel olarak kendimden memnunum.

- 1) Çok doğru 2)Doğru 3)Yanlış 4)Çok yanlış

87-Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.

- 1) Çok doğru 2)Doğru 3)Yanlış 4)Çok yanlış

88-Bazen kendimin kesinlikle bir işe yaramadığını düşünüyorum.

- 1) Çok doğru 2)Doğru 3)Yanlış 4)Çok yanlış

89-Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığını düşünüyorum.

- 1) Çok doğru 2)Doğru 3)Yanlış 4)Çok yanlış

90-Ailenizde psikiyatrik hastalığı olan yakınlarınız var mı?

- 1)Evet 2)Hayır

AŞAĞIDA İNSANLARIN SOSYAL ORTAMLARDAYKEN YAPTIKLARI BAZI DAVRANIŞLAR VE YAŞADIKLARI BAZI DUYGULAR VERİLMİŞTİR. HER CÜMLEYİ DİKKATLE OKUYUN VE BÖYLE BİR DAVRANIŞIN SİZİN İÇİN NE KADAR GEÇERLİ OLDUĞUNU, SİZİ NE KADAR TANIMLADIĞINI AŞAĞIDAKİ ÖLÇEĞİ DİKKATE ALARAK, O CÜMLENİN YANINDAKİ BÖLMEYE (X) İŞARETİ KOYARAK BELİRTİNİZ.

(1) Hiç tanımlamıyor (3) Orta düzeyde tanımlıyor	(2) Az tanımlıyor (4) İyi tanımlıyor	(5) Çok iyi tanımlıyor	Hiç	Az	Orta	İyi	Çok iyi
91-Belirli bir konuda benim hatam olmasa da, hatalı olduğum söyleniyorsa tatsızlık çıkmasın diye sesimi çıkarmam.							
92-Kendim yapmaktan hoşlanmasam da diğer insanlar yapıyor diye bazı davranışları yaparım.	()	()	()	()	()	()	()
93-Paramın üstü eksik verilmiş olsa da sesimi çıkarmadan oradan uzaklaşıyorum.	()	()	()	()	()	()	()
94-Başkalarının beni eleştirmesine ve aşağılamasına izin verir, kendimi savunmam.	()	()	()	()	()	()	()
95-Sevdiğim kişi benden yakınlık istediğinde, o anda içimden gelmese de yakınlık göstermeye çalışırım.	()	()	()	()	()	()	()
96-Konuşmaya çalışırken birisi lafımı ağızımdan alıp konuşmayı sürdürürse, ben susarım.	()	()	()	()	()	()	()
97-Küçük hatalarım yüzünden sürekli özür dilerim.	()	()	()	()	()	()	()
98-Annem/babam benim hakkımda hoş olmayan şeyler söylerken, ben sessizce dinlerim.	()	()	()	()	()	()	()
99-Arkadaşlarıma kızdığım zaman, bu kızgınlığımı onlara söylemem.	()	()	()	()	()	()	()
100-Arkadaş toplantılarında konuşmaları yönlendirmeyi başkalarına bırakırım.	()	()	()	()	()	()	()
101-İnsanların benimle konuşurken gözlerimin içine bakmalarından hoşlanırım.	()	()	()	()	()	()	()
102-Herhangi biri benim için küçük bir iyilikte bile bulunsa, içtenlikle ve tekrar tekrar teşekkür ederim.	()	()	()	()	()	()	()
103-İnsanlarla göz göze gelmekten kaçınırım.	()	()	()	()	()	()	()
104-Arkadaş toplantılarında, konuyu açan kişi hiçbir zaman ben olmam.	()	()	()	()	()	()	()
105-İnsanlar ısrarla bana baktıklarında yüzüm kızarır.	()	()	()	()	()	()	()
106-Birinin davetini geri çevirirken mutlaka hastalık gibi önemli bir bahane bulmaya çalışırım.	()	()	()	()	()	()	()

Ek. 2:

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

MALATYA

07.11.2008

SAYI :B.30.2.İNÜ.070.72.00/500-5850-3912
KONU:Anket Uygulaması

VİLAYET MAKAMINA
MALATYA

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Beliz YEKELER, "Malatya'da Kırsal Bir Bölgede Ergenlik Dönemindeki Gençlere Yönelik Şiddet ve Etkileyen Faktörler" konulu tez çalışmasını Hekimhan ilçesinde yapmak istemektedir.

Adı geçen öğrencimizin tez çalışması yapabilmesi hususunu bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Turgay SEÇKİN
Rektör Adına
Rektör Yardımcısı

Eki: Anket Örneği(8 sayfa)

04.11.2008 Öğr.İşl.Şb.Md. :N.ÇÖŞNÜK
4...11.2008 Öğr.İşl.Dai.Bşk. :M.YILDIRIM
5 11.2008 Genel Sekreter Y. :C.ATALAN
.... 11.2008 Genel Sekreter :Av.M..BULUT

Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı Kampüs/MALATYA

Tel:0 (422) 341 00 10 Fax:0 (422) 341 00 34
Email: ogrenci@inonu.edu.tr.

ÖZGEÇMİŞ

16.12.1984' tarihinde Malatya'da doğdu, aslen Sivas'lı dır. Fırat Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü lisans eğitimini 2007 yılında tamamlayarak mezun oldu. 2007-2008 öğretim yılında İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Eylül 2007-Ağustos 2009 tarihleri arasında İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Merkezinde hemşire olarak görev yaptı. Eylül 2009'dan itibaren Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Paramedik Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. İngilizce bilmektedir.